

"Službeni glasnik RS", br. 53/2013

Na osnovu člana 43. stav 3. Zakona o Vladi ("Službeni glasnik RS", br. 55/05, 71/05 - ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - US i 72/12), a u vezi sa članom 52. stav 2. Zakona o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 80/11 - ispravka, 93/12 i 124/12), na predlog Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine,

Vlada donosi

ZAKLJUČAK

1. Usvaja se Nacionalni akcioni plan za korišćenje obnovljivih izvora energije Republike Srbije, koji je odštampan uz ovaj zaključak i čini njegov sastavni deo.

2. Ovaj zaključak objavi u "Službenom glasniku Republike Srbije".

05 broj 312-4537/2013
U Beogradu, 4. juna 2013. godine

Vlada

Predsednik,
Ivica Dačić, s.r.

NACIONALNI AKCIONI PLAN ZA KORIŠĆENJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE REPUBLIKE SRBIJE

(U skladu sa obrascem predviđenim
Direktivom 2009/28/EZ - Odluka 2009/548/EZ)

LISTA SKRAĆENICA

APV - Autonomna pokrajina Vojvodina

APEE - Akcioni plan za energetska efikasnost

BDP - Bruto domaći proizvod

BFPE - Bruto finalna potrošnja energije

GIS - Geografsko-informacioni sistem

GHG - Gasovi sa efektom staklene bašte

G2G - Government to Government Programme (G2G)

EE - Energetska efikasnost

EESC - Scenario sa merama za energetska efikasnost

EU - Evropska unija

EnZ - Energetska zajednica

EZ - Evropska zajednica

JVP - Javno-vodoprivredno preduzeće

JKP - Javno-komunalno preduzeće

JP - Javno preduzeće

ktoe - Kilo tona ekvivalentne nafte

Mtoe - Miliona tona ekvivalentne nafte

MHE - Male hidroelektrane

NAPOIE - Nacionalni akcioni plan za obnovljive izvore energije

OIE - Obnovljivi izvori energije

PFE - Potrošnja finalne energije

REFSC - Referentni (osnovni) scenario

SDG - Sistem daljinskog grejanja

STV - Sanitarna topla voda

UOEnZ - Ugovor o osnivanju Energetske zajednice

HBU - Hidrogenizovana biljna ulja

UVOD

Nacionalni akcioni plan za korišćenje obnovljivih izvora energije (u daljem tekstu: NAPOIE) je dokument kojim se utvrđuju ciljevi korišćenja obnovljivih izvora energije do 2020. godine, kao i način za njihovo dostizanje. Između ostalog, on ima za cilj i da podstakne investiranje u oblasti obnovljivih izvora energije.

Izrada NAPOIE u prikazanoj formi pitanja i odgovora, proistekla je iz međunarodne obaveze koju je Republika Srbija preuzela 2006. godine "Zakonom o ratifikaciji ugovora o osnivanju Energetske zajednice između Evropske zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Bivše jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene misije Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ("Službeni glasnik RS", broj 62/06)".

Prema članu 20. Ugovora o osnivanju Energetske zajednice (u daljem tekstu: UOEnZ), Republika Srbija je prihvatila obavezu da primeni evropske Direktive u oblasti obnovljivih izvora energije (u daljem tekstu: OIE) - Direktivu 2001/77/EZ za promociju električne energije iz obnovljivih izvora energije i Direktivu 2003/30/EZ za promociju biogoriva ili drugih goriva proizvedenih iz obnovljivih izvora za saobraćaj. Navedene Direktive su od 2009. godine postepeno zamenjivane, i u januaru 2012. godine ukinute novom Direktivom 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 23. aprila 2009. godine o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora i izmenama, i potom ukidanju Direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (engleski tekst: Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC CELEX No. 32009L0028).

U skladu sa Direktivom 2009/28/EZ postavljeni su obavezujući ciljevi za članice Evropske unije kako bi se obezbedilo da OIE, u 2020. godini, učestvuju sa 20% u bruto finalnoj potrošnji (u daljem tekstu: BFPE) na nivou Evropske unije. Obavezujući nacionalni ciljevi zemalja članica EU definisani su u delu A Aneksa I, i konzistentni su sa ciljem da učešće OIE bude najmanje 20% u BFPE na nivou EU u 2020. godini. U okviru ispunjenja definisanog učešća OIE u BFPE, svaka zemlja članica je obavezna da obezbedi i učešće energije iz OIE od najmanje 10% BFPE u saobraćaju u toj zemlji članici do 2020. godine. BFPE se računa u skladu sa članom 2 (f) Direktive 2009/28/EZ.

Dodatno, unapređenje energetske efikasnosti je ključni zadatak, i cilj je da se ostvari poboljšanje od 20% u energetske efikasnosti do 2020. godine na nivou EU. Direktivom je predviđeno da svaka zemlja članica EU pripremi NAPOIE u skladu sa usvojenim obrascem za izradu ovog dokumenta (Odluka 2009/548/EZ). Nacionalni akcioni plan postavlja nacionalne ciljeve za učešće energije iz obnovljivih izvora energije u sektoru saobraćaja, električne energije i grejanja i hlađenja do 2020. godine, uzimajući u obzir efekte mera u vezi sa energetske efikasnošću na BFPE. Takođe, akcioni plan predviđa adekvatne mere koje treba da se preduzmu za postizanje nacionalnih ciljeva, uključujući saradnju između lokalnih, regionalnih i nacionalnih vlasti, kao planirane projekte zajedničke saradnje između zemalja članica EnZ za dostizanje njihovih obavezujućih nacionalnih ciljeva.

Ista metodologija iz Direktive (definisana u članovima od 5 do 11) koja je primenjena za izračunavanje ciljeva u oblasti OIE za zemlje članice EU, primenjena je i za određivanje obavezujućeg udela OIE u BFPE 2020. godine za svaku zemlju članicu EnZ, s tom razlikom što je kao bazna godina za proračun cilja za Ugovorne zemlje EnZ (Republika Albanija, Republika Bugarska, Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, Bivša jugoslovenska Republika Makedonija, Republika Crna Gora, Rumunija, Republika Srbija i Privremena misija Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija) umesto 2005. određena 2009. godina.

U skladu sa Direktivom 2009/28/EZ i Odlukom Ministarskog saveta Energetske zajednice od 18. oktobra 2012. godine (D/2012/04/MS - EnZ) određen je veoma ambiciozan obavezujući cilj za Republiku Srbiju koji iznosi 27% obnovljivih izvora energije u njenoj bruto finalnoj potrošnji energije u 2020. godini. Istom Odlukom definisano je da Nacionalni akcioni plan za obnovljive izvore energije Republike Srbije treba da bude pripremljen u skladu sa usvojenim obrascem za izradu ovog dokumenta (Odluka 2009/548/EZ).

Prema ovoj odluci svaka zemlja potpisnica UOEnZ je obavezna da donese zakone, propise i administrativne odredbe koji su u skladu sa Direktivom 2009/28/EC do 1. januara 2014. godine.

Ovaj akcioni plan stalno će se unapređivati i usaglašavati sa državnim prioritetima i ekonomskim razvojem zemlje.

Nacionalni akcioni plan je izradila međuresorna radna grupa sastavljena od predstavnika organa državne uprave, pokrajinskih organa i drugih merodavnih institucija u Republici Srbiji.

U izradi Nacionalnog akcionog plana Republici Srbiji je pomogla Kraljevina Holandija kroz projekat "Razvoj pravnog okvira za korišćenje obnovljivih izvora energije" u okviru programa G2G (engleski tekst: Government to Government Programme).

1. PREGLED NACIONALNE STRATEGIJE ZA OIE

Nacionalni ciljevi i plan korišćenja obnovljivih izvora Republike Srbije određeni su Zakonom o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 80/11 - ispravka, 93/12 i 124/12), poglavlje VI - Energija iz obnovljivih izvora energije i podsticajne mere, naslov 1. Nacionalni ciljevi i plan korišćenja obnovljivih izvora. Tako se, između ostalog, članom 52. Zakona o energetici predviđa da Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za poslove energetike, donosi Nacionalni akcioni plan kojim se utvrđuju ciljevi za korišćenje obnovljivih izvora energije za period od najmanje 10 godina. Ciljevi se utvrđuju na osnovu energetske potreba, ekonomskih mogućnosti i obaveza Republike Srbije preuzetih ratifikovanim međunarodnim sporazumima.

Najznačajnija ležišta uglja u Republici Srbiji predstavljena su lignitima (meki mrki ugljevi) i istovremeno predstavljaju najveći mineralni kompleks. Geološke rezerve lignita u odnosu na geološke rezerve svih vrsta uglja u Republici Srbiji čine 93%. Ostale vrste uglja (kameni, mrki i mrko ligniti ili čvrsti mrki ugljevi). Najveći deo rezervi lignita, preko 76%, nalazi se u Kosovsko - Metohijskom basenu ¹.

Prema Odluci o utvrđivanju Energetskog bilansa Republike Srbije za 2013. godinu ("Službeni glasnik RS", broj 122/12) energetska uvozna zavisnost Srbije u 2011. godini iznosila je 30,28%. U budućnosti, za Republiku Srbiju će biti od najveće važnosti da obezbedi sigurno, kvalitetno i pouzdano snabdevanje energijom i energentima, i smanji energetske zavisnosti zemlje. U tom smislu Zakonom o energetici definisane su *mere i aktivnosti* koje se preduzimaju radi ostvarivanja dugoročnih ciljeva, i to *mere i aktivnosti*:

- 1) pouzdanog, sigurnog i kvalitetnog snabdevanja energijom i energentima;
- 2) stvaranja uslova za pouzdan i bezbedan rad i održivi razvoj energetske sistema;
- 3) konkurentnosti na tržištu energije na načelima nediskriminacije, javnosti i transparentnosti;
- 4) obezbeđivanja uslova za unapređenje energetske efikasnosti u obavljanju energetske delatnosti i potrošnji energije;
- 5) stvaranja ekonomskih, privrednih i finansijskih uslova za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije i kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije;
- 6) stvaranje uslova za korišćenje novih izvora energije;
- 7) unapređenja zaštite životne sredine u svim oblastima energetske delatnosti;
- 8) stvaranja uslova za investiranje u energetiku;
- 9) zaštite kupaca energije i energenata;
- 10) povezivanja energetske sistema Republike Srbije sa energetske sistemima drugih država;
- 11) razvoja tržišta električne energije i prirodnog gasa i njihovog povezivanja sa regionalnim i unutrašnjim tržištem EU.

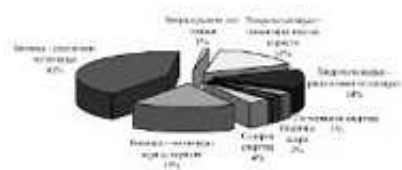
¹ Od 1. juna 1999. godine Republika Srbija ne raspolaže svojim energetske resursima na Kosovu i Metohiji

Obnovljivi izvori energije (OIE)

Prema Zakonu o energetici energija iz obnovljivih izvora je energija proizvedena iz nefosilnih obnovljivih izvora kao što su: vodotokovi, biomasa, vetar, sunce, biogas, deponijski gas, gas iz pogona za preradu kanalizacionih voda i izvori geotermalne energije.

Prema Direktivi 2009/28/EZ energija iz obnovljivih izvora je energija iz nefosilnih obnovljivih izvora i to: energija vetra, solarna, aerotermalna, geotermalna, hidrotermalna, energija okeana, hidroenergija, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za obradu otpada i biogas.

Obnovljivi izvori energije sa procenjenim tehnički iskoristivim potencijalom od oko 5,6 Mtoe godišnje (Slika 1) mogu značajno doprineti manjem korišćenju fosilnih goriva i ostvarivanju definisanih ciljeva o udelu obnovljivih izvora u ukupnoj finalnoj potrošnji energije, kao i unapređenju životne sredine. Potencijal biomase iznosi oko 3,4 Mtoe godišnje (2,3 Mtoe je neiskorišćeni, a 1,1 Mtoe se već koristi), 1,7 Mtoe u hidropotencijalu (0,8 Mtoe godišnje je neiskorišćeni, a 0,9 Mtoe godišnje je iskorišćeni hidropotencijal), 0,2 Mtoe godišnje u geotermalnoj energiji, 0,1 Mtoe godišnje u energiji vetra, 0,2 Mtoe godišnje u solarnoj energiji i 0,04 Mtoe godišnje u biorazgradivom delu otpada. Republika Srbija od ukupno raspoloživog tehničkog potencijala OIE već koristi 35% (0,9 Mtoe iskorišćenog hidro potencijala i 1,06 Mtoe iskorišćenog potencijala biomase i geotermalne energije).

Slika 1: Struktura OIE u Republici Srbiji

Korišćenje OIE u prethodnom periodu zasnivalo se na proizvodnji električne energije iz velikih rečnih tokova, i korišćenju biomase najvećim delom za potrebe grejanja u domaćinstvima, a manjim delom u industriji. Prema podacima iz energetskeg bilansa Republike Srbije za 2009. godinu (2009. godina je određena od strane Sekretarijata EnZ kao bazna u metodologiji za proračun obavezujućeg udela OIE u BFPE Srbije 2020. godine), učešće električne energije iz hidropotencijala u BFPE iznosilo je 9,6% (28,7% u sektoru električne energije), a učešće toplotne energije iz biomase u BFPE iznosilo je 11,5% (27,5% u sektoru grejanja i hlađenja).

U periodu od 2009. godine interesovanje za korišćenje OIE je stalno raslo, ali je broj novoizgrađenih objekata relativno mali (oko 40 energetskeg subjekata sa statusom povlašćenog proizvođača električne energije). Povećano interesovanje za izgradnju objekata koji koriste OIE je započelo usvajanjem propisa i to:

- 1) Zakon o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11 i 80/11);
- 2) Uredba o izmenama i dopunama uredbe o utvrđivanju programa ostvarivanja strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine - obnovljivi izvori energije ("Službeni glasnik RS", broj 99/09);
- 3) Uredba o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 72/09), i
- 4) Uredba o merama podsticaja za proizvodnju električne energije korišćenjem obnovljivih izvora energije i kombinovanom proizvodnjom električne i toplotne energije ("Službeni glasnik RS", broj 99/09).

U skladu sa ratifikovanim UOEnZ, usvojen je Zakon o energetici gde je članom 52. jasno izraženo da je korišćenje OIE u interesu Republike Srbije, takođe, celo poglavlje VI je posvećeno OIE.

Ciljeve energetske politike Republike Srbije koji se odnose na veće korišćenje OIE postizaće se realizacijom sledećih aktivnosti:

- 1) izgradnja novih objekata koji zadovoljavaju zahteve u pogledu energetske efikasnosti i korišćenja OIE;
- 2) energetska sanacija zgrada i uvođenje OIE u sektoru zgradarstva (uglavnom u javnom sektoru);
- 3) zamena ulja za loženje, uglja i prirodnog gasa koji se koriste za grejanje biomasom i drugim OIE;
- 4) uvođenje daljinskih sistema grejanja baziranih na korišćenju OIE i kombinovanoj proizvodnji električne i toplotne energije;

- 5) zamena korišćenja električne energije za proizvodnju sanitarne tople vode solarnom energijom i drugim OIE;
- 6) proizvodnja električne energije iz OIE;
- 7) uvođenje biogoriva i drugih OIE u sektor saobraćaja;
- 8) razvoj distributivne mreže za priključenje manjih proizvođača električne energije, i
- 9) korišćenje i proizvodnja opreme i tehnologija koje će omogućiti efikasnije korišćenje energije iz OIE.

Ključne aktivnosti koje će se preduzeti da bi se navedeni ciljevi ostvarili obuhvataju:

- 1) obezbeđivanje vodeće uloge javnog sektora u sprovođenju efikasne upotrebe energije i OIE;
- 2) postavljanje efikasne upotrebe energije i OIE kao jednog od prioriteta u Strategiji razvoja energetike Srbije na način da se podstakne ekonomski razvoj zemlje (proizvodnja opreme i tehnologije za zelenu energiju);
- 3) dosledno sprovođenje planiranih mera u oblasti OIE i energetske efikasne potrošnje energije koje su definisane programskim dokumentima države;
- 4) razvijanje održive proizvodnje biomase, biogasa i biogoriva visokoeфикаsnim tehnologijama i obezbeđivanje finansijske podrške za takav razvoj, i
- 5) formiranje tržišta biomase.

Za postizanje navedenih ciljeva u oblasti OIE, Vlada Republike Srbije će primeniti sledeće mere podrške:

- 1) donošenje i unapređenje pravnog okvira koji će podstaći energetske efikasnije korišćenje energije i veće korišćenje OIE;
- 2) mere ekonomskih podsticaja (kroz nastavljane već uspostavljene šeme podrške za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije toplotne i električne energije sa visokom efikasnošću procesa, kao i pripremom smernica za podršku proizvodnje toplotne energije iz OIE na lokalnom nivou), direktne finansijske stimulacije i odgovarajuće poreske politike;
- 3) mere koje će podstaći održivo tržište biomase;
- 4) unapređenje administrativnih procedura za investiranje u oblasti OIE i provera njihove efikasnosti kroz demonstracione projekte;
- 5) sistematsko promovisanje najboljih praksi primenjenih u zemljama EU (efikasno korišćenje energije i OIE);
- 6) uvođenje sistema organizovanog upravljanja energijom (sistem energetske menadžmenta), i
- 7) sistematsko planiranje projekata u oblasti OIE.

Pretpostavke u Akcionom planu

Akcionni plan je pripremljen u skladu sa metodologijom i standardima EU, a na osnovu svih relevantnih podataka u oblasti energetike i OIE u Republici Srbiji. Pretpostavke koje se koriste u okviru pomenute metodologije EU, korišćene su i za izradu Akcionog plana.

Zbog nepotpunog bilansiranja OIE od strane Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije (bilansom su trenutno obuhvaćeni hidropotencijal, drvena biomasa za potrebe grejanja i geotermalna energija), i sa željom da se indikativna putanja za dostizanje cilja uradi na osnovu istovetnih podataka i pretpostavki na osnovu kojih je urađen i obavezujući cilj (prvenstveno u pogledu prognozirane BFPE 2020. godine), za izradu Akcionog plana korišćeni su podaci iz sledećih dokumenata:

- 1) Energetski bilansi Republike Srbije za 2011, 2012. i 2013. godinu; Ministarstvo nadležno za poslove energetike je, u skladu sa Zakonom o energetici usvojenim u julu 2004. godine, počelo sa izradom Energetskog bilansa u skladu sa metodologijom Eurostat-a i Međunarodne Agencije za energiju. Energetski bilans se izrađuje za tri godine: realizaciju prethodne godine, procenu stanja tekuće godine, plan za narednu godinu. Republički zavod za statistiku je od 2005. godine započeo uspostavljanje energetske statistike tako da je tek 2009. godine obuhvaćena i pripremljena većina energetskih bilansa (bilans električne i toplotne energije, bilans uglja, bilans prirodnog gasa, bilans nafte i naftnih derivata, bilans geotermalne energije, bilans ogrevnog drveta), dok energetska statistika u oblasti OIE nije još uvek u potpunosti uspostavljena. Stoga je ministarstvo nadležno za poslove energetike od 2009. godine pokrenulo usaglašavanje podataka koji se odnose na realizaciju energetskog bilansa sa Republičkim zavodom za statistiku, kako bi se dobili jedinstveni, i što je moguće kvalitetniji i pouzdaniji podaci o proizvodnji i potrošnji u sektoru energetike.

Ovo usaglašavanje podataka je neophodno i zbog toga što je ministarstvo nadležno za poslove energetike, odgovorno za izradu energetskog bilansa, i dostavljanje podataka Međunarodnoj Agenciji za energiju, a upitnike Međunarodne Agencije za energiju popunjava Republički zavod za statistiku nakon završenog usklađivanja podatka. Tako, može se reći da je od 2009. godine u Srbiji napravljen značajan napredak u oblasti energetske statistike.

Za dalje unapređenje energetskog bilansa neophodno je sprovesti potpuno uspostavljanje energetske statistike u oblasti OIE, i sprovođenje istraživanja o potrošnji energije čime bi se omogućila i izrada energetskih indikatora;

- 2) Prvi akcioni plan za energetske efikasnost Republike Srbije za period od 2010. do 2012. godine;
- 3) Studija "Potrošnja biomase u energetske svrhe u Energetskoj zajednici - Republika Srbija" - studija o potrošnji biomase u 2009/10 i 2010/11 godini, koja je realizovana za potrebe proračuna obavezujućeg udela OIE za svaku zemlju članicu EnZ i koju je realizovao Centre for Renewable Energy Sources and Saving (CRES), 2011;
- 4) Studija "Obavezne rezerve nafte i naftnih derivata u Energetskoj Zajednici" - studija o obaveznim rezervama u skladu sa Direktivom 2009/119/EZ, koju je izradio Energetski institut Hrvoje Požar, 2011;
- 5) "Strateški i razvojni projekti Elektroprivrede Srbije" - pregled planirane strukture razvoja kapaciteta u sektoru električne energije, Elektroprivreda Srbije, 2011;
- 6) Studija "Mogućnosti i procena primene biomase za grejanje u Srbiji" - studija o mogućnostima korišćenja biomase u sistemu daljinskog grejanja - poboljšanje energetske efikasnosti i zamena konvencionalnih goriva (lignita i ulja za loženje) biomasom, koju je izradio USAID, 2010;
- 7) Studija "Izgradnja kapaciteta za korišćenje i promociju solarne energije u Republici Srbiji - analiza postojeće ponude i potencijalne potražnje za solarnim sistemima na srpskom tržištu", Mercados, 2010;
- 8) Planovi razvoja kapaciteta u sektoru saobraćaja za potrebe proizvodnje i distribucije biogoriva, izrađeni na osnovu postojećih kapaciteta i planova vodećih kompanija u toj oblasti.

Imajući u vidu da je Akcioni plan pripreman za period do 2020. godine, i da se projekcije proizvodnje energije korišćenjem OIE zasnivaju na pretpostavkama sa velikim brojem promenljivih faktora (prognoze ekonomskog razvoja zemlje, prognoze razvoja energetskog tržišta i slično), mogu se očekivati odstupanja podataka prikazanih u akcionom planu u odnosu na realizovane. Sve to nameće potrebu za stalnim ažuriranjem, i unapređivanjem ovog akcionog plana u skladu sa prioritetima Republike Srbije u sektoru energetike. Članom 52. Zakona o energetici predviđeno je da ministarstvo nadležno za poslove energetike prati sprovođenje Nacionalnog akcionog plana i o tome dostavlja Vladi godišnji izveštaj. Stalno ažuriranje plana je neophodno i zbog pripreme odgovarajućih izveštaja o ostvarenom napretku sprovođenja Nacionalnog akcionog plana, a koji se dostavljaju Sekretarijatu EnZ (član 15. Odluke Ministarskog saveta EnZ od 18. oktobra 2012. godine).

2. OČEKIVANA FINALNA POTROŠNJA ENERGIJE 2010 - 2020.

Za potrebe izrade Nacionalnog akcionog plana za obnovljive izvore energije razvijena su dva scenarija za definisanje bruto finalne potrošnje energije (BFPE) do 2020. godine, kao i scenariji potrošnje energije po sektorima (sektor električne energije, sektor grejanja i hlađenja i sektor saobraćaja). Modeliranje scenarija urađeno je od strane holandske konsultantske kuće "EKOFIS" (engleski ECOFYS) koja je angažovana u okviru pomenutog projekta G2G, kroz koji je holandska Vlada pomogla Srbiji da uradi NAPOIE.

Razvijeni su sledeći scenariji:

- 1) Referentni (bazni) scenario (u daljem tekstu: REFSC), i
- 2) Scenario sa primenom mera za energetske efikasnost (u daljem tekstu: EESC).

Referentni scenario ne uzima u obzir mere uštede energije, već se zasniva na povećanju BFPE u skladu sa prognoziranom ekonomskim rastom u razmatranom periodu. Scenario sa primenom mera za energetske efikasnost uzima u obzir uštedu finalne energije u sektoru domaćinstava i javnih i komercijalnih delatnosti, sektoru industrije i sektoru saobraćaja, a koje su definisane u okviru Nacionalnog Akcionog plana za energetske efikasnost iz 2010. godine. Indikativna putanja za dostizanje obavezujućeg cilja urađena je na osnovu EESC kako je i predviđeno obrascem za izradu NAPOIE Scenariji su razvijeni na osnovu usvojenog Energetskog bilansa Republike Srbije za 2009. godinu i na osnovu ciljeva i obaveza definisanih u pregovorima sa Energetskom zajednicom.

Energetski bilans Republike Srbije za 2009. godinu je korigovan na osnovu podataka o potrošnji biomase. S obzirom da kvalitetni i detaljni podaci o potrošnji biomase u zemljama potpisnicama UOEnZ nisu postojali, Energetska zajednica je u okviru svojih aktivnosti u oblasti OIE organizovala istraživanje o potrošnji biomase u 2009. i 2010. godini. Na osnovu istraživanja urađena je revizija energetskog bilansa za 2009. godinu, a novi podaci o potrošnji biomase u 2010. godini utvrđeni na osnovu istraživanja, uključeni su u energetski bilans za 2010. godinu, tako da je na osnovu novih pokazatelja o potrošnji biomase pripremljen i energetski bilans za 2011. godinu (procena stanja) kao i plan za 2012. godinu.

Oscilacije u podacima o proizvodnji i potrošnji energije u Srbiji postoje u poslednjih nekoliko godina (pre svega od 2009. godine do danas) ne samo zbog korekcije podataka o proizvodnji i potrošnji biomase, već i iz sledećih razloga:

- 1) Gasne krize u 2009. godini, koja je uticala na smanjeni uvoz prirodnog gasa (uvoz prirodnog gasa je bio manji za skoro 30% u odnosu na 2008. godinu);
- 2) Značajnog porasta proizvodnje domaćeg prirodnog gasa (preko 30%) i sirove nafte (preko 40%);
- 3) Smanjenje domaće rafinerijske prerade, odnosno domaće proizvodnje naftnih derivata i značajnog povećanja uvoza naftnih derivata;
- 4) Zbog dobre hidrologije, proizvodnja električne energije iz hidroelektrana je u 2009. i 2010. godini bila značajno veća u odnosu na 2011. godinu kada zbog loše hidrologije (od aprila do kraja 2011. godine) dolazi do značajnog pada korišćenja hidropotencijala, te je proizvodnja hidroelektrana manja za 28% u odnosu na 2010. godinu;
- 5) Zbog loše hidrologije u 2011. godini značajno raste proizvodnja električne energije iz termoelektrana i TE - TO, te dolazi do porasta proizvodnje uglja, pre svega zbog potreba termoelektrana.

Usvojeni podaci Energetske zajednice BFPE i učešću OIE u BFPE za 2009. i 2020. godine, su:

- 1) 2009. godina: BFPE - 9.149,7 ktoe, učešće OIE - 21,2%;
- 2) 2020. godina: BFPE - 10.330,6 ktoe, učešće OIE - 27,0%, pri čemu učešće OIE u sektoru saobraćaja treba da bude 10%.

U Tabeli 1 su prikazane procenjene vrednosti za BFPE u Republici Srbiji koje su usaglašene sa prognozom (rezultatima korišćenog modela) koju je izradila Energetska zajednica. Prikazani scenariji potrošnje energije i učešće OIE u potrošnji energije do 2020. godine su usvojeni na osnovu modela koji je primenjen za sve zemlje potpisnice UOEnZ, i na osnovu pretpostavki usvojenih u modelu. Potrošnja energije i učešće OIE zavise od velikog broja uticajnih faktora kao što su ekonomski, tehnološki, politički, društveni i demografski. Imajući u vidu navedene faktore i mogućnost njihovog uticaja na razvoj sektora energetike, realno je očekivati da će biti neophodna određena prilagođavanja NAPOIE u razmatranom periodu do 2020. godine.

Proračun obavezujućeg cilja od strane EnZ za OIE u 2020. godini određen je na osnovu tri parametra:

- 1) Osnovnog udela OIE - učešće obnovljivih izvora energije u BFPE u 2009. godini;
- 2) Paušalne stope povećanja učešća OIE, i
- 3) Dodatnog preostalog napora koji se određuje na osnovu relativnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) po glavi stanovnika.

Polazni podatak za proračun je BFPE u 2009. godini, koja se u skladu sa Direktivom 2009/28/EZ definiše kao potrošnja energije sa gubicima u prenosu i distribuciji i sa sopstvenom potrošnjom u sektoru električne i toplotne energije, a koja ne uzima u obzir neenergetsku potrošnju. U skladu sa ovom definicijom i prema Eurostat metodologiji, BFPE je izračunata kao potrošnja finalne energije (PFE) uvećana za sopstvenu potrošnju u sektoru električne i toplotne energije i gubitke u distribuciji i prenosu.

Metodologija EU je zahtevala da proizvodnja energije iz hidroelektrana bude uprosečena/normalizovana za period od 15 godina (na osnovu podataka iz prethodnih godina) i da se na taj način odredi prosečna vrednost za period od 1995. do 2009. godine. Normalizacija se vrši zbog mogućeg uticaja izuzetno sušne ili kišovite godine na proizvodnju energije u hidroelektranama u posmatranoj godini za koju se procena pravi. Isto pravilo normalizacije primenjuje se i na energiju proizvedenu u vetroelektranama (Aneks II Direktive 2009/28/EZ).

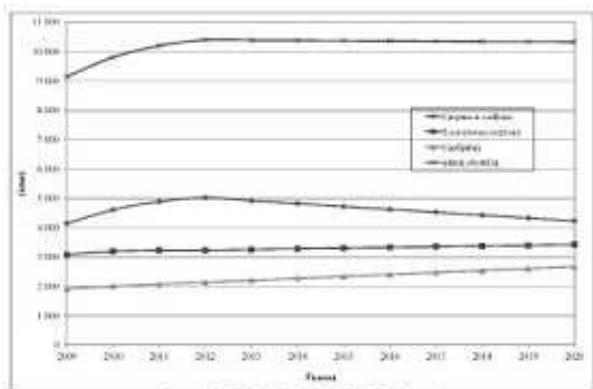
Definisana vrednost paušalne stope povećanja učešća je ista za sve potpisnice UOEnZ.

S obzirom da je utvrđeno da postoji zavisnost između BDP i energetske intenziteta uveden je parametar dodatnog preostalog napora. Dodatni preostali napor je u korelaciji sa BDP po glavi stanovnika i određen je za zemlje potpisnice UOEnZ, kao i za zemlje EU.

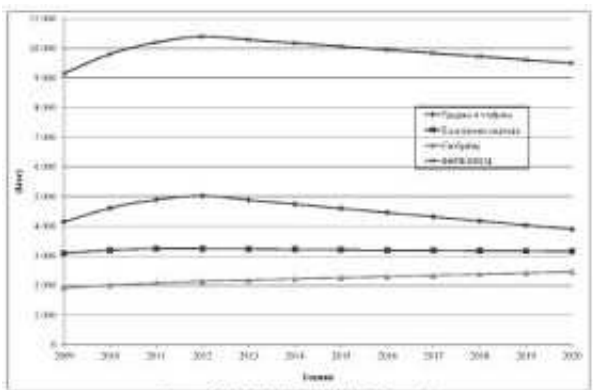
Na osnovu ovako primenjene metodologije proračuna BFPE i OIE u 2020. godini obavezujući udeo je za Republiku Srbiju prvobitno iznosio 29% OIE u BFPE 2020. godine. Nakon pregovora za EnZ ovaj udeo je smanjen na konačnih 27% OIE u BFPE 2020. godine.

Potrošnja energije po sektorima određena je na osnovu energetske bilansa Republike Srbije za 2011, 2012. i 2013. godinu, kao i na osnovu raspoloživih statističkih podataka za navedene sektore. Projekcije BFPE i potrošnje energije po sektorima su određene u odnosu na 2009. godinu kao baznu, to za oba scenarija (REFSC i EESC).

BFPE bez primene mera za energetska efikasnost će u razmatranom periodu da poraste sa 9.149,7 ktoe u 2009. godini na 10.330,6 ktoe u 2020. godini, što predstavlja porast od 12,9%. Od sva tri sektora potrošnje energije, najveći deo potrošnje energije je u sektoru grejanja i hlađenja (45,3% u 2009, odnosno 45,5% u 2020. godini). Učešće sektora saobraćaja u BFPE je najmanje (21,1% u 2009, odnosno 22,6% u 2020. godini). Sektor saobraćaja će ostvariti najveći porast u potrošnji energije i to sa 1.926 ktoe na 2.675 ktoe, što predstavlja porast od 38,9%. Prema REFSC scenariju, potrošnja energije u sektoru grejanja i hlađenja povećaće se sa 4.144 ktoe na 4.231 ktoe, što predstavlja porast od 2,1%. Potrošnja energije u sektoru električne energije će porasti sa 3.079 ktoe na 3.425 ktoe, tako da će porast potrošnje energije u ovom sektoru iznositi 11,2%. Za izradu EESC scenarija korišćeni su ciljevi definisani Prvim akcionim planom za energetska efikasnost (APEE) Republike Srbije za period od 2010. do 2012. godine. Prema APEE definisano je da indikativni cilj uštede energije države iznosi prosečno 1% godišnje, odnosno najmanje 9% finalne potrošnje energije u devetoj godini primene (2018. godina), što iznosi 752,4 ktoe. Dodatno, uvedena je pretpostavka da će u periodu od 2018. do 2020. godine biti ostvarena ušteda energije od 1%, tako da ukupna ušteda energije u periodu od 2010. do 2020. godine iznosi 10%, odnosno 836 ktoe. Predviđeni karakter rasta BFPE u sektorima toplotne, električne energije i sektoru saobraćaja po oba scenarija prikazani su na slikama 2 i 3.

Slika 2: BFPE – REFSC (Табела 1)

Slika 3: BFPE – EESC (Табела 1)

Tabela 1: Očekivana bruto finalna potrošnja energije u Republici Srbiji u oblasti grejanja i hlađenja, električne energije i saobraćaja do 2020, uzimajući u obzir uticaj mera energetske efikasnosti i uštede energije 2010 - 2020 (ktoe)

	2009	2010		2011		2012		2013		2014	
	Bazna godina	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost
Grejanje i hlađenje	4.144	4.608	4.608	4.890	4.890	5.023	5.023	4.923	4.881	4.823	4.739
Električna energija	3.079	3.191	3.191	3.237	3.237	3.237	3.237	3.260	3.226	3.284	3.215
Saobraćaj	1.926	2.005	2.005	2.073	2.073	2.140	2.140	2.208	2.180	2.275	2.220
BFPE	9.150	9.804	9.804	10.200	10.200	10.400	10.400	10.391	10.287	10.383	10.174

2015	2016	2017	2018	2019	2020
------	------	------	------	------	------

	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost	Bazni scenario	Dodatna energetska efikasnost
Grejanje i hlađenje	4.724	4.597	4.625	4.456	4.527	4.314	4.428	4.172	4.329	4.030	4.231	3.888
Električna energija	3.307	3.203	3.331	3.192	3.354	3.181	3.378	3.170	3.401	3.159	3.425	3.148
Saobraćaj	2.343	2.260	2.409	2.299	2.476	2.339	2.542	2.379	2.609	2.419	2.675	2.458
BFPE	10.374	10.060	10.365	9.947	10.357	9.834	10.348	9.721	10.339	9.608	10.331	9.495

3. OIE, CILJ I NAČINI OSTVARIVANJA

3.1 Nacionalni opšti cilj

U skladu sa Energetskim bilansom za 2011. godinu učešće OIE u BFPE 2009. godine iznosilo je 21,2%. Do 2020. godine, Republika Srbija treba da poveća učešće OIE na 27,0%. U skladu sa projektovanom BFPE, količina OIE treba da iznosi 2.563,6 ktoe u 2020. godini, što znači da je u periodu od 2009. do 2020. godine potrebno ostvariti povećanje OIE za 621,0 ktoe. S obzirom na raspoloživi neiskorišćeni potencijal OIE Republika Srbija može da ostvari postavljeni cilj za 2020. godinu iz domaćih izvora, osim u pogledu obavezujućeg udela biogoriva od 10% u sektoru saobraćaja 2020. godine. Uzimajući u obzir trenutno raspoložive kapacitete za proizvodnju biogoriva iz biomase druge generacije koja zadovoljavaju u pogledu emisije gasova staklene bašte, kao i nepostojanje regulative i prateće infrastrukture za njenu primenu u oblasti biogoriva, Republika Srbija će morati da planira uvoz biogoriva u 2018. godini.

Tabela 2: Nacionalni opšti cilj za udeo energije iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji energije u 2009. i 2020.

A. Udeo energije iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji energije u 2009 (S 2009) (%)	21,2
B. Cilj za energiju iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji energije u 2020 (S 2020) (%)	27,0
C. Očekivana ukupna korigovana potrošnja energije u 2020. (iz Tabele 1, poslednja ćelija) (ktoe)	9.495,0
D. Očekivana količina energije iz obnovljivih izvora koja odgovara cilju u 2020. (izračunata kao B x C) (ktoe)	2.563,6

3.2 Scenariji i načini ostvarivanja po sektorima

Sve procene potrošnje u sektorima odnose se na scenario sa primenjenim merama EE, kako je propisano obrascem za izradu NAPOIE.

U Tabeli 3 su prikazane očekivane trajektorije (indikativne putanje) udela energije iz obnovljivih izvora u sektoru električne energije, sektoru energije za grejanje i hlađenje i u sektoru saobraćaja. Ove trajektorije su razvijene za sva tri sektora na osnovu raspoloživih podataka o očekivanoj potrošnji energije u svakom od tri sektora i projektima koji su planirani da se realizuju u razmatranom periodu, a u skladu sa ciljevima definisanim u Strategiji razvoja energetike do 2015. godine i drugim planskim dokumentima Republike Srbije.

U odnosu na zahteve Direktive 2009/28/EZ način određivanja preporučene trajektorije (Aneks I Direktive), odnosno učešća obnovljivih izvora energije po godinama do 2020. godine, je izmenjen. Izmene su nastale usled značajnog pomeranja početka primene Direktive 2009/28/EZ od strane zemalja potpisnica UOEnZ u odnosu na zemlje EU (bazna 2009. godina za potpisnice UOEnZ, odnosno 2005. godina za članice EU).

Učešće OIE u sektoru električne energije iznosiće 36,6%, u sektoru energije za grejanje i hlađenje 30% i u sektoru saobraćaja 10% u 2020. godini. Svi ovi pojedinačni ciljevi omogućiće zadovoljenje ukupnog cilja od 27% u BFPE 2020 (toplotna energija iz OIE doprineće ostvarenju cilja sa 12,3%, električna energija iz OIE doprineće sa 12,1% i biogoriva sa 2,6%). Ovi ciljevi po sektorima nisu obavezujući, i ne predstavljaju fiksne ciljeve za svaki od sektora pojedinačno, te se mogu promeniti, odnosno povećati, ukoliko budu postojale mogućnosti za ubrzaniji razvoj pojedinih sektora u odnosu na druge.

Cilj za sektor električne energije

Prema modelu EESC scenarija, u sektoru električne energije potrebno je ostvariti povećanje energije iz OIE u odnosu na baznu 2009. sa 884 ktoe na 1151 ktoe, što predstavlja povećanje za oko 30% OIE u sektoru električne energije do 2020. godine. Izraženo u odnosu na BFPE ovo povećanje iznosi 2,4% (sa 9,7% električne energije iz OIE u 2009. godini na 12,1% u 2020. godini).

Za ostvarivanje ciljeva u sektoru električne energije planirano je da se u Republici Srbiji do 2020. godine instalira dodatnih 1092 MW (Tabela I).

Tabela I: Proizvodnja električne energije iz OIE iz novih postrojenja u 2020. godini

Vrsta OIE	(MW)	Pretpostavljeni broj radnih sati (h)	(GWh)	(ktoe)	Učešće (%)
HE (preko 10 MW)	250	4430	1108	95	30,3
MHE (do 10 MW)	188	3150	592	51	16,2
Energija vetra	500	2000	1000	86	27,4
Energija sunca	10	1300	13	1	0,4
Biomasa - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	100	6400	640	55	17,5
Biogas (stajnjak) - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	30	7500	225	19	6,2
Geotermalna energija	1	7000	7	1	0,2
Otpad	3	6000	18	2	0,5
Deponijski gas	10	5000	50	4	1,4
UKUPNO planirani kapacitet	1092	-	3653	314	100,0

Cilj za sektor grejanja i hlađenja

Prema EESC scenariju, u sektoru grejanja i hlađenja potrebno je povećanje učešća OIE sa 1059 ktoe u 2009. godini, na 1167 ktoe u 2020. godini, što iznosi 10,2%.

Da bi ostvarila svoje ciljeve u sektoru grejanja i hlađenja Republika Srbija će do 2020. godine, pored korišćenja biomase za grejanje u individualnim domaćinstvima, koristiti i obnovljive izvore energije koji do sada nisu korišćeni. Planirano je da se cilj u ovom sektoru ostvari sa dodatnih 149 ktoe kako je prikazano u Tabeli II.

Tabela II: Proizvodnja energije u sektoru grejanja i hlađenja iz novih kapaciteta koji koriste OIE

Vrsta OIE	(ktoe)	Učešće u dodatno planiranoj proizvodnji toplotne energije do 2020. godine (u odnosu na baznu 2009. godinu) %
Biomasa - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	49	33%
Biomasa (SDG)	25	16%
Biogas (stajnjak) - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	10	7%
Geotermalna energija	10	7%
Energija sunca	5	3%
Biomasa u individualnim domaćinstvima	50	34%

Cilj za sektor saobraćaja

U sektoru saobraćaja u 2009. godini, OIE (odnosno biogoriva) su bili zastupljeni na tržištu sa samo 0,21 ktoe (ova količina nije registrovana u nacionalnoj statistici). Navedena količina biodizela se prodavala kao B100 i koristio se u poljoprivredi. Biogoriva se nisu nalazila na tržištu u mešavini sa gorivima naftnog porekla za motorna vozila, u skladu sa dozvoljenim količinama prema odgovarajućim standardima za motorni benzin i dizel gorivo. U skladu sa Direktivom za OIE obavezni cilj za učešće obnovljivih izvora energije u sektoru saobraćaja iznosi 10% u 2020. godini. Prema definisanom cilju i EESC scenariju, količina obnovljivih izvora energije u sektoru saobraćaja iznosiće 246 ktoe u 2020. godini, što će predstavljati 2,6% obnovljivih izvora energije u BFPE.

Način ostvarivanja učešća obnovljivih izvora energije u BFPE

U okviru REFSC potrošnja energije iz OIE će porasti u periodu od 2009. do 2020. godine sa 1.942,6 ktoe na 2.789,3 ktoe, što predstavlja povećanje od 43,6%. Ovo povećanje udela OIE u BFPE u navedenom periodu iznosi 8,2%.

U okviru EESC potrošnja energije iz OIE će porasti u periodu od 2009. do 2020. godine sa 1.942,6 ktoe na 2.563,6 ktoe, što predstavlja povećanje od 32,0%. Ovo povećanje udela OIE u BFPE u navedenom periodu iznosi 5,8%.

Važno je primetiti da je primena mera energetske efikasnosti ključna za dostizanje veoma ambicioznog obavezujućeg cilja u oblasti OIE (posmatrano sa aspekta procenjenih investicionih ulaganja u oblasti OIE neophodnih za dostizanje cilja). Mere energetske efikasnosti će doprineti smanjenju BFPE na koju se udeo od 27% OIE i odnosi.

Tabela 3: Nacionalni cilj za 2020. i procenjeni način ostvarivanja energije iz obnovljivih izvora u grejanju i hlađenju, električnoj energiji i saobraćaju

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OIE - grejanje i hlađenje (%)	25,6	22,4	21,3	20,8	21,1	22,0	23,4	24,5	26,1	27,4	28,6	30,0
OIE - električna energija (%)	28,7	32,0	23,0	25,1	29,5	29,9	31,0	31,4	32,4	33,4	35,1	36,6
OIE - saobraćaj (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	3,2	5,0	6,7	8,4	10,0
OIE - ukupno učešće (%)	21,2	20,9	17,5	17,8	19,3	19,7	20,9	21,8	23,1	24,3	25,6	27,0
Od čega iz mehanizama saradnje (%)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Višak predviđen za mehanizam saradnje (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3

Indikativna putanja u skladu sa delom B Aneksa I Direktive ²	2011-2012	2013-2014	2015-2016	2017-2018	2020
	$S_{2009} + 20\%$ ($S_{2020} - S_{2009}$)	$S_{2009} + 30\%$ ($S_{2020} - S_{2009}$)	$S_{2009} + 45\%$ ($S_{2020} - S_{2009}$)	$S_{2009} + 65\%$ ($S_{2020} - S_{2009}$)	S_{2020}
OIE putanja- minimalne vrednosti (%)	22,36	22,94	23,81	24,97	27,00
OIE putanja- minimalne vrednosti(ktoe)	2303	2347	2382	2441	2564

² Indikativna putanja za dostizanje obavezujućeg udela od 27% do 2020. godine razlikuje se od preporučene Direktivom zato što je nije moguće slediti sa trenutno raspoloživim energetske kapacitetima za proizvodnju energije korišćenjem OIE.

Tabela 4a: Proračun doprinosa korišćenja OIE svakog sektora u BFPE (ktoe) ³

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(A) Očekivana BFPE iz OIE u sektoru grejanja i hlađenja	1059	1031	1040	1043	1031	1043	1075	1092	1127	1143	1152	1167
(B) Očekivana BFPE iz OIE u sektoru proizvodnje električne energije	884	1022	745	812	951	962	992	1004	1031	1059	1108	1151
(C) Očekivana BFPE iz OIE u sektoru saobraćaja	-	-	-	-	-	-	34	74	117	159	203	246
(D) Očekivana ukupna potrošnja OIE (procenjeni višak u odnosu na cilj)	1943	2062	1814	1883	1976	2005	2082	2149	2234	2319	2463	2596
(E) Očekivani transfer OIE prema zemljama EU	0	0	0	0	0	0	0	3,0	8,9	16,2	23,7	32,1
(F) Očekivani transfer OIE iz EU i trećih zemalja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>(G) Očekivana potrošnja OIE u skladu sa ciljem (D)-(E)+(F)</i>	1943	2062	1814	1883	1976	2005	2082	2146	2226	2303	2440	2564

³ Prikazani podaci odnose se na realizovane potrošnje u 2009, 2010. i 2011. godini, i procenu za 2012. u skladu sa Energetskim bilansima Republike Srbije.

Tabela 4b: Proračun doprinosa korišćenja OIE u sektoru saobraćaja (ktoe)

	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(C) Očekivana BFPE OIE u sektoru saobraćaja	-	-	-	34	74	117	159	203	246
(H) Očekivana električna energija iz OIE u sektoru saobraćaja	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(I) Očekivana potrošnja OIE iz otpada, ostataka, neprehrambenih celuloznih i lignoceluloznih materijala u sektoru saobraćaja	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(J) Očekivani doprinos OIE u saobraćaju za ispunjenje OIE-T cilja: (C)+(2,5-1)x(H)+(2-1)x(I)	-	-	-	34	74	117	159	203	246

4. MERE ZA OSTVARIVANJE CILJEVA

4.1. Pregled svih politika i mera za unapređenje korišćenja energije iz obnovljivih izvora

U Tabeli 5 je prikazana najvažnija postojeća regulativa koja se odnosi na obnovljive izvore energije, kao i regulativa koju je

potrebno doneti u narednom periodu. Deo regulative koja je predviđena da se donese u narednom periodu proističe iz zahteva Direktive 2009/28/EZ.

Tabela 5: Pregled celokupne regulative i mera

Naziv	Vrsta mere*	Očekivani rezultati**	Ciljna grupa i/ili aktivnost ***	Postoji/planirana	Datum početka i završetka mere
Zakon o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 80/11 - ispravka, 93/12 i 124/12)	regulatorna - ciljevi energetske politike, pouzdana, kvalitetna i sigurna isporuka energije i energenata, ciljevi za korišćenje OIE, način, uslovi i podsticaji za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	povećanje korišćenja OIE -	svi subjekti u energetskom sektoru	postojeći	2011-
Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2015. ("Službeni glasnik RS", broj 44/05)	planski - prioriteti razvoja energetike	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2005-2015
Program ostvarivanja strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period 2007 - 2012 ("Službeni glasnik RS", broj 99/09)	planski - prioriteti razvoja energetike, prioriteti u korišćenju OIE	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2007-2012
Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	regulatorna - propisuje uslove i postupak sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, sadržinu zahteva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, dokaze o ispunjavanju uslova za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, minimalni stepen iskorišćenja primarne energije u elektranama sa kombinovanom proizvodnjom u zavisnosti od vrste osnovnog goriva i instalisane snage, maksimalnu ukupnu instalisanu snagu vetroelektrana i solarnih elektrana za koje se može steći povlašćen, odnosno privremeni povlašćeni status proizvođača električne energije, obaveze povlašćenog proizvođača i način kontrole ispunjavanja propisanih obaveza, kao i sadržinu i način vođenja Registra povlašćenih proizvođača električne energije	povećanje proizvodnje električne energije iz OIE	investitori	postojeća	2013-
Zakon o efikasnom korišćenju energije ("Službeni glasnik RS", broj 25/13)	regulatorna - propisuje uslove i način efikasnog korišćenja energije i energenata u sektoru proizvodnje, prenosa, distribucije i potrošnje energije; politiku efikasnog korišćenja energije; sistem energetskog menadžmenta;	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2013-

	označavanje nivoa energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije; minimalne zahtevi energetske efikasnosti u proizvodnji, prenosu i distribuciji električne i toplotne energije i isporuci prirodnog gasa; finansiranje, podsticajne i druge mere u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za prava i obaveze fizičkih i pravnih lica u vezi sa efikasnim korišćenjem energije				
Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službeni glasnik RS", broj 10/13)	finansijska - utvrđuje se vrsta podsticaja, način korišćenja podsticaja, registar podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i uslovi za ostvarivanje prava na podsticaje u poljoprivredi i ruralnom razvoju	povećanje korišćenja OIE	poljoprivredni subjekti, investitori	postojeći	2013-
Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	finansijska - definiše kategorije povlašćenih proizvođača električne energije, propisuje mere podsticaja, uslove za njihovo ostvarivanje, način određivanja podsticajnog perioda, prava i obaveze koje iz tih mera proizlaze za povlašćene proizvođače i druge energetske subjekte i uređuje sadržinu ugovora i predugovora o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača	povećanje proizvodnje električne energije iz OIE	investitori	postojeća	2013-31. decembra 2015.
Uredba o načinu obračuna i načinu raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	finansijska - definiše se način obračuna, način naplate, odnosno plaćanja i prikupljanja sredstava po osnovu naknade, kao i način raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije	povećanje proizvodnje električne energije iz OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeća	2013-
Uredba o visini posebne naknade za podsticaj u 2013. godini ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	finansijska - utvrđuje se visina posebne naknade za podsticaj u 2013. godini	povećanje proizvodnje električne energije iz OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeća	2013-
Zakon o ratifikaciji Kjoto Protokola ("Službeni glasnik RS", br. 88/07 i 38/09)	regulatorna - smanjenje emisije GHG	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti	postojeći	2009-
Nacionalna strategija održivog razvoja ("Službeni glasnik RS", broj 57/08)	planski - održivi razvoj, smanjenje uticaja na životnu sredinu i prirodne resurse	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2008-
Akcionni plan za sprovođenje Nacionalne strategije održivog razvoja za period od 2011. do 2017. godine ("Službeni glasnik RS", broj 62/11)	planski - mere i aktivnosti za sprovođenje strategije održivog razvoja	promovisanje i povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2011-2017

Nacionalni program zaštite životne sredine ("Službeni glasnik RS", broj 12/10)	planski - zaštita životne sredine i primena najpovoljnijih mera za održivi razvoj i upravljanje zaštitom životne sredine	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2010-
Strategija održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara ("Službeni glasnik RS", broj 33/12)	planski - korišćenje prirodnih resursa na održiv način, osiguranje njihove raspoloživosti u budućnosti i smanjenje uticaja njihovog korišćenja na životnu sredinu	povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2012-
Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2010. do 2015. godine ("Službeni glasnik RS", broj 13/10)	planski - podizanje nivoa znanja u društvu i unapređenje tehnološkog razvoja i privrede	povećanje energetske efikasnosti, povećanje korišćenja OIE	naučno-istraživačke institucije, energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2010-
Strategija uvođenja čistije proizvodnje u Republici Srbiji ("Službeni glasnik RS", broj 17/09)	planski - definisanje mera za sprečavanje zagađenja	energetska efikasnost, povećanje korišćenja OIE	energetski sistemi, subjekti, investitori	postojeći	2009-
Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 88/10)	regulatorna - definisanje postupka procene uticaja za projekte koji mogu imati značajne uticaje na životnu sredinu	sprečavanje uticaja na životnu sredinu pri izgradnji objekata na OIE	investitori	postojeći	2010-
Uredba o utvrđivanju liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", broj 114/08)	regulatorna - definisanje vrste objekata za koje je potrebna procena uticaja	sprečavanje uticaja na životnu sredinu pri izgradnji objekata na OIE	investitori	postojeći	2008-
Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 88/10)	regulatorna - uslovi, način i postupak vršenja procene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu	zaštita životne sredine, unapređivanje održivog razvoja	investitori	postojeći	2010-
Zakon o upravljanju otpadom ("Službeni glasnik RS", br. 36/09 i 88/10)	regulatorna - planiranje upravljanja otpadom, upravljanje otpadom - delatnost od opšteg interesa	upravljanje otpadom, korišćenje otpada kao energenta	industrija, energetski subjekti, investitori	postojeći	2010-
Pravilnik o kategorijama, ispitivanju i klasifikaciji otpada ("Službeni glasnik RS", broj 56/10)	regulatorna - klasifikacija otpada	upravljanje posebnim tokovima otpada	investitori	postojeći	2010-
Pravilnik o uslovima i načinu sakupljanja, transporta, skladištenja i tretmana otpada koji se koristi kao sekundarna sirovina ili za dobijanje energije ("Službeni glasnik RS", broj 98/10)	regulatorna - upravljanje otpadom	korišćenje otpada u energetske svrhe	investitori, energetski subjekti, industrija	postojeći	2010-
Uredba o vrstama otpada za koje se vrši termički tretman, uslovima i kriterijumima za određivanje lokacije, tehničkim i tehnološkim uslovima za projektovanje,	regulatorna	korišćenje otpada u energetske svrhe	investitori, energetski subjekti, industrija	postojeći	2010-

izgradnju, opremanje i rad postrojenja za termički tretman otpada, postupanju sa ostatkom nakon spaljivanja ("Službeni glasnik RS", broj 102/10)					
Pravilnik o uslovima, načinu i postupku upravljanja otpadnim uljima ("Službeni glasnik RS", broj 71/10)	regulatorna - način i postupak upravljanja otpadnim uljima	korišćenje ulja u energetske svrhe	investitori, industrija, energetske subjekti	postojeći	2010-
Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Službeni glasnik RS", broj 135/04)	regulatorna - uslovi i postupak izdavanja integrisane dozvole za postrojenja	izgradnja objekata na OIE	investitori, energetske subjekti	postojeći	2004-
Uredba o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola ("Službeni glasnik RS", broj 84/05)	regulatorna	izgradnja objekata na OIE	investitori, energetske subjekti	postojeća	2005-
Zakon o zaštiti prirode ("Službeni glasnik RS", br. 36/09 i 88/10)	regulatorna - zaštita i očuvanje prirode	korišćenje OIE	investitori, energetske subjekti	postojeći	2009-
Uredba o režimima zaštite ("Službeni glasnik RS", broj 31/12)	regulatorna - režimi zaštite, postupak i način njihovog određivanja	izgradnja objekata na OIE u zaštićenim područjima	investitori, energetske subjekti	postojeća	2012-
Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)	regulatorna - eksploatacija i korišćenje geotermalnih resursa	korišćenje OIE	investitori, energetske subjekti	postojeći	2011-
Zakon o zaštiti vazduha ("Službeni glasnik RS", broj 36/09)	regulatorna - upravljanje kvalitetom vazduha i mere za sprovođenje zaštite	ispunjenje zahteva o zaštiti vazduha pri izgradnji i eksploataciji objekata na OIE	investitori, energetske subjekti	postojeći	2009-
Uredba o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduh ("Službeni glasnik RS", broj 71/10)	regulatorna - definisanje dozvoljenih graničnih vrednosti emisija	ispunjenje zahteva o zaštiti vazduha pri izgradnji i eksploataciji objekata na OIE	investitori, energetske subjekti	postojeća	2010-
Zakon o javno privatnom partnerstvu i koncesijama ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)	regulatorna	povećanje korišćenja OIE, korišćenje OIE za proizvodnju toplotne energije	investitori, energetske subjekti	postojeći	2011-
Akcion plan za biomasu 2010-2012 ("Službeni glasnik RS", broj 56/10)	planski - definisanje aktivnosti za prevazilaženje problema u korišćenju biomase u energetske svrhe	povećanje korišćenja biomase i biogoriva	investitori, energetske subjekti, finansijske institucije, naučno-istraživačke institucije	postojeći	2010-2012
Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", broj 30/10)	regulatorni - površinske i podzemne vode, osim vode iz koje se može dobiti geotermalna energija	integralno upravljanje vodama, vodnim objektima	investitori, energetske subjekti	postojeći	2010-
Pravilnik o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i	regulatorna	regulisanje dobijanja neophodnih	investitori, energetske subjekti	postojeći	2010-

sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih uslova ("Službeni glasnik RS", broj 74/10)		vodnih akata u postupku izgradnje objekta			
Zakon o obnovljivim izvorima energije	regulatorna	povećanje korišćenja OIE -	svi subjekti energetskog sektora	planiran	
Uredba o kriterijumima održivosti za biogoriva	regulatorna	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva bioprekla ("Službeni list Srbije i Crne Gore", broj 26/06)	regulatorna	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	postojeći, planirane izmene i dopune ili izrada novog pravilnika	2006 - (planirane izmene u 2013)
Regulativa o sistemu monitoringa kvaliteta goriva	regulatorna, finansijska - obezbeđivanje monitoringa kvaliteta goriva i smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Uredba o obaveznom stavljanju određenog procenta biogoriva na tržište	regulatorna, finansijska	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Pravilnik o licencama	regulatorna	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Uredba o podsticajima za uzgajanje sirovina i proizvodnju biogoriva	finansijska	povećanje korišćenja biogoriva	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Pravilnik o garanciji porekla za proizvodnju energije iz OIE	regulatorna, finansijska	povećanje korišćenja OIE	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Preporuka o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača toplotne energije	regulatorna, finansijska	povećanje korišćenja OIE u sektoru grejanje i hlađenje	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Preporuka o podsticajnim merama za proizvodnju toplotne energije korišćenjem obnovljivih izvora energije	regulatorna, finansijska	povećanje korišćenja OIE u sektoru grejanje i hlađenje	proizvođači, investitori, energetski subjekti	planirana	2013
Strategija upravljanja vodama u Republici Srbiji	planski	povećanje korišćenja OIE	investitori, energetski subjekti	planirana	2014
Zakon o šumama ("Službeni glasnik RS", br. 30/10 i 93/12)	regulatorna	povećanje korišćenja OIE	investitori, energetski subjekti	postojeći	2012 -
Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 59/06).	regulatorna	povećanje korišćenja OIE	investitori, energetski subjekti	postojeći	2006 -

* Naznačiti ako je mera (pretežno) regulatorna, finansijska ili "meka" (tj. informativnog karaktera).

** Da li je očekivani rezultat promene ponašanja, instalisane snage (MW; t/god), proizvedene energije (ktoe)?

*** Ko su ciljne grupe/osobe: investitori, krajnji korisnici, javna administracija, planeri, arhitekta, instalateri, itd? ili šta je ciljna aktivnost/sektor: proizvodnja biogoriva, upotreba životinjskog đubriva kao izvora energije, itd.)?

4.2. Mere za ispunjavanje uslova iz članova 13, 14, 16. i članova 17. do 21. Direktive

2009/28/EZ**4.2.1. Administrativne procedure i prostorno planiranje
(član 13 (1) Direktive 2009/28/EZ)**

Prilikom odgovaranja na sledeća pitanja, države članice su u obavezi da objasne postojeće nacionalne, regionalne i lokalne propise u vezi sa procedurama za ovlašćivanje, sertifikaciju i licenciranje primenjene na postrojenja i povezane prenosne i distributivne mreže infrastrukture za proizvodnju električne energije, grejanje ili hlađenje iz obnovljivih izvora, kao i na proces transformacije biomase u biogoriva ili druge energetske proizvode. Tamo gde su potrebni dalji koraci kako bi se osiguralo da su procedure primerene i potrebne, takođe se traži od država članica da opišu planirane revizije, očekivane rezultate i nadležni organ za obavljanje takvih revizija. Kada je informacija specifična za tehnologiju, navedite je. Kada regionalne/lokalne vlasti imaju značajnu ulogu, molimo takođe da je objasnite.

(a) Spisak postojećeg nacionalnog i, ako je primenljivo, regionalnog zakonodavstva u pogledu ovlašćenja, sertifikacije, procedure izdavanja dozvola i prostornog planiranja primenjeno na postrojenja i povezanu infrastrukturu prenosne i distributivne mreže:

Korišćenje obnovljivih izvora energije i postupci dobijanja odgovarajućih dozvola i saglasnosti su regulisani propisima iz različitih oblasti, i to:

- 1) Opšti međunarodni propisi - Zakon o ratifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajednice, kao i propisi kojima su preuzete obaveze Republike Srbije u smislu poštovanja međunarodnih propisa (Kjoto protokol uz okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime, Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine i slično);
- 2) Osnovni nacionalni propisi (propisi koji definišu nadležnosti ministarstava, autonomnih pokrajina, o opštem upravnom postupku, tržišnom nadzoru, vodama, poljoprivredi i ruralnom razvoju i slično);
- 3) Propisi iz oblasti energetike (propisi koji definišu ciljeve energetske politike i načine njenog ostvarivanja; uslove za izgradnju novih energetske objekata; uslove i način obavljanja energetske delatnosti; način, uslove i podsticaje za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije);
- 4) Propisi iz oblasti rudarstva i geoloških istraživanja (propisi koji regulišu eksploataciju geotermalnih resursa);
- 5) Propisi iz oblasti prostornog planiranja (propisi kojima se definiše oblast planiranja i izgradnje objekata, prostorni planovi, dobijanje dozvola - lokacijska, građevinska i upotrebna dozvola), i
- 6) Propisi iz oblasti životne sredine (propisi koji se odnose na zaštitu životne sredine, postupak procene uticaja na životnu sredinu, sadržaj studije o proceni uticaja na životnu sredinu, učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, nadzor i druga pitanja od značaja za procenu uticaja na životnu sredinu).

Izgradnja objekata i proizvodnja energije korišćenjem obnovljivih izvora zasniva se na sticanju određenih prava, i to:

- 7) Sticanje prava na izgradnju objekta,
- 8) Sticanje prava na obavljanje proizvodnje električne i/ili toplotne energije.

Procedure za dobijanje licenci, dozvola i saglasnosti su jasno definisane.

Sticanje prava na izgradnju objekta podrazumeva sprovođenje procedura za izgradnju konkretnog energetske objekta, koje su definisane u zavisnosti od vrste i snage objekta, što podrazumeva proceduru za dobijanje energetske, lokacijske, građevinske i upotrebne dozvole. Zakon o energetici propisuje da se energetske objekti grade u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata, tehničkim i drugim propisima, a po prethodno pribavljenoj energetske dozvoli, definiše uslove i način obavljanja energetske delatnosti, način i uslove za dobijanje licence, način i uslove za dobijanje energetske dozvole, način organizovanja i funkcionisanja tržišta električne energije, prava i obaveze učesnika na tržištu, zaštitu kupaca energije i energenata, način, uslove i podsticaje za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije. Prema Zakonu o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 81/09 - ispravka, 64/10 - odluka US, 24/11, 121/12 i 42/13) utvrđeni su uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata (lokacijska, građevinska i upotrebna dozvola). U skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji određuje se nadležnost za izdavanje građevinske dozvole. Objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora snage 10 i više MW, kao i elektrana sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više i elektrane u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja, i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine i objekata u zaštićenim područjima, kao i objekata u granicama nacionalnog parka i objekata u granicama zaštite zaštićenog prirodnog dobra od izuzetnog značaja su u nadležnost ministarstva za poslove građevinarstva, odnosno autonomne pokrajine ako se objekat nalazi na teritoriji autonomne pokrajine, prema članu 133. Zakona o planiranju i izgradnji. U nadležnosti organa lokalne samouprave su objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije snage do 10 MW. Procena uticaja na životnu sredinu, odnosno sprečavanje i kontrola zagađenja su veoma značajni elementi u postupku izgradnje objekta i u zavisnosti

od snage objekta i definisani su Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09), odnosno Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09). Priključenje na elektroenergetsku mrežu, odnosno prenosni i distributivni sistem, kao i distribucija i snabdevanje toplotnom energijom regulisano je Zakonom o energetici.

Sticanje prava na obavljanje proizvodnje električne i/ili toplotne energije podrazumeva ispunjavanje svih zahteva u zavisnosti od načina na koji je delatnost definisana. U skladu sa Zakonom o energetici definisano je da proizvodnja električne energije predstavlja energetska delatnost, a proizvodnja toplotne energije predstavlja energetska delatnost od opšteg interesa. Pravo na obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije može se steći neposredno (zaključenjem ugovora o poveravanju obavljanja delatnosti od opšteg interesa ili dodeljivanjem koncesija za obavljanje delatnosti od opšteg interesa) ili posredno (ulaganjem u javno (komunalno) preduzeće odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost).

(b) Ministarstvo(a) i njihove nadležnosti u oblasti:

Za korišćenje obnovljivih izvora energije nadležne su različite institucije koje se u zavisnosti od vrste i snage objekta nalaze na različitim nivoima, i to:

- 1) Institucije na republičkom nivou;
- 2) Institucije na nivou Autonomne pokrajine Vojvodine, i
- 3) Institucije na nivou jedinice lokalne samouprave.

Pregled najvažnijih institucija u oblasti izgradnje objekta i dobijanje potrebnih dozvola i saglasnosti prikazan je u Tabeli A.

U skladu sa Zakonom o ministarstvima ("Službeni glasnik RS", broj 72/12) organi državne uprave na republičkom nivou u čijoj nadležnosti se nalaze obnovljivi izvori energije su:

- 1) Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine;
- 2) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma;
- 3) Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja;
- 4) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, i
- 5) Ministarstvo finansija i privrede.

Dodatno, pored ministarstava, obnovljivi izvori energije su u nadležnosti i određenog broja posebnih organizacija i drugih institucija, i to:

- 1) Agencija za energetiku;
- 2) Republička agencija za prostorno planiranje;
- 3) Republički geodetski zavod (u daljem tekstu: RGZ);
- 4) Republički hidrometeorološki zavod (u daljem tekstu: RHMZ);
- 5) Republički zavod za statistiku;
- 6) Institut za standardizaciju Srbije (u daljem tekstu: ISS), i
- 7) Fond za razvoj Republike Srbije.

Institucije koje su nadležne na nivou Autonomne pokrajine Vojvodine su:

- 1) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine, i
- 2) Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine.

Osim navedenih, poslove iz oblasti obnovljivih izvora energije obavljaju i:

- 1) Jedinica lokalne samouprave (u daljem tekstu: JLS);
- 2) JP "Elektroprivreda Srbije" (u daljem tekstu: EPS);
- 3) JP "Elektromreža Srbije" (u daljem tekstu: EMS);

- 4) Zavisna privredna društva za distribuciju električne energije ("Elektrovojvodina", "Elektrodistribucija Beograd", "Elektrosrbija", "Jugoistok" i "Centar");
- 5) Javno-komunalna preduzeća (u daljem tekstu: JKP);
- 6) Javna vodoprivredna preduzeća (u daljem tekstu: JVP) - "Srbijavode", "Beogradvode" i "Vode Vojvodine";
- 7) Zavod za zaštitu spomenika;
- 8) Zavod za zaštitu prirode, i
- 9) Javna preduzeća za gazdovanje šumama (JP "Srbijašume", JP "Vojvodinašume", JP Nacionalni park "Tara", JP Nacionalni park "Fruška gora", JP Nacionalni park "Kopaonik", JP Nacionalni park "Đerdap" i JP Nacionalni park "Šar planina").

Tabela A

Institucija	Primena	Vrsta objekta
Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine	Energetska dozvola Pribavljanje energetske dozvole reguliše Zakon o energetici.	Objekti za proizvodnju električne energije snage 1 MW i više, objekti za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije u termoelektranama - toplanama električne snage 1 MW i više i ukupne toplotne snage 1 MW _t i više
	Saglasnost Pribavljanje saglasnosti reguliše Zakon o energetici.	Za izgradnju energetskih objekata za proizvodnju električne energije snage do 1MW koji kao primarni energetski resurs koriste vodu, za koje se ne izdaje energetska dozvola, pre pribavljanja odobrenja za gradnju potrebno je prethodno pribaviti saglasnost Ministarstva, da se izgradnjom tih objekata obezbeđuje efikasno i racionalno iskorišćenje potencijala izvora primarne energije na osnovu nediskriminatorskih kriterijuma koje utvrđuje i objavljuje Ministarstvo.
	Studija o proceni uticaja Izradu Studije o proceni uticaja reguliše Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu.	Elektrane koje koriste obnovljive izvore, elektrane sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više, elektrane koje ispunjavaju druge uslove iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji.
	Status povlašćenog proizvođača Sticanje statusa povlašćenog proizvođača reguliše Zakon o energetici.	Elektrane koje u procesu proizvodnje električne energije u pojedinačnom proizvodnom objektu koriste OIE osim hidroelektrana snage veće od 30 MW, odnosno koje u pojedinačnom proizvodnom objektu instalisane električne snage do 10 MW istovremeno proizvode električnu i toplotnu energiju sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije.
Ministarstvo građevinarstva i urbanizma	Lokacijska dozvola Pribavljanje lokacijske dozvole reguliše Zakon o planiranju i izgradnji.	Objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije snage 10 MW i više, kao i elektrana sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više, za elektrane u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja, i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine i objekata u zaštićenim područjima, kao i objekata u granicama nacionalnog parka i objekata u granicama zaštite zaštićenog prirodnog dobra od izuzetnog značaja, visokih brana i akumulacija napunjenih vodom, jalovinom i pepelom za koje je propisano tehničko osmatranje; objekata konstruktivnog raspona 50 m i više, objekata visine 50 i više metara.
	Građevinska dozvola Pribavljanje građevinske dozvole reguliše Zakon o planiranju i izgradnji.	
	Upotrebna dozvola Pribavljanje upotrebne dozvole reguliše Zakon o planiranju i izgradnji.	

Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine	Lokacijska dozvola	Objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i elektrana sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više, za elektrane u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja, i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine i objekata u zaštićenim područjima, kao i objekata u granicama nacionalnog parka i objekata u granicama zaštite zaštićenog prirodnog dobra od izuzetnog značaja koji se u celini nalaze na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine
	Građevinska dozvola	
	Upotrebna dozvola	
	Studija o proceni uticaja	
Jedinice lokalne samouprave	Energetska dozvola	Za gradnju objekata za proizvodnju toplotne energije snage 1 MW _t i više, objekata za proizvodnju biogoriva kapaciteta preko 1000 t godišnje
Jedinice lokalne samouprave	Licenca	Proizvodnja toplotne energije u objektima ukupne snage 1 MW _t i više
Jedinice lokalne samouprave	Lokacijska dozvola	Objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije snage do 10 MW
	Građevinska dozvola	
	Upotrebna dozvola	
	Studija o proceni uticaja	
Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja i nadležni Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine	Odobrenje za izvođenje primenjenih geoloških istraživanja	Eksploatacija hidrogeotermalne i petrogeotermalne energije
	Pribavljanje Odobrenja reguliše Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima	
	Razmatranje i evidentiranje potencijala geotermalnih i petrogeotermalnih resursa	
	Odobrenje za eksploataciju	
	Odobrenje za izvođenje rudarskih radova	
Upotrebna dozvola za rudarske objekte		
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola, Ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini sa pravnim i fizičkim licima, Saglasnost na promenu namene obradivog poljoprivrednog zemljišta, Odobrenje za investiciona ulaganja na poljoprivrednom zemljištu u državnoj svojini	Male hidroelektrane i vetroelektrane koje treba da se grade na poljoprivrednom ili šumskom zemljištu
Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu	Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola Saglasnost za promenu namene šuma na teritoriji autonomne pokrajini	Hidroelektrane, šume i šumsko zemljište (na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine)
Republička direkcija za vode - organ uprave u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	Izdavanje vodnih akata u skladu sa Zakonom o vodama. Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola	Hidroelektrane
Uprava za poljoprivredno zemljište - organ uprave u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	Upravljanje, korišćenje i davanje u zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini u skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 62/06, 65/06 - dr. zakon i 41/09) Ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini sa pravnim i fizičkim licima. Saglasnost na promenu namene obradivog poljoprivrednog zemljišta. Odobrenje za investiciona ulaganja na poljoprivrednom zemljištu u državnoj svojini	Korišćenje poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini - sve vrste objekata.
Uprava za šume - organ uprave u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	Izdavanje saglasnosti za promenu namene šuma i šumskog zemljišta u skladu sa Zakonom o šumama.	- Promena namene šume i šumskog zemljišta radi izgradnje objekata za korišćenje obnovljivih izvora energije malih kapaciteta (male elektrane i drugi slični objekti, u smislu

Agencija za energetiku	Licenca Pribavljanje licenci reguliše Zakon o energetici.	propisa kojim se uređuje oblast energetike) - proizvodnja električne energije u objektima ukupne odobrene snage priključka do 1MW; - kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije u termoelektranama toplanama u objektima 1MW i više ukupne odobrene električne snage priključka i 1MW _t i više ukupne toplotne snage; - proizvodnja biogoriva 1000t godišnje i više
Republička agencija za prostorno planiranje/Jedinica lokalne samouprave	Uvid u važeći planski dokument	Sve vrste objekta koji koriste OIE.
Republički geodetski zavod/Služba za katastar nepokretnosti opštine	Kopija plana parcele	Sve vrste objekta koji koriste OIE.
	lista vlasnika parcele	
Republički hidrometeorološki zavod (RHMZ)	Mišljenje republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove	Hidroelektrane
Javna vodoprivredna preduzeća - JVP (Srbijavode, Beogradvode, Vode Vojvodine)	Mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća	Hidroelektrane
Zavod za zaštitu spomenika	Uslovi za preduzimanje javnih radova, izgradnju infrastrukturnih objekata u zaštićenim prostorima, kao i uslove za adaptacije i dogradnje spomeničkih objekata	Sve vrste objekta koji koriste OIE.
Zavod za zaštitu prirode	Uslovi za zaštitu prirode	Sve vrste objekta koji koriste OIE.
Elektroprivreda Srbije	Ugovor o otkupu električne energije	Proizvođači električne energije.
Operator prenosnog sistema	Tehnički uslovi za priključenje na prenosnu mrežu	Za proizvedenu električnu energiju iz obnovljivih izvora energije, proizvedenu energiju za grejanje i hlađenje iz obnovljivih izvora energije
	Garancija porekla	
Operator distributivnog sistema	Uslovi za priključenje na distributivnu mrežu	Elektrane i objekti koji troše električnu energiju
Javno-komunalno preduzeće	Uslovi za priključenje na mrežu za distribuciju toplotne energije	Proizvođači toplotne energije.

(c) Revizija predviđena sa ciljem da se preduzmu odgovarajuće mere kao što je opisano u članu 13 (1) Direktive 2009/28/EZ do:

Zakoni i podzakonski akti koji se odnose na OIE usvojeni su u poslednje tri godine. U praksi, uobičajeno je da se regulativa menja posle perioda od pet godina, a u međuvremenu se regulativa unapređuje i menja kroz izmene i dopune, osim u slučajevima gde je predviđeno donošenje odgovarajućih podzakonskih dokumenata posle usvajanja novih zakona.

Racionalizacija procedura je potrebna i predmet je razmatranja u nadležnim institucijama. U predstojećem periodu biće izvršene izmene sa ciljem da se procedure poboljšaju i pojednostave, u skladu sa iskustvima dobre prakse primenjene u zemljama EU. U toku pripreme novih zakona i podzakonskih dokumenta, mogućnosti racionalizacije procedura za dobijanje licenci, dozvola i saglasnosti biće sagledane primenom:

- 1) Pozitivnih iskustava drugih država EU;
- 2) Iskustava zaposlenih u nadležnim institucijama koji su u prethodnom periodu sagledali nedostatke postojećeg sistema i mogućnosti za poboljšanje, i
- 3) Iskustava dosadašnjih investitora u ovoj oblasti u Srbiji.

S obzirom da je proces racionalizacije vrlo složen, i predstavlja jedan stalni proces, kao i da u tom postupku treba da budu uključeni različiti nivoi (republički, pokrajinski i jedinice lokalne samouprave) biće obrazovana radna grupa od predstavnika nadležnih institucija na različitim nivoima koja će pripremiti predlog za racionalizaciju procedura. Prilikom racionalizacije procedura biće definisane procedure u zavisnosti od veličine postrojenja/objekta/vrste projekta (posebne procedure za velika, odnosno mala postrojenja/objekte/projekte). Radna grupa će sagledati sve nedostatke postojećeg sistema i predložiti unapređenje sistema i metodologiju za stalno praćenje primene u praksi. Proces racionalizacije procedura je proces koji treba da bude stalan i da bude koordiniran od strane određenog tela koje predlaže ministarstvo nadležno za poslove energetike ili od strane određene službe ministarstva nadležnog za poslove energetike (npr. Odsek za obnovljive izvore energije). Ovo telo treba da bude organizovano po ugledu na tzv. Service Conference/ Steering Committee koji su

formirani u zemljama EU sa ciljem da pruže podršku projektima iz OIE.

U narednom periodu biće obrazovana kancelarija za brze odgovore u oblasti OIE ("sve na jednom mestu" - one stop shop). Na taj način će biti omogućeno potencijalnim investitorima da na jednom mestu dobiju sve informacije za dobijanje dozvola i saglasnosti neophodnih za izgradnju energetske objekata. Za funkcionisanje ovog sistema biće organizovana horizontalna i vertikalna saradnja između institucija nadležnih za dozvole i saglasnosti.

(d) Pregled postojećih i planiranih mera na regionalnom/lokalnom nivou (gde je primenljivo):

U prethodnom periodu, na regionalnom i lokalnom nivou nisu razvijene posebne mere koje se odnose na OIE i njihovo korišćenje. U dokumentima koji su usvojeni na republičkom nivou definisane su obaveze i institucije na nivou autonomne pokrajine i lokalnom nivou.

Na regionalnim i lokalnim nivoima potrebno je, takođe, formirati kancelarije za brze odgovore za OIE ("sve na jednom mestu" - one stop shop). Ove regionalne i lokalne kancelarije treba da budu povezani sa kancelarijom na republičkom nivou (vertikalna saradnja), kao i sa drugim institucijama na republičkom/regionalnom nivou (horizontalna saradnja).

(e) Da li postoje detektovane nepotrebne prepreke ili ne-proporcionalni zahtevi u vezi sa procedurama za ovlašćivanje, sertifikaciju i licenciranje primenjenim na postrojenja i povezanu infrastrukturu mreže za prenos i distribuciju za proizvodnju električne energije, grejanje ili hlađenje iz obnovljivih izvora, kao i na proces transformacije biomase u biogoriva ili drugih energenata? Ako je tako, koje su one?

Na osnovu analize postojećih procedura za dobijanje licenci, dozvola i saglasnosti uočene su sledeće prepreke:

- 1) procedure su duge i zahtevne - iako je prema Zakonu o energetici rok za izdavanje licence 30 dana od dana prijema uredne dokumentacije, na njegovu dužinu često utiče nemogućnost pribavljanja uredne dokumentacije propisane Zakonom o energetici u primerenim rokovima, jer se ova dokumentacija pribavlja od posebnih organa i po posebnim postupcima;
- 2) veliki broj zakonskih i podzakonskih akata koje je potrebno ispoštovati - za dobijanje licenci, dozvola i saglasnosti potrebno je upoznati se sa velikim brojem zakonskih i podzakonskih dokumenata koji definišu nadležnosti (zakoni) i procedure, potrebnu dokumentaciju i rokove (podzakonski dokumenti), tako da je potrebno poznavanje svih dokumenata;
- 3) veliki broj različitih institucija koje su nadležne za izdavanje odgovarajućih dokumenata - proces pribavljanja svih potrebnih licenci, dozvola i saglasnosti sastoji se od različitih postupaka pred različitim institucijama koje nisu uvek državni organi. U različitim fazama, neki postupci se vode pred istim organom, tako da je potrebno više puta se obraćati istoj instituciji;
- 4) nepostojanje propisima uređenih procedura za dobijanje određene dokumentacije, već se primenjuju opšta pravila - ovo se odnosi na dobijanje mišljenja određenih republičkih i drugih institucija (npr. propisima nije regulisan postupak davanja mišljenja energetske subjekta za prenos, odnosno distribuciju električne energije u postupku izdavanja energetske dozvole);
- 5) postojanje terminoloških razlika između propisa u oblasti energetike i životne sredine - U smislu propisa u oblasti energetike postoji razlika između elektrane koja koristi biomasu i koja koristi otpad, što je definisano Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije. U pogledu propisa iz oblasti zaštite životne sredine, neka biomasa se može klasifikovati kao otpad i u tom slučaju za neke oblike biomase shodno propisima o životnoj sredini je potrebno pribaviti odgovarajuće dozvole ministarstva, dok za druge nije. Akcionim planom za biomasu, definisan je problem nepostojanja zvaničnih definicija što može da dovede do problema u mnogim sektorima. Navedenim dokumentom, predviđeno je da nadležna ministarstva pripreme listu neophodnih termina i odgovarajuće definicije, kao i da se definiše otpad koji se može koristiti kao biomasa. Lista ovih termina treba da se usvoji i objavi u zvaničnim dokumentima;
- 6) Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama ("Službeni glasnik RS", broj 88/11) koji bi trebalo da se odnosi i na rečne tokove ne primenjuje se na odgovarajući način;
- 7) problem energetske dozvole, koja uvodi mogućnost sticanja prava na tuđem zemljištu, bez ikakvog učešća vlasnika ili drugog lica koje ima bilo kakvih svojinskih prava na njemu;
- 8) neusaglašenost Zakona o energetici i Zakona o komunalnim delatnostima ("Službeni glasnik RS", broj 88/11) u vezi sa pitanjem delatnosti u sektoru toplotne energije: Zakon o energetici - dve delatnosti, a prema Zakonu o komunalnim delatnostima - jedna delatnost. Ovaj problem trebalo bi da se prevaziđe definisanjem tri delatnosti, tj. da distribucija toplotne energije bude posebna regulisana delatnost, a na taj način bi bilo razrešeno i pitanje cene distribucije energije energetske mrežom i pitanje priključenja (snabdevanje kupaca);
- 9) status proizvodnje toplotne energije - u skladu sa Zakonom o energetici, a u vezi sa Zakon o komunalnim delatnostima: kada je proizvodnja toplotne energije u kogeneraciji sa proizvodnjom električne energije, onda se ne smatra delatnošću od opšteg interesa, a kada je samo proizvodnja toplotne energije, onda je to delatnost od opšteg

interesa;

10) nedostatak podzakonskih akata Zakona o energetici (pitanje sticanja privremenog statusa povlašćenog proizvođača - investitori koji investiraju u obnovljivu energiju sunca i vetra bolje su finansijski zaštićeni nego drugi investitori, jer se samo za ove dve vrste OIE može steći privremeni status; podzakonska akta shodno Zakonu o energetici, a koji se odnose na toplotnu energiju);

11) nedostatak standarda i akreditovanih laboratorija.

Dodatno, na osnovu sprovedene ankete među investitorima koji imaju iskustva u dobijanju licenci, dozvola i saglasnosti definisane su sledeće prepreke:

1) zastarelost informacija u katastru (problem je kad investitor želi da dobije informaciju o vlasništvu nad nekim parcelama koje su interesantne za izgradnju, u slučaju da podaci nisu ažurirani investitor mora sam da istraži vlasničke odnose i prikupi informacije o vlasništvu);

2) zastarelost katastra malih hidroelektrana - katastar malih hidroelektrana je iz 1987. godine i nije uvažavao ekološke, socijalne i ekonomske kriterijume, a primenjuju se i danas kod lokalnih prostornih planova u Srbiji i kod izdavanja energetske i drugih saglasnosti;

3) nepostojanje plana detaljne regulacije u pojedinim opštinama (značajno produžava proces pribavljanja dozvola i saglasnosti);

4) nedefinisani imovinsko-pravni odnosi u nekim slučajevima (značajno produžava proces pribavljanja dozvola i saglasnosti);

5) relativno dugi sudski sporovi oko nasleđivanja zemljišta u nekim slučajevima;

6) kompleksan postupak za izgradnju elektrane na zemljištu na kome je država vlasnik (teret dokazivanja da je država vlasnik parcele mora da sprovede investitor, a nakon dokazivanja državnog vlasništva, investitor pravo na korišćenje parcele mora steći na licitaciji);

7) nepotrebno dugačka procedura mnogih postupaka;

8) potreban veliki broj saglasnosti (javna vodoprivredna preduzeća, PTT, JP "Srbijagas");

9) usvajanje detaljnog plana regulacije može trajati dugo i biti odlagano više puta;

10) moguće pomeranje kote vodozahvata;

11) veliki broj dokumenata neophodnih za početak izgradnje, i

12) dužina procesa pribavljanja dozvola i saglasnosti (zavisi od vrste projekta/postrojenja).

(f) Koji nivo administracije (lokalni, regionalni i nacionalni) je odgovoran za odobravanje, sertifikaciju i licenciranje postrojenja za obnovljive izvore energije i prostornog planiranja? (Ako to zavisi od tipa instalacije, molimo navedite). Ako je uključeno više od jednog nivoa, kakva je koordinacija između različitih upravljanih nivoa? Kako će se poboljšati koordinacija između različitih nadležnih organa u budućnosti?

Administrativni nivoi zaduženi za sprovođenje procedura su:

1) republički nivo (ministarstva, regulatorna agencija i drugi državni organi i organizacije);

2) autonomna pokrajina (sekretarijati), i

3) lokalna samouprava (jedinica lokalne samouprave, grad Beograd i javna preduzeća).

Struktura nadležnosti:

1) Energetska dozvola - prema Zakonu o energetici:

(1) Ministarstvo nadležno za poslove energetike - za izgradnju objekata za proizvodnju električne energije snage 1 MW i više, objekata za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije u termoelektranama - toplanama električne snage 1 MW i više i ukupne toplotne snage 1MW_t i više, objekata za proizvodnju biogoriva kapaciteta preko 1.000 t godišnje,

(2) Jedinica lokalne samouprave - za izgradnju objekata za proizvodnju toplotne energije (snage 1MW_t i više) i proizvodnju biogoriva kapaciteta većeg od 1.000 t godišnje,

(3) Informacija o lokaciji - prema članu 53. Zakona o planiranju i izgradnji;

2) Lokacijska dozvola - prema članu 54. Zakona o planiranju i izgradnji:

(1) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma - za objekat za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i elektranu sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više, visokih brana i akumulacija napunjenih vodom, jalovinom i pepelom za koje je propisano tehničko osmatranje; objekata konstruktivnog raspona 50 m i više, objekata visine 50 m i više, odnosno autonomna pokrajina - ukoliko se navedeni objekat/elektrana u celini grade na teritoriji autonomne pokrajine,

(2) Jedinica lokalne samouprave - za sve objekte/elektrane za koje lokacijsku dozvolu ne izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina;

3) Građevinska dozvola - prema članu 133. Zakona o planiranju i izgradnji:

(1) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma - za objekat za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i elektranu sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više, odnosno autonomna pokrajina - ukoliko se navedeni objekat/elektrana u celini gradi na teritoriji autonomne pokrajine,

(2) Jedinica lokalne samouprave - za sve objekte/elektrane za koje lokacijsku dozvolu ne izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina;

4) Upotrebna dozvola - prema čl. 155. i 158. Zakona o planiranju i izgradnji:

(1) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma - za objekat/elektranu za koji je građevinsku dozvolu izdalo nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina - ukoliko je građevinsku dozvolu za objekat/elektranu izdala autonomna pokrajina,

(2) Jedinica lokalne samouprave - za sve objekte za koje lokacijsku dozvolu ne izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina;

5) Procena uticaja na životnu sredinu:

(1) Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine ili autonomna pokrajina - postrojenja snage veće od 10 MW i zaštićena prirodna i kulturna dobra,

(2) Jedinica lokalne samouprave - postrojenja snage manje od 10 MW (osim u ostalim slučajevima iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji, kada je nadležno ministarstvo nadležno za poslove građevine);

6) Licenca - prema članu 20. Zakona o energetici:

(1) Agencija za energetiku - za proizvodnju električne energije u objektima ukupne odobrene snage priključka od 1 MW; za proizvodnju električne energije u objektima ukupne odobrene ukupne električne snage priključka preko 1 MW i preko 1 MWt ukupne toplotne snage - za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije u termoelektanama - toplanama; za proizvodnju biogoriva 1.000 t godišnje i više,

(2) Nadležni organ jedinice lokalne samouprave, grada, odnosno grada Beograda, izdaje licence i propisuje druge uslove kojima se obezbeđuje snabdevanje kupaca toplotnom energijom, ukupne toplotne snage 1 MWt i više;

7) Status povlašćenog proizvođača - prema čl. 56. i 57. Zakona o energetici:

(1) Ministarstvo nadležno za poslove energetike - proizvodnja električne energije i kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije,

(2) Jedinica lokalne samouprave - proizvodnja toplotne energije.

Komunikacija između različitih administrativnih nivoa (horizontalna i vertikalna komunikacija) nije uvek precizno definisana. Podnosilac zahteva je dužan da uz zahtev priloži i odgovarajuću dokumentaciju izdatu od odgovarajućih institucija.

U toku je izrada geografskog informacionog sistema (u daljem tekstu: GIS) što će omogućiti da sve informacije budu dostupne na sajtu ministarstva nadležnog za poslove energetike.

(g) Kako se obezbeđuje da sveobuhvatne informacije o obradi ovlašćenja, sertifikacije i zahteva za licenciranja i o pomoći podnosiocima zahteva budu na raspolaganju? Koje informacije i pomoć su na raspolaganju potencijalnim podnosiocima zahteva za nova postrojenja za obnovljive izore energije u svojim aplikacijama?

Sve informacije o procedurama dostupne su u zakonskim i podzakonskim aktima koji se publikovani u službenim

glasnicima, a mogu se preuzeti putem interneta (www.zakon.rs i www.parlament.rs).

Vodiči za investitore sa jasnim informacijama o procedurama, nadležnostima i rokovima izrađeni su 2010. godine i usklađeni sa novim zakonskim i podzakonskim izmenama u 2013. godini. Vodiči za investitore su izrađeni za sledeće obnovljive izvore energije:

- 1) izgradnja postrojenja i proizvodnja električne/toplotne energije iz biomase u Republici Srbiji;
- 2) izgradnja postrojenja i proizvodnja električne/toplotne energije iz hidrogeotermalnih izvora u Republici Srbiji;
- 3) izgradnja vetroelektrana i proizvodnja električne energije iz energije vetra u Republici Srbiji;
- 4) izgradnja malih hidroelektrana i proizvodnja električne energije u Republici Srbiji.

Pored navedenih izrađen je i novi vodič za izgradnju postrojenja na solarnu energiju.

Dodatno, informacije o pojedinim procedurama postoje na različitim sajtovima, kao što su:

- 1) Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine (www.merz.gov.rs);
- 2) e-uprava (www.euprava.gov.rs);
- 3) Agencija za energetiku (www.aers.rs);
- 4) www.masterplan.rs/index.php/Lokacijska_dozvola;
- 5) <http://www.mpt.gov.rs/articles/view/247/1833/index.html>;
- 6) <http://katastar.rgz.gov.rs/KnWebPublic>;
- 7) http://rs.westernbalkansenvironment.net/documents/uputstvo_pu_vetroelektrane__jul_2010_lat.pdf.

S obzirom na to da je usvojen Zakon o elektronskom dokumentu ("Službeni glasnik RS", broj 51/09) koji uređuje uslove i način postupanja sa elektronskim dokumentom u pravnom prometu, upravnim, sudskim i drugim postupcima, kao i prava, obaveze i odgovornosti privrednih društava i drugih pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica, državnih organa, organa teritorijalne autonomije i organa jedinica lokalne samouprave i organa, preduzeća, ustanova, organizacija i pojedinaca kojima je povereno vršenje poslova državne uprave, odnosno javnih ovlašćenja u vezi sa ovim dokumentom, može se očekivati u narednom periodu sve veća dostupnost informacija i dokumenata u elektronskom obliku.

U skladu sa Zakonom o elektronskom dokumentu i predlogom za formiranje JŠ-OIE ("sve na jednom mestu" - one stop shop), na sajtu ministarstva nadležnog za energetiku biće omogućeno praćenje dokumentacije (tzv. data room). Detaljne informacije u elektronskom obliku moguće je obezbediti formiranjem linka na zvaničnom sajtu ministarstva (i drugih državnih organa) koji bi npr. nosio naziv „pitanja i odgovori OIE" čime će se informacija učiniti dostupnom većem broju zainteresovanih, i administracija rasteretiti davanje odgovora na istovetna/najčešća pitanja. Odgovor zainteresovanom licu koji zamenjuje u potpunosti pisani i potpisani akt nadležnog organa moguće je obezbediti ukoliko je elektronska adresa (e-mail) zainteresovanog lica/organa koji se obraća organu sa pitanjem registrovana odnosno upisana kod APR (Agencija za privredne registre) pored adrese/sedišta društva ili investitora.

Dodatno, u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji, predviđeno je da postoji elektronska evidencija svih izdatih dozvola i da ona bude dostupna na internetu.

Na sajtu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dostupni su obrasci potrebni za podnošenje zahteva za pribavljanje vodnih akata, potrebne informacije, kao i zakonski i podzakonski akti koji predmetnu problematiku regulišu.

Na sajtu Agencije za energetiku Republike Srbije dostupni obrasci potrebni za podnošenje zahteva za izdavanje licence kao i zakonski i podzakonski akti koji ova pitanja regulišu.

(h) Kako je obezbeđena horizontalna koordinacija između različitih administrativnih tela, zaduženih za različite faze dobijanja dozvole? Koliko proceduralnih koraka je potrebno za dobijanje konačnog ovlašćenja /licence/dozvole? Da li postoji jedinstveni centar za koordinaciju svih koraka? Da li su vremenski rasporedi za obradu zahteva dogovoreni unapred? Koje je prosečno vreme za dobijanje odluke o zahtevu?

U prethodnom periodu nije organizovan jedinstven servis za koordinaciju svih predviđenih faza u postupku pribavljanja licenci, dozvola i saglasnosti. Istovremeno, horizontalna koordinacija koja je uspostavljena između različitih administrativnih tela nije rezultat sistemski uspostavljene veze, već je u većini slučajeva rezultat dugogodišnje saradnje institucija i zaposlenih u njima.

Broj proceduralnih faza može se definisati prema fazama - sticanju prava na izgradnju i sticanju prava na obavljanje delatnosti. Sticanje prava na izgradnju sastoji se iz sledećih faza u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji:

- 1) pribavljanja informacije o lokaciji (član 53.);
- 2) pribavljanja lokacijske dozvole (član 54.) - pribavljanje uslova za projektovanje;
- 3) pribavljanja građevinske dozvole (član 133.) - izrada tehničke dokumentacije, studija o proceni uticaja na životnu sredinu, tehnička kontrola projektne dokumentacije);
- 4) pribavljanja vodnih akata - Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", broj 30/10, član 113);
- 5) pribavljanje upotrebne dozvole (član 154.), i
- 6) dobijanje energetske dozvole.

Sticanje prava na obavljanje delatnosti sastoji se iz sledećih koraka u skladu sa Zakonom o energetici:

1) za izgradnju:

- (1) dobijanje energetske dozvole (član 27.);

2) za obavljanje delatnosti:

- (1) pribavljanje licence (član 20.),
- (2) zaključenje ugovora o poveravanju obavljanja delatnosti od opšteg interesa; proizvodnja toplotne energije - energetska delatnost od opšteg interesa, obavlja se u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima ("Službeni glasnik RS", broj 119/12);

Pravo na obavljanje delatnosti nije u vezi sa statusom povlašćenog proizvođača; sticanjem statusa dobija se pravo na mere podsticaja.

Vreme trajanje obrade je za sve procedure jasno naznačeno u zakonskim i podzakonskim dokumentima. U skladu sa definisanim vremenskim rokovima za svaku fazu posebno, moguće je proceniti potrebno vreme za dobijanje svih licenci, dozvola i saglasnosti. Za sticanje prava na izgradnju potrebno je od 15 do 20 meseci, a za sticanje prava na obavljanje delatnosti tri meseca, pod uslovom da je u svakoj od faza predata kompletirana dokumentacija, i da nije bilo potrebno da se dokumentacija dopunjuje ili ispravlja. U navedeni vremenski okvir za dobijanje dozvola i saglasnosti nije uključeno vreme za izradu Studije o proceni uticaja na životnu sredinu, kao ni vreme potrebno za izradu tehničke dokumentacije.

(i) Da li procedure za izdavanje ovlašćenja uzimaju u obzir specifičnosti različitih obnovljivih energetskih tehnologija? Ako je tako, opišite kako. Ako ne uzimaju, da li predviđate njihovo uzimanje u obzir u budućnosti?

Postojeće procedure uzimaju u obzir specifičnosti različitih tehnologija korišćenja OIE, kao što i izgradnja svakog objekta ima svoje specifičnosti.

Zakon o planiranju i izgradnji, kao krovni zakon pri izgradnji bilo kog objekta na teritoriji Republike Srbije, definiše procedure za izgradnju različitih objekata u zavisnosti od njihove namene, primenjene tehnologije i izlazne snage energetskog postrojenja.

Zakon o energetici, takođe, uzima u obzir specifičnosti različitih tehnologija, kao i Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

Pri izradi Studije o proceni uticaja koja je neophodan element za izdavanje građevinske dozvole, u zavisnosti na kojoj listi se projekat nalazi (Uredba o listi projektata za koje je obavezna procena uticaja na životnu sredinu (Lista I) i Lista projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu (Lista II)), izrada Studije o proceni uticaja je obavezna ili se traži ukoliko nadležni organ utvrdi da je potrebno.

S obzirom na odredbe Zakona o energetici, treba uzeti u obzir specifičnosti različitih tehnologija. U Uredbi o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije definisani su minimalni ukupni godišnji stepeni korisnosti za različite vrste elektrana.

(j) Da li postoje posebne procedure, na primer jednostavno obaveštavanje, za male, decentralizovane instalacije (kao što su solarni paneli na zgradama ili kotlovi na biomasu u zgradama)? Ako je tako, koji su proceduralni koraci? Da li su pravila javno dostupna građanima? Gde su objavljena? Da li je planirano uvođenje procedura pojednostavljenog obaveštavanja u budućnosti? Ako je tako, za koje vrste instalacija/sistema? (Da li je neto merenje moguće?)

Licenca nije potrebna prema članu 20. Zakona o energetici za sledeće delatnosti:

- 1) proizvodnju električne energije u objektima ukupne odobrene snage priključka do 1MW;

- 2) proizvodnju električne energije isključivo za sopstvene potrebe;
- 3) proizvodnju toplotne energije u objektima ukupne snage do 1 MWt i proizvodnju toplotne energije isključivo za sopstvene potrebe;
- 4) kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije u termoelektranama - toplanama u objektima do 1 MW ukupne odobrene električne snage priključka i 1 MWt ukupne toplotne snage, kao i kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije isključivo za sopstvene potrebe;
- 5) proizvodnju biogoriva do 1.000 t godišnje i proizvodnju biogoriva za sopstvene potrebe;

Energetska dozvola nije potrebna, prema članu 27. Zakona o energetici, za energetske objekte instalisane snage ispod 1MW.

Prema članu 144. stav 1. Zakona o planiranju i izgradnji za postavljanje solarnih kolektora na postojeći objekat, ako pri tom ne ometaju izgled zgrada, susednih objekata i pešačke staze, ne smatraju se objektima u smislu tog zakona, odnosno nije potrebno pribavljati građevinsku dozvolu.

Decentralizovanom upotrebom energetske postrojenja male snage koja koriste OIE mogu se postići značajna unapređenja upotrebe OIE ali i razvoj privrede, otvaranje novih radnih mesta, ravnomerni društveno-teritorijalni razvoj i realna energetska-tehnološka nezavisnost.

Iz navedenih razloga, u narednom periodu ova oblast se prepoznaje kao prioritet i regulativa će biti definisana sa ciljem da se postigne maksimalno pojednostavljenje administrativno-tehničkih procedura za instalaciju i puštanje u rad malih postrojenja na OIE, instalisane snage ispod 50 kW, a čiji su vlasnici prvenstveno fizička lica. Posebna pažnja će biti posvećena dostupnosti informacija zainteresovanim fizičkim licima za mala postrojenja (solarni paneli, toplotne pumpe i kotlovi malih snaga na biomasu). Svi sistemi mera za podršku i subvencionisanje za OIE treba da obezbede značajnu prednost malim, individualnim postrojenjima.

(k) Gde su objavljene naknade povezane sa zahtevima za autorizaciju/licenciranje/dozvole za nove instalacije? Da li su one u vezi sa administrativnim troškovima izdavanja takvih dozvola? Da li postoji bilo kakav plan za reviziju ovih taksi?

U skladu sa Zakonom o republičkim administrativnim taksama ("Službeni glasnik RS", br. 43/03, 51/03 - ispravka, 53/04, 42/05, 61/05, 101/05 - dr. zakon, 42/06, 47/07, 54/08, 5/09, 54/09, 35/10, 50/11, 70/11, 55/12 i 93/12) definisane su i odgovarajuće administrativne takse za spise i radnje u upravnim stvarima, kao i za druge radnje kod institucija, državnih organa i organizacija, organa teritorijalne autonomije i lokalne samouprave koje se plaćaju u iznosu propisanom prema čl. 1. i 2. Tarife republičkih administrativnih taksi ("Službeni glasnik RS", br. 5/09, 54/09, 35/10 i 50/112). Prema članu 5, ako tarifom nije drukčije propisano, taksena obaveza nastaje:

- 1) za zahteve - u trenutku njihovog podnošenja;
- 2) za rešenja, dozvole i druge isprave - u trenutku podnošenja zahteva za njihovo izdavanje;
- 3) za upravne radnje - u trenutku podnošenja zahteva za izvršenje tih radnji.

Dinarski iznosi taksi iz Odeljka A tarife, iz Tarife republičkih administrativnih taksi, usklađuju se godišnje sa godišnjim indeksom potrošačkih cena, koji objavljuje republički organ nadležan za poslove statistike (Zakon o republičkim i administrativnim taksama, član 28.).

Za licencu za obavljanje energetske delatnosti plaća se naknada za vreme važenja licence i to prema Kriterijumima i merilima za određivanje visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti ("Službeni glasnik RS", broj 76/11) i Odluci o vrednosti koeficijenta za obračun visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti (donosi se u tekućoj godini za narednu godinu).

(l) Da li su zvanična uputstva na raspolaganju lokalnim i regionalnim organima uprave o planiranju, projektovanju, izgradnji i renoviranju industrijskih i stambenih područja za instaliranje opreme i sisteme koji koriste obnovljive izvore energije za proizvodnju električne energije i grejanje i hlađenje, uključujući daljinsko grejanje i hlađenje? Ako takva zvanična uputstva nisu dostupna ili su nedovoljna, kako i kada će to biti rešeno?

Savetodavna pomoć se ostvaruje kroz određene institucije i to:

- 1) Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine;
- 2) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma;
- 3) Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja;
- 4) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede;

- 5) Ministarstvo finansija i privrede;
- 6) Agenciju za energetiku;
- 7) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine;
- 8) Privredna komora Srbije, i
- 9) Privredna komora Vojvodine.

Pružanje pomoći obuhvata savetodavnu pomoć u vezi za zakonskom regulativom, stimulativnim merama, mogućnostima finansiranja projekata OIE, usmeravanjem investitora prema nadležnim organima za određene dozvole, mišljenja, uslove i povezivanjem investitora sa jedinicama lokalne samouprave gde se takvi projekti mogu realizovati. Savetodavna pomoć se sastoji i obavlja na više nivoa i podnivoa:

- 1) prijem potencijalnih domaćih i stranih investitora i delegacija;
- 2) povezivanje sa institucijama sistema (potencijalne lokalne samouprave ili kompanije koje su zainteresovane za investicije i koje imaju potencijal za ovakva ulaganja, i drugi relevantni subjekti EPS, EMS i slično), i
- 3) pružanje odgovora za pojedine oblasti.

Informacije se dostavljaju na više načina: elektronskom poštom, telefonom ili direktnim prijemom u zavisnosti od obima potrebnih informacija.

Postoji nekoliko načina za unapređenja mogućnosti za pružanje savetodavne pomoći i to:

- 1) I način - lokalnim telima zaduženim za pitanja planiranja, projektovanja, izgradnje i sanacije industrijskih i stambenih zona u kojima se koriste OIE je neophodna multidisciplinarna stručna savetodavna pomoć po pitanju instalacije opreme i sistema u kojima se koriste OIE za proizvodnju električne energije i energije za grejanje/hlađenje. Za takvu vrstu pomoći razmotriće se formiranje posebne organizacione celine (međupštinski centri za održivi energetske razvoji ili odgovarajuće agencije) u kojima bi bili stručnjaci odgovarajućih profila (mašinske, elektro, građevinske, ekološke, ekonomske struke) koji bi bili edukovani ili koji bi imali dovoljno iskustva za pružanje savetodavne pomoći. Takve organizacione celine se mogu formirati kroz projekte koji se finansiraju iz EU fondova, ali je neophodna i podrška lokalnih/regionalnih vlasti kako u finansijskom tako i u institucionalnom smislu. Ovaj način obezbeđuje preko partnerstava i stručnu tehničku pomoć sa prenosom iskustava iz razvijenih regiona EU i s druge strane održivost projekta. Takvi centri bi mogli da nepristrasno pružaju službenu savetodavnu pomoć ne samo lokalnim i regionalnim telima za potrebe planiranja, već i potencijalnim investitorima u OIE;
- 2) II način - pružanje savetodavne pomoći putem jačanja postojećih firmi koje se bave projektovanjem i izgradnjom objekata i instalacijom opreme i sistema u kojima se koriste OIE. Licencirani inženjeri tih firmi su i članovi Inženjerske komore Srbije preko koje mogu da prate najnovije trendove i zakonsku regulativu, pa samim tim mogu da pruže stručnu pomoć lokalnim telima. Ovakav način pružanja savetodavne pomoći je na prvi pogled ekonomičniji, ali nosi sa sobom izvestan rizik promovisanja sopstvenih projektnih rešenja, a samim tim se dovodi u pitanje nepristrasnost i objektivnost savetodavne pomoći;
- 3) III način - formiranje savetodavne tela u okviru lokalne samouprave, bilo da se kadrovski ojača kancelarija za LER (Lokalni Ekonomski Razvoj) ili da se uvede sistem organizovanog upravljanja energijom na nivou lokalne samouprave koji bi omogućio praćenje potrošnje energije, planiranje razvoja energetike, primene mera energetske efikasnosti i korišćenje OIE na lokalnom nivou. Neke lokalne samouprave formiraju razne forme radnih tela za EE i OIE, ali to ne može da zadovolji svakodnevne potrebe za sve većim interesovanjem za ulaganja u OIE a time i spremnost lokalnih tela da planskim aktima pruže podloge investitorima za ulaganje u OIE.

(m) Da li postoje namenski treninzi za osoblje koje radi na procedurama za odobrenje, sertifikaciju i licenciranje postrojenja za obnovljive izvore energije?

U prethodnom periodu nije uspostavljena systemska i organizovana obuka za procedure dobijanja dozvola i saglasnosti. S obzirom na značaj dobre obaveštenosti o procedurama, u narednom periodu biće uspostavljen i sistem redovne obuke. Obuku mogu vršiti različite institucije (Inženjerska komora Srbije, Privredna komora Srbije, univerziteti, stručna udruženja, nevladine organizacije, regionalni centri za energetske efikasnost) i treba da bude organizovana u tačno određenim vremenskim intervalima (dva puta godišnje) i u različitim regionima. Sastavni deo obuke treba da budu vodiči za investitore, kao i drugi štampani materijali sa pregledom propisa i nadležnosti.

Obuka treba da bude organizovana ne samo za investitore, već i za predstavnike nadležnih institucija, planere i inspektore, sa ciljem da se stalno unapređuju znanja iz oblasti OIE, razvoj tehnologija i njihov uticaj na životnu sredinu, kao i da se kroz razmatranje konkretnih primera stiče iskustvo o tome kako da se razvijaju lokalni planovi koji omogućavaju korišćenje potencijala obnovljivih izvora energije na najpogodniji način.

4.2.2. Tehničke specifikacije **(član 13 (2) Direktive 2009/28/EZ)**

(a) Da bi imali koristi od šeme podrške, da li tehnologije za obnovljive izvore energije moraju da ispune određene standarde kvaliteta? Ako je tako, koji instalacije i koji standardi kvaliteta? Da li postoje nacionalni, regionalni standardi koji prevazilaze evropske standarde?

U skladu sa postojećom zakonskom regulativom, sve tehnologije za korišćenje OIE moraju da zadovolje propise koji se odnose na zaštitu životne sredine, odnosno kontrolu zagađenja (Zakon o zaštiti životne sredine). Oprema koja se koristi mora da zadovolji zahteve Zakona o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti ("Službeni glasnik RS", broj 39/09). Ovaj zakon uređuje način propisivanja tehničkih zahteva za proizvode i donošenje tehničkih propisa kao i ocenjivanje usaglašenosti proizvoda. Tehnički zahtevi za pojedinačni proizvod, odnosno grupe proizvoda propisuju se tehničkim propisom neposredno, navođenjem tih zahteva u tekstu propisa ili posredno, pozivanjem tehničkog propisa na srpski standard, odnosno tehničku specifikaciju (Zakon o tehničkim zahtevima za procenu usaglašenosti proizvoda, član 4). Isprave o usaglašenosti koje je izdalo inostrano telo za ocenjivanje usaglašenosti i znaci usaglašenosti izdati u inostranstvu važe u Republici Srbiji, ako su izdati u skladu sa potvrđenim međunarodnim sporazumima čiji je potpisnik Republika Srbija. Nadležni ministar može priznati važenje inostranih isprava i znakova usaglašenosti kojima se potvrđuje usaglašenost proizvoda sa inostranim tehničkim propisom, pod uslovom da zahtevi iz tog propisa obezbeđuju najmanje isti stepen zaštite bezbednosti života i zdravlja ljudi, zaštite životinja i biljaka, zaštite životne sredine, zaštite potrošača i drugih korisnika i zaštite imovine, koji su određeni zahtevima srpskog tehničkog propisa (Zakon o tehničkim zahtevima za procenu usaglašenosti proizvoda, član 28).

Prema Zakonu o standardizaciji ("Službeni glasnik RS", broj 36/09) i Odluci o izmenama i dopunama osnivačkog akta Instituta za standardizaciju Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 88 /09), Institut za standardizaciju Srbije (ISS) je jedino nacionalno telo za standardizaciju Republike Srbije. ISS, između ostalog, obezbeđuje usaglašenost srpskih standarda, i srodnih dokumenata sa evropskim i međunarodnim standardima i srodnim dokumentima, i učestvuje u izradi i preispitivanju evropskih i međunarodnih standarda i srodnih dokumenata koje donose evropske i međunarodne organizacije za standardizaciju u oblastima za koje postoje potrebe i interesi Republike Srbije.

4.2.3. Zgradarstvo **(član 13 (3) Direktive 2009/28/EZ)**

Molimo da imate na umu da, kada se misli na povećanje korišćenja obnovljivih izvora energije u zgradama, ne bi trebalo uzeti u obzir snabdevanje električnom energijom iz obnovljivih izvora iz nacionalne elektroenergetske mreže. Fokus je ovde na povećanje lokalnog snabdevanja toplotom i/ili električnom energijom pojedinih zgrada. Neposredna isporuka toplote ili hlađenja putem daljinskog grejanja i hlađenja u zgradama može se uzeti u obzir.

(a) Pozivanje na postojeće nacionalno i regionalno zakonodavstvo (ako postoji) i rezime domaćeg zakonodavstva u vezi povećanje udela energije iz obnovljivih izvora u građevinskom sektoru:

U nacionalnoj regulativi, usvojena su dva pravilnika koja razmatraju primenu OIE u sektoru zgradarstva i to:

- 1) Pravilnik o energetske efikasnosti zgrada ("Službeni glasnik RS", broj 61/11), i
- 2) Pravilnik o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetske svojstvima zgrada ("Službeni glasnik RS", broj 61/11).

U ovoj oblasti ne postoji posebna regulativa na nivou autonomne pokrajine i na nivou jedinice lokalne samouprave.

(b) Odgovorno ministarstvo(a)/vlast(i):

Na republičkom nivou nadležni su:

- 1) Ministarstvo građevinarstva i urbanizma;
- 2) Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine.

Na nivou autonomne pokrajine:

- 1) Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine;
- 2) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine.

(c) Revizija pravila, ako ih ima, planirana do:

Sredinom marta 2013. godine donet je Zakon o efikasnom korišćenju energije ("Službeni glasnik RS", broj 25/13). U narednom periodu planirano je donošenje pratećih podzakonskih dokumenata. Ovim Zakonom predviđeno je regulisanje oblasti energetske efikasnosti i korišćenja OIE (posebno u sektoru zgradarstva).

(d) Pregled postojećih i planiranih mera na regionalnom/lokalnom nivou:

Prema važećoj regulativi, definisana je metodologija određivanja energetske performansi zgrada: određivanje godišnje potrebne toplote za grejanje, ukupne godišnje finalne i primarne energije, godišnje emisije CO₂, referentni klimatski

podaci i preporučene vrednosti ulaznih parametara za proračun, prema članu 5. Pravilnika o energetske efikasnosti zgrada ("Službeni glasnik RS", broj 61/11). Kod efikasnog korišćenja energije u zgradama uzima se u obzir vek trajanja zgrade, klimatski ulovi lokacije, položaj i orijentacija zgrade, namena, uslovi komfora, materijali i elementi strukture zgrade i omotača, ugrađeni tehnički sistemi i uređaji, kao i izvori energije i kogeneracija i mogućnost za korišćenje OIE, prema članu 6. Pravilnika. Tehnički i drugi zahtevi za proračun energetske svojstava zgrada utvrđeni su srpskim standardima koji su usaglašeni sa odgovarajućim evropskim standardima.

Pravilnikom o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetske svojstvima zgrada definisano je da se u Energetskom pasošu za stambene, za nestambene zgrade i za zgrade druge namene koje koriste energiju - Podaci o termotehničkim sistemima u zgradi navode i sledeći podaci:

- 1) vrsta i način korišćenja sistema sa obnovljivim izvorima,
- 2) udeo OIE u potrebnoj toploti za grejanje i sanitarnu toplu vodu - STV (%).

Energetski pasoš čini sastavni deo tehničke dokumentacije koja se prilaže uz zahtev za izdavanje upotrebne dozvole (Pravilnik o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetske svojstvima zgrada, član 9).

(e) Da li postoje minimalni nivoi za korišćenje obnovljivih izvora energije u građevinskim pravilnicima i propisima? U kojim geografskim područjima i kakvi su ti zahtevi? (Molimo navedite) Naročito, koje mere su ugrađene u ove propise kako bi se obezbedilo da udeo obnovljivih izvora energije koji se koriste u građevinskom sektoru bude povećan?

Koji su budući planovi u vezi sa ovim zahtevima/mera?

Na nacionalnom nivou, kao i na nivou autonomne pokrajine i lokalnom nivou ne postoji regulativa koja propisuje obaveznu upotrebu OIE u sektoru zgradarstva. U narednom periodu, razmotriće se donošenje regulative koja će definisati udeo OIE u sektoru zgradarstva i to posebno za nove objekte i za postojeće objekte koji se adaptiraju i rekonstruišu. U tom smislu razmotriće se posebno udeo toplotne energije i STV koji treba da se obezbede iz OIE i to primenom solarne energije, biomase, geotermalne energije i toplotnih pumpi. Donošenje ove regulative u sektoru grejanja i hlađenja treba da bude u skladu i sa podsticajnim merama za promociju primene OIE u ovom sektoru (poglavlje 4.4). Mere podsticaja propisuje aktom nadležnog organa jedinica lokalne samouprave (Zakon o energetici, član 62).

(f) Šta je projektovano povećanje obnovljivih izvora energije u zgradama do 2020?

Ako je moguće napraviti razliku između stambenih - "jedan stan" i "više stanova", komercijalne, javne i industrijske. Da bi odgovorili na ovo pitanje možete koristiti tabelu kao što je Tabela 6 ispod podaci mogu biti dati na godišnjem nivou, ili za odabrane godine. I grejanje i hlađenje i električna energija iz obnovljivih izvora energije treba da budu uključeni.

Potrošnja finalne energije u 2005. godini iznosila je 3,29 Mtoe, a udeo zgradarstva u ukupnoj potrošnji finalne energije iznosio je 48%, od toga 65% u stambenom sektoru. Prosečna godišnja potrošnja toplotne energije u Srbiji iznosi:

stambene zgrade - 171 kWh/m² - daljinsko grejanje (DG) i 55 kWh/m² - priprema tople vode (PTV), odnosno za nestambene zgrade - 194 kWh/m² - DG i 12 kWh/m² - PTV.

Tabela 6: Procenjeni udeo obnovljive energije u sektoru zgradarstva (%)

	2005	2009	2015	2020
Stambeni		21	23	27
Komercijalni		-	-	-
Javni		2	3	5
Industrijski		1	2	3
Ukupno		23	28	35

(g) Da li su u nacionalnom planu uzete u obzir obaveze za minimalne nivoe iz obnovljivih izvora energije u novim i renoviranim zgradama? Ako je tako, koji su ovi nivoi? Ako ne, koje će adekvatne opcije plana biti istražene do 2015?

Prema trenutno važećoj regulativi, ne postoji obaveza za minimalno korišćenje OIE u sektoru zgradarstva (kako u novim tako i u obnovljenim zgradama). Za mogućnosti propisivanja minimalnog udela OIE u zgradarstvu videti odgovor pod (e). U narednom periodu, propisivanje minimalnog udela OIE u zgradarstvu treba da bude usklađeno sa regulativom koja se odnosi na energetske efikasnost i smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte.

(h) Molimo opišite planove za obezbeđivanje uloge za primer javnih zgrada na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, prema korišćenju postrojenja za obnovljive izvore energije ili prema dostizanju kriterijuma energetske samodovoljnosti

zgrada od 2012 pa nadalje? (Molimo uzeti u obzir zahteve pod EPBD).

Privatne, domaće i inostrane investicije u urbanim centrima poslednjih godina uticale su na izgradnju kombinovanih višenamenskih objekata sa ugrađenim savremenim sistemima grejanja, ventilacije i klimatizacije velikog instalisanog kapaciteta. Neki od tih objekata projektovani su u skladu sa najstrožijim standardima energetske efikasnosti EU, kao i sa sistemima koji koriste OIE. Na osnovu dobrih primera iz prakse u našoj zemlji, interesovanje za primenu OIE je posebno izraženo kod komercijalnih objekata, školskih i zdravstvenih ustanova, kao i u turističkim objektima.

U narednom periodu predviđene su akcije za veće korišćenje OIE u sektoru zgradarstva. Ove akcije treba da ukažu i na doprinos smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte.

(i) Kako su promovisane energetske efikasne tehnologije obnovljivih izvora energije u zgradama?

(Takve mere mogu se odnositi na kotlove na biomasu, toplotne pumpe i solarnu toplotnu opremu koja ispunjavaju zahteve eko-etikete ili druge standarde razvijene na nacionalnom ili nivou Zajednice (uporediti tekst člana 13 (6)).

Ne postoje posebne mere za promovisanje energetske efikasne OIE tehnologija u sektoru zgradarstva. U narednom periodu, ove mere moguće je definisati nakon usvajanja Zakona o efikasnom korišćenju energije.

4.2.4. Informisanost (član 14 (1), 14 (2) i 14 (4) Direktive 2009/28/EZ)

Trenutne i buduće kampanje i programi informisanja i podizanja svesti, kao i planirane revizije, i očekivani rezultati moraju biti opisani. Države članice takođe treba da ukažu koji nadležni organ će pratiti i pregledati efekte programa. Kada regionalne/lokalne vlasti imaju značajnu ulogu, molimo ukazati na nju i prikazati je ukratko.

(a) Pozivanje na postojeće nacionalne i regionalne ili zakone (ako ih ima) u vezi sa informisanošću u skladu sa članom 14 Direktive 2009/28/EZ:

U skladu sa članom 14 (1), (2) i (4) Direktive ne postoji posebna regulativa koja se odnosi na posebne zahteve za informacijama. Konkretna regulativa po pitanju obaveze iznošenja informacija o procedurama za sticanje sertifikata i sertifikaciji u oblasti OIE ne postoji u Srbiji.

(b) Odgovorno telo(a) za širenje informacija na nacionalnom/regionalnom/lokalnom nivou:

Ministarstvo nadležno za poslove energetike ima obavezu vođenja energetske politike, što proizilazi iz Zakona o energetici i Zakona o ministarstvima. Ministarstvo zaduženo za poslove energetike, pored ostalog, treba da obezbedi:

- 1) pripremu predloga za sprovođenje energetske efikasnosti, iskorišćavanja OIE i zaštite životne sredine;
- 2) pripremu kriterijuma za ocenu efikasnosti uređaja u korišćenju energije i način njihovog obeležavanja u skladu sa odgovarajućim međunarodnim propisima i standardima;
- 3) konsultantske, savetodavne i edukativne aktivnosti u promovisanju energetske efikasnosti;

Nadležne institucije koje treba da budu zadužene za informisanje na različitim nivoima su:

- 1) Inženjerska komora Srbije;
- 2) Privredna komora Srbije;
- 3) Regionalni centri za energetske efikasnosti;
- 4) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine;
- 5) Jedinice lokalne samouprave, odnosno odgovarajuće službe zadužene za sistem organizovanog upravljanja energijom na lokalnom nivou.

(c) Pregled postojećih i planiranih mera na regionalnom/lokalnom nivou (gde je primenljivo):

U prethodnom periodu, na regionalnom i lokalnom nivou nisu razvijene posebne mere. U narednom periodu, prilikom razmatranja i pripreme mera potrebno je uzeti u razmatranje usvojenu regulativu, kao i druge važne dokumente (Strategija razvoja energetike, Program ostvarivanja strategije energetike, Akcioni plan za biomasu i drugo).

(d) Molimo navedite kako se informacije o merama podrške za korišćenje obnovljivih izvora energije u proizvodnji električne energije, grejanju i hlađenju i u saobraćaju, stavljaju na raspolaganje svim relevantnim akterima (potrošači, građevinari, instalateri, arhitekta, dobavljači odgovarajuće opreme i vozila). Ko je odgovoran za adekvatnost i objavljivanje ove informacije? Da li postoje specifični izvori informacija za različite ciljne grupe, kao što su krajnji potrošači, graditelji,

vlasnici nekretnina, agenti nekretnina, instalateri, arhitekta, poljoprivrednici, dobavljači opreme korišćenjem koji koriste obnovljive izvore energije, javna uprava? Da li sada postoje informativne kampanje ili stalni informacioni centri, ili se planiraju u budućnosti?

Informisanje relevantnih aktera u oblasti korišćenja OIE u prethodnom periodu sprovedeno je od strane ministarstva, agencija i fondova u čijoj su nadležnosti poslovi iz oblasti energetike i zaštite životne sredine. Dodatno, kampanje su bile organizovane od strane Inženjerske komore Srbije, Privredne komore Srbije, nevladinih organizacija, naučno-istraživačkih institucija (instituta i fakulteta), stručnih organizacija i društva (udruženja) i regionalnih centara za energetska efikasnost (Beograd, Novi Sad, Niš i Kragujevac).

Državni organi, naučne ustanove, ustanove u oblasti obrazovanja, informisanja, kulture i druge ustanove, kao i drugi oblici udruživanja, u okviru svojih delatnosti, podstiču, usmeravaju i obezbeđuju jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine. Jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine, obezbeđuje se kroz sistem obrazovanja i vaspitanja, naučno-istraživačkog i tehnološkog razvoja, usavršavanja u procesu rada, javnog informisanja i popularizacije zaštite životne sredine prema članu 6. Zakona o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09).

Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine obavlja poslove koji se odnose na promociju energetske efikasnosti u Republici Srbiji i promovisanje značaja energetske efikasnosti, upravljanje programima i projektima za racionalno korišćenje energije i veću upotrebu OIE.

(e) Ko je odgovoran za objavljivanje informacija o neto koristima, troškovima i energetska efikasnosti opreme i sistema koji koriste obnovljive izvore energije za grejanje, hlađenje i proizvodnju električne energije? (*Dobavljač opreme ili sistema, javni organ, ili neko drugi?*)

Sve informacije o karakteristikama opreme i sistema koji se koriste za OIE objavljuju proizvođači i isporučioци opreme. Informacije su dostupne i na sajtovima organizacija koje organizuju prezentaciju ove opreme i sistema ili se dostavljaju u elektronskom obliku svim učesnicima prezentacije (Privredna komora Srbije, Inženjerska komora Srbije, naučno-istraživačke organizacije i stručne organizacije i društva).

U narednom periodu potrebno je unaprediti sistem informisanja sa ciljem da informacije budu dostupne većem broju zainteresovanih, posebno za pravna i fizička lica koja nisu u mogućnosti da prisustvuju javnim prezentacijama. U tom smislu, biće pripremljen sajt na kome će biti dostupne sve informacije koje se odnose na OIE. Za pripremu sajta biće korišćena postojeća baza podataka o firmama čija se delatnost odnosi na korišćenje OIE.

(f) Kako je obezbeđeno upravljanje za planere i arhitekta sa ciljem da im se pomogne da pravilno razmotre optimalnu kombinaciju obnovljivih izvora energije, visokoeffikasne tehnologije i daljinskog grejanja i hlađenja pri planiranju, projektovanju, izgradnji i renoviranju industrijskih ili stambenih područja? Ko je odgovoran za to?

Ove informacije su dostupne preko prezentacija koje se organizuju u okviru Inženjerske komore Srbije i drugih stručnih organizacija (postoje organizacije sa velikom tradicijom i koje organizuju različite skupove).

(g) Molimo vas da opišete postojeće i planirane informacije, podizanje svesti i programe obuke za građane o prednostima i praktičnim aspektima razvoja i korišćenja energije iz obnovljivih izvora. Kakva je uloga regionalnih i lokalnih aktera u projektovanju i upravljanju ovim programima?

U prethodnom periodu, Agencija za energetska efikasnost i regionalni centri su učestvovali u ovim aktivnostima. S obzirom na to da je izmenama i dopunama Zakona o energetici (član 11.) ukinuta Agencija za energetska efikasnost, u narednom periodu Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine će organizovati poslove u toj oblasti.

4.2.5. Sertifikacija instalatera **(član 14 (3) Direktive 2009/28/EZ)**

(a) Pozivanje na postojeće nacionalno i/ili regionalno zakonodavstvo (ako ga ima) u vezi sertifikacije ili ekvivalentne šeme kvalifikacija za instalatere u skladu sa članom 14 (3) Direktive 2009/28/EZ:

U skladu sa regulativom Republike Srbije, propisana je samo sertifikacija za izvođače radova, za izvođenje instalacija i ugradnju opreme u objektima za koje je potrebna građevinska dozvola. Postupak sertifikacije izvođača radova za izvođenje instalacija i ugradnju opreme za korišćenje obnovljivih izvora energije propisan je sledećim aktima:

- 1) Zakon o planiranju i izgradnji;
- 2) Pravilnik o uslovima, programu i načinu polaganja stručnog ispita u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja, izrade tehničke dokumentacije i građenja ("Službeni glasnik RS", br. 4/10, 21/10 i 14/12),
- 3) Odluka o vrstama licenci koje izdaje Inženjerska komora Srbije (br. 1493/1-3 od 2. jula 2012. godine).

Prema navedenim aktima, predviđeno je izdavanje licenci samo za inženjere, dok za instalatere (montere) nije propisan način sertifikacije.

(b) Odgovorno telo(a) za uspostavljanje i ovlašćivanje šema sertifikacije/kvalifikacije od 2012. za instalatere malih kotlova i peći na biomasu, solarnih fotonaponskih i solarnih toplotnih sistema, plitkih geotermalnih sistema i toplotnih pumpi:

Inženjerska komora Srbije je nadležna za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje, odnosno oduzimanje licence za odgovorne izvođače radova. Inženjerska komora Srbije je nadležna i za sledeće aktivnosti:

- 1) proveru usklađenosti izdatih licenci po propisima drugih zemalja,
- 2) vođenje evidencije izdatih licenci,
- 3) informisanje članova Komore o svim bitnim aktivnostima Komore i njenih članova,
- 4) uređivanje i unapređivanje uslova za obavljanje stručnih poslova u oblasti projektovanja i izgradnje objekata;
- 5) razvoj profesionalnih odnosa u struci;
- 6) donošenje normativa i kriterijuma za procenu vrednosti poslova;
- 7) predlaganje nadležnim organima donošenja odgovarajućih propisa;
- 8) saradnju sa odgovarajućim ministarstvima i državnim organima u pripremi i primeni zakonske i druge regulative koja se odnosi na oblasti delatnosti Komore;
- 9) uspostavljanje, održavanje i unapređenje saradnje sa drugim inženjerskim komorama i drugim srodnim organizacijama i institucijama u zemlji i inostranstvu.

(c) Da li se takve sertifikacije/kvalifikacije već sprovode? Ako je tako, molim vas, opišite.

U skladu sa članom 161. Zakona o planiranju i izgradnji, predviđeno je polaganje stručnog ispita za obavljanje određenih poslova propisanih ovim zakonom. Licencu može da stekne lice sa visokom odnosno višom stručnom spremom odgovarajuće struke, odnosno smer, položenim stručnim ispitom i najmanje tri godine radnog iskustva, za projektante i izvođače radova, odnosno najmanje pet godina za lica sa višom stručnom spremom. Inženjerska komora Srbije izdaje licencu za odgovornog urbanistu, projektanta i izvođača radova, prema članu 162. Zakona o planiranju i izgradnji.

Pravilnikom o uslovima, programu i načinu polaganja stručnog ispita u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja, izrade tehničke dokumentacije i građenja, propisano je da administrativno - stručne i tehničke poslove vezane za polaganje stručnog ispita obavlja Inženjerska komora Srbije. Pravo na polaganje stručnog ispita imaju lica koja imaju stečeno visoko obrazovanje, na studijama drugog stepena (diplomske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, kao i stečeno visoko obrazovanje na studijama prvog stepena (osnovne akademske studije, osnovne strukovne studije), i srednje obrazovanje, građevinske, arhitektonske, mašinske, elektro, tehnološke ili druge odgovarajuće tehničke struke, sa najmanje dve godine radnog iskustva u struci na odgovarajućim poslovima. Dodatno, propisano je da za odgovornog inženjera za energetske efikasnost zgrada pravo na polaganje stručnog ispita imaju lica sa najmanje četiri godine radnog iskustva u struci i koja su završila obuku iz oblasti energetske efikasnosti zgrada, u skladu sa programom Inženjerske komore Srbije.

U skladu sa Odlukom o vrstama licenci koje izdaje Inženjerska komora Srbije (broj 1493/1-3 od 2. jula 2012), definisane su i vrste licenci odgovornog izvođača radova:

Šifra licence	Naziv licence	Opis delatnosti
	Diplomirani inženjer mašinstva (član 25. Odluke)	
	Uslov:	
	Diploma Mašinskog fakulteta u Beogradu - Smer za termotehniku, termoenergetiku, procesnu tehniku ili	
	Diploma Mašinskog fakulteta u Nišu - Smer za termotehniku i termodinamiku, procesnu tehniku ili	
	Diploma Mašinskog fakulteta u Kraljevu - Grupa za toplotnu tehniku i zaštitu životne sredine ili	
	Diploma Mašinskog fakulteta u Kragujevcu - Smer za energetiku i procesnu tehniku ili	
	Diploma Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sad - Smer za energetiku i procesnu tehniku	

Diploma stečena na navedenim fakultetima u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju ("Službeni glasnik RS", br. 76/05, 100/07, 97/08 i 44/10), iz oblasti mašinskog inženjerstva (diplomirani - master) na smerovima, usmerenjima, modulima i sl. čiji nastavni programi obezbeđuju iste stručne kompetentnosti kao i diplome stečene na smerovima napred navedenih fakulteta na kojima je nastava održavana do stupanja na snagu Zakona o visokom obrazovanju		
430	Odgovornog izvođača radova termotehnike, termoenergetike, procesne i gasne tehnike	Izvođenje instalacija i ugradnja opreme za iskorišćenje obnovljivih i alternativnih vidova energije - sunčeve i geotermalne energije, energije vetra, biomase
Inženjer specijalističkih strukovnih studija mašinstva (član 26. Odluke)		
Uslov: Diploma specijalističkih strukovnih studija iz oblasti mašinskog inženjerstva - odgovarajućeg smera (opšti mašinski smer, proizvodni, konstrukcioni, mehanizacija, termotehnika, procesna tehnika i slično) stečena po Zakonu o visokom obrazovanju.		
730	Odgovorni izvođač radova, sa specijalističkim strukovnim studijama, mašinske opreme i instalacija	Izvođenje instalacija i ugradnja opreme u objektima za koje građevinsku dozvolu izdaje jedinica lokalne samouprave - instalacije za korišćenje obnovljivih vidova energije - sunčeve energije, energije vetra, geotermalne energije, hidroenergije, biomase, gorivog industrijskog i komunalnog otpada
Inženjer mašinstva (član 27. Odluke)		
Diploma više škole (VI stepen) iz oblasti mašinstva - odgovarajućeg smera (opšti mašinski smer, proizvodni, konstrukcioni, mehanizacija, termotehnika, procesna tehnika i slično).		
Diploma osnovnih akademskih ili osnovnih strukovnih studija iz oblasti mašinskog inženjerstva - odgovarajućeg smera stečena po Zakonu o visokom obrazovanju.		
830	Odgovorni izvođač mašinskih instalacija	Izvođenje instalacija i ugradnja opreme u objektima za koje građevinsku dozvolu izdaje jedinica lokalne samouprave, maksimalne bruto površine do 2000 m ² i maksimalne instalisane toplotne snage do 300 kW (grejna toplotna snaga ili ukupni rashladni učinak) - instalacije za korišćenje obnovljivih vidova energije - sunčeve energije, energije vetra, geotermalne energije, hidroenergije, biomase, gorivog industrijskog i komunalnog otpada

Inženjerska komora Srbije organizuje jednodnevne seminare sa ciljem da se omogući kvalitetna priprema kandidata za polaganje stručnog ispita. Kandidati koji se prijave za polaganje stručnog ispita za oblast energetske efikasnosti zgrada u obavezi su da uspešno završe Obuku iz oblasti energetske efikasnosti zgrada pre polaganja ispita.

(d) Da li su informacije o ovim programima javno dostupne? Da li su objavljene liste sertifikovanih ili kvalifikovani instalateri? Ako je tako, gde? Da li su druge šeme prihvaćene kao ekvivalent nacionalnoj/regionalnoj šemi?

Svi propisi koji se odnose na postupak dobijanja licence za inženjere dostupni su u elektronskom obliku na internetu.

Lista izvođača radova koji poseduju licencu za izvođenje instalacija i ugradnju opreme za korišćenje obnovljivih izvora energije dostupna je na sajtu Inženjerske komore Srbije. Pretraživanje liste izvođača koji poseduju licencu moguće je prema više kriterijuma (sekcija, tip licence, zvanje, ime i prezime i opština prebivališta).

(e) Pregled postojećih i planiranih mera na regionalnom/lokalnom nivou (gde je primenljivo).

S obzirom da je postojećim aktima definisan samo način dobijanja licenci za izvođenje instalacija i ugradnju opreme za korišćenje OIE za inženjere, u narednom periodu predviđene su sledeće aktivnosti:

- 1) definisanje procedure za sertifikaciju instalatera (montera) za opremu za korišćenje obnovljivih izvora energije (peći i kotlovi na biomasu, toplotne pumpe, geotermalna postrojenja, solarni fotonaponski paneli, solarni paneli za zagrevanje vode) u skladu sa akreditovanim programima. Podaci o sertifikovanim instalaterima biće javno dostupni;
- 2) organizovanje akreditovanih programa za obuku instalatera (montera) za konkretnu opremu za OIE, kao deo stalnog stručnog usavršavanja i dobijanje potvrde o uspešno završenoj obuci. Akreditovane programe za obuku mogu da organizuju različite institucije (Inženjerska komora Srbije, privredne komore, naučno - istraživačke organizacije, strukovna udruženja, regionalni centri za energetske efikasnost) koje na osnovu javnog poziva ministarstva nadležnog

za poslove energetike zadovolje postavljene kriterijume. Programi za obuku (obavezno sastavljeni od teorijskog i praktičnog dela) biće akreditovani u skladu sa odgovarajućim aktom koji će biti donet u narednom periodu. Obuka se završava obavezanim polaganjem ispita i obuhvataće i ocenu iz obaveznog praktičnog rada instaliranja odgovarajuće opreme za koju se obavlja usavršavanje;

- 3) obezbeđivanje bolje informisanosti o proceduri dobijanja licence, odnosno sertifikacije instalatera (montera), postavljanje obaveštenja na sajt Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine u delu koji se odnosi na OIE, Inženjerske komore Srbije i privrednih komora;

4.2.6. Razvoj infrastrukture za proizvodnju električne energije **(član 16 (1) i član 16 (3) do (6) Direktive 2009/28/EZ)**

Pored trenutne situacije i već postojećeg zakonodavstva, moraju biti opisani buduće akcije, planirane revizije, tela odgovorna za nju i očekivani rezultati.

(a) Pozivanje na postojeće nacionalno zakonodavstvo u vezi sa zahtevima povezanim sa energetske mrežama (član 16):

Priključenje na elektroenergetsku mrežu, odnosno prenosni i distributivni sistem, regulisano je odgovarajućim propisima i to:

- 1) Zakon o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 80/11 - ispravka, 93/12 i 124/12);
- 2) Uredba o uslovima isporuke električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 107/06);
- 3) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 77/12). Ova odluka primenjuje se od 1. januara 2013. godine;
- 4) Pravila o radu prenosnog sistema ("Službeni glasnik RS", br. 55/08 i 3/12);
- 5) Pravila o radu distributivnog elektroenergetskog sistema (EDB Beograd, Elektrosrbija Kraljevo, ED Centar Kragujevac, ED Jugoistok Niš i Elektrovojvodina Novi Sad);
- 6) Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13), i
- 7) Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13),

i u skladu sa standardima, i tehničkim propisima koji se odnose na uslove priključenja i korišćenja elektroenergetskih objekata, uređaja i postrojenja.

(b) Kako se osigurava da će mreže za prenos i distribuciju biti razvijene sa gledišta integrisanja ciljane količine električne energije iz obnovljivih izvora zadržavajući bezbedan rad elektroenergetskog sistema? Kako je ovaj zahtev uključen u periodično planiranje mreže operatera za prenos i distribuciju?

U skladu sa članom 72. Zakona o energetici, operator prenosnog sistema je dužan da izradi Plan razvoja prenosnog sistema za period od najmanje deset godina usklađen sa planom razvoja distributivnih sistema i zahtevima za priključenje objekata proizvođača i kupaca. Svi detalji u vezi sa izradom plana definisani su Pravilima o radu prenosnog sistema i internim dokumentom Uputstvo za izradu Plana razvoja prenosnog sistema JP Elektromreže Srbije (JP EMS). Plan se izrađuje na osnovu revizije prethodnog, shodno novim saznanjima i iskustvima u upravljanju i održavanju prenosne mreže, kao i radi usaglašavanja sa planovima operatora distributivnog sistema. Pri izradi Plana postoji velika neizvesnost ulaznih parametara na osnovu kojih se sagledava perspektiva, a koji zavise od velikog broja činilaca, između ostalog cene energenata, promene nivoa potrošnje i proizvodnje, priključenja novih objekata (uključujući i objekte koji koriste OIE i planove o izgradnji novih objekata koji koriste OIE) i situacije na unutrašnjem i regionalnom tržištu električne energije.

Plan razvoja prenosnog sistema izrađuje se na sledećim principima:

- 1) da omogući što fleksibilniji rad proizvodnih kapaciteta u svim predvidivim režimima rada elektroenergetskog sistema;
- 2) da uvaži i potrebe zadovoljenja buduće potrošnje svih korisnika prenosnog sistema;
- 3) da zadovolji i potrebe razmene električne energije na tržištu električne energije;
- 4) da sadrži podatke o kretanju ukupne potrošnje i proizvodnje sa posebnim osvrtom na značajne izmene, pojavu novih, ili gašenje postojećih objekata korisnika prenosnog sistema;
- 5) da svim postojećim i potencijalnim korisnicima prenosnog sistema, učesnicima na tržištu električne energije i nadležnim organima obezbedi sveobuhvatan pregled razvoja prenosnog sistema u datom vremenskom intervalu, omogućiti pregled glavnih izmena u prenosnom sistemu (spisak, lokacije i osnovne karakteristike prenosnih objekata

koji će biti rekonstruisani, prošireni ili izgrađeni, odnosno ugašeni, uključujući i interkonektivne dalekovode).

Za izradu Plana poseban problem predstavlja planiranje načina i vremena priključivanja vetroelektrana. Iz tog razloga, izvršena su posebna istraživanja u okviru studija realizovanih od strane operatora prenosnog i distributivnog sistema o mogućnostima rešavanja problema priključivanja vetroelektrana. JP EMS je spremna za prihvatanje električne energije iz vetroelektrana, ali procenjeno je da su potrebna velika ukupna ulaganja u prenosni sistem za izgradnju novih dalekovoda. Planirano je da se i u narednom periodu nastave aktivnosti na rešavanju problema povezivanja vetroelektrana na prenosni sistem. Istovremeno, planirana je i realizacija obuke osoblja operatora prenosnog i distributivnog sistema koje bi omogućile da obučeno osoblje sagledava mogućnosti integracije vetro-parkova u elektoenergetski sistem na tehnički zadovoljavajući način i da kasnije na isti način upravlja elektroenergetskim sistemom sa integrisanim vetro-parkovima značajnijeg obima.

Od 2006. godine JP EMS se podnose zahtevi za izradu analize optimalnih uslova priključenja, zahtevi za tehničke uslove za priključenje na prenosni sistem, zahtevi za izradu tehničke dokumentacije u postupku pribavljanja lokacijske dozvole, zahtevi za mišljenja o uslovima i mogućnostima priključenja energetskih objekata na prenosni sistem, zahtevi za sticanje rešenja o priključenju na prenosni sistem i potpisivanje ugovora o povezivanju distributivnih objekata na prenosni sistem.

Na desetogodišnje planove razvoja prenosnog i distributivnog sistema saglasnost daje Agencija za energetiku.

(c) Šta će biti uloga inteligentnih mreža, alata za informacione tehnologije i skladišta? Kako će biti osiguran njihov razvoj?

Učešće u regionalnom tržištu uslovljava dovođenje operatora prenosnog sistema u oblik moderno organizovanog preduzeća u skladu sa evropskim normama. To podrazumeva i uvođenje i osposobljavanje svih funkcija tehničkog sistema upravljanja. Do sada su u nacionalnom dispečerskom centru realizovane sve funkcije SCADA/EMS sistema za upravljanje u realnom vremenu (SCADA, AGC, estimator stanja, analize sigurnosti i drugo). Osim toga, ovaj sistem raspolaže i dispečer trening simulatorom, čime on ispunjava sve zahteve pravila o radu interkonekcije. Da bi se ove funkcije maksimalno iskoristile u sistem su integrisani neophodni delovi susednih prenosnih sistema. Pored sistema za upravljanje, u nacionalni dispečerski centar uvedeni su i: sistem za administraciju planova rada, sistem za tržišne funkcije operatora prenosnog sistema (uključujući i balansni mehanizam), sistem za alokaciju prekograničnih prenosnih sistema i sistem za obračun mernih podataka. Navedeni sistemi su međusobno povezani i razmenjuju neophodne podatke. Na nivou regionalnih dispečerskih centara koji upravljaju 110 kV mrežom, trenutno su u funkciji SCADA sistemi koji će u narednom periodu biti unapređeni delom funkcija koje ima sistem u nacionalnom dispečerskom centru.

Najveći nedostatak postojećih sistema upravljanja je taj što znatan broj distributivnih objekata nije integrisan u ove sisteme, i to treba da bude prioritet daljeg razvoja ovog sistema, kao predušlov za uvođenje inteligentnih mreža, uz uvođenje naprednih brojila.

Telekomunikacioni sistem je jedno od najatraktivnijih polja za zajednička ulaganja jer već postoji dobar deo potrebne infrastrukture. Izgradnja savremenog telekomunikacionog sistema omogućiće ne samo zadovoljavanje tehničkih potreba nego i pružanje usluga drugim korisnicima. U oblasti telekomunikacija osnovni pravci razvoja su formiranje telekomunikacione prenosne mreže, telefonske mreže i mreže mobilnih radio - veza, pri čemu je osnova telekomunikacionog sistema telekomunikaciona prenosna mreža realizovana optičkim sistemom prenosa i delom usmerenim radio-relejnim vezama. Optički sistem operatora prenosnog sistema je već formiran i ispunjava sve funkcije shodno pravilima o radu interkonekcije, odnosno preko njega se razmenjuju podaci sa susednim prenosnim sistemima u okviru jedinstvenog panevropskog telekomunikacionog sistema.

Pravila o radu prenosnog i distributivnog sistema daju tehničke standarde za informacione tehnologije koje se koriste u upravljanju ovim sistemima. Usaglašenim planovima razvoja prenosnog i distributivnog sistema sagledava se dalje uvođenje novih tehnologija neophodnih za upravljanje. Agencija za energetiku Republike Srbije daje saglasnost na ove planove i prati njihovu realizaciju.

(d) Da li je planirano jačanje kapaciteta za interkonekciju sa susednim zemljama? Ako je tako, koje interkonekcije, za koji kapacitet i do kada?

Analiza prenosnog sistema ukazuje na potrebu što boljeg povezivanja sa zemljama regiona. Sinhroni rad sa ENTSO - E interkonekcijom Kontinentalna Evropa daje nesumnjive pogodnosti vezane za povećane mogućnosti razmene električne energije i umanjenje rizika u pogledu nabavke dela nedostajućih količina električne energije. Pobošljanje veza sa susednim zemljama omogućava i učešće u Regionalnom tržištu električne energije jugoistočne Evrope.

U skladu sa Planom razvoja prenosnog sistema za period od 2013. do 2017 (2022) godine, koji je izradilo JP Elektromreža Srbije, predviđeno je da se u narednom periodu izgrade sledeći projekti na povećanju kapaciteta sa susednim zemljama:

- 1) dvostruki interkonektivni DV 400 kV TS Pančevo 2 - državna granica Srbije sa Rumunijom-TS Rešica (Sokol) - obezbeđivanje tranzita električne energije preko prenosne mreže Srbije u smeru istok/severoistok-zapad/jugozapad. Indikativna godina ulaska u pogon: 2014. do državne granice (~ 65 km);
- 2) nova transformatorska stanica TS 400/110 kV Vranje 4 i vodovi za priključenje TS 400/110kV Vranje 4 - obezbeđivanje tranzita većih snaga sa severa, severozapada i severoistoka prema Grčkoj i Makedoniji.

(e) Na koji način je obrađeno ubrzanje procedura za ovlašćenja infrastrukture mreže? Kakvo je trenutno stanje i prosečno vreme za dobijanje odobrenja? Kako će se poboljšati? *(Molimo vas pogledajte trenutni status i zakonodavstvo, otkrivena uska grla i planove za pojednostavljene procedure sa rokovima realizacije i očekivane rezultate).*

Priključenje na elektroenergetsku mrežu obavlja se posle dobijanja upotrebne dozvole. Objekat proizvođača električne energije priključuje se na prenosni odnosno distributivni elektroenergetski sistem pod uslovima i na način propisan u regulativi navedenoj u tački (a).

Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema je dužan da u roku od šezdeset dana, od dana prijema pismenog zahteva, odluči o zahtevu za izdavanje odobrenja za priključenje elektrane na elektroenergetsku mrežu. Nadležni energetska subjekt je u obavezi da izda pozitivno rešenje, ukoliko su ispunjeni svi uslovi, a na osnovu tehničkog izveštaja, obračuna troškova priključka i drugih raspoloživih dokumenata.

Energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije odobriće priključenje ako utvrdi da uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove propisane zakonima, tehničkim i drugim propisima kojima se uređuju uslovi i način eksploatacije tih objekata. Operator sistema je dužan da priključi objekat proizvođača električne energije na prenosni, odnosno distributivni sistem u roku od 15 dana od dana ispunjenja sledećih uslova:

- 1) uslova iz odobrenja za priključenje;
- 2) pribavljena upotrebna dozvola za objekat ili da uređaji i instalacije objekta proizvođača ispunjavaju tehničke i druge propisane uslove, i
- 3) na mestu primopredaje uređena balansna odgovornost i pristup sistemu (prema važećim propisima proizvođači električne energije ne plaćaju balansne troškove i troškove korišćenja sistema).

U narednom periodu, predviđeno je da u okviru sagledavanja mogućnosti pojednostavljenja procedura bude obuhvaćeno i priključenje na elektroenergetsku mrežu, kao i da se procedure u pogledu potrebne dokumentacije i rokova usaglase za sva preduzeća distributivnog elektroenergetskog sistema.

(f) Kako je obezbeđena koordinacija između odobrenja za infrastrukturu mreže i drugih administrativnih procedura planiranja?

U skladu sa definisanom procedurom za dobijanje dozvola i saglasnosti, investitor je dužan da stekne pravo na izgradnju i pravo na obavljanje delatnosti. U toku sticanja navedenih prava, investitor mora tri puta da podnosi zahteve operatoru sistema, i to:

- 1) za dobijanje energetske dozvole mora da pribavi mišljenje operatora sistema o uslovima i mogućnostima priključenja na sistem;
- 2) pre izdavanja lokacijske dozvole investitor mora da pribavi i uslove za priključenje na elektroenergetsku mrežu, i
- 3) posle dobijanja upotrebne dozvole neophodno je da izvrši priključenje objekta (elektrane) na elektroenergetsku mrežu.

U proceduri za izgradnju objekta nije posebno definisana veza i koordinacija između operatora sistema i drugih institucija koje su nadležne za izdavanje dozvola i saglasnosti.

U narednom periodu, u skladu sa aktivnostima na uspostavljanju JŠ - OIE biće uspostavljena veza između operatora sistema i drugih institucija nadležnih za izdavanje dozvola i saglasnosti u postupku izgradnje objekta.

(g) Da li su prioriteta prava povezivanja ili rezervisani kapaciteti za povezivanje obezbeđeni za nove instalacije koje proizvode električnu energiju iz obnovljivih izvora energije?

Objekat proizvođača električne energije priključuje se na prenosni i distributivni sistem na osnovu odobrenja nadležnog operatora sistema (Zakon o energetici, član 129). Odobrenje za priključenje objekta izdaje se rešenjem na zahtev fizičkog ili pravnog lica odnosno preduzetnika (Zakon o energetici, član 130). Uz zahtev prilaže se energetska dozvola i licenca za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije. Pored navedenog, za izgrađene objekte se podnose i građevinska dozvola, kao i dokaz o pravu svojine na objektu ili pravu korišćenja objekta. Zabranjeno je priključenje na prenosni ili distributivni sistem objekata za čiju izgradnju, odnosno korišćenje nije pribavljena upotrebna dozvola u skladu sa zakonom.

U navedenoj proceduri za priključenje objekta proizvođača električne energije nije predviđeno pravo prioriteta za objekte koji koriste OIE.

(h) Da li postoje instalacije obnovljivih izvora energije spremne da se priključe na mrežu, ali nisu povezane zbog ograničenja kapaciteta mreže? Ako je tako, koji koraci su preduzeti da se ovo reši i do kada se očekuje da će biti rešeni?

U trenutku pisanja ovog dokumenta, nije postojao ni jedan objekat proizvođača električne energije iz OIE koji nije

priključen na prenosni i distributivni sistem zbog ograničenja u kapacitetu mreže.

(i) Da li su pravila o podeli i snošenju troškova tehničkih adaptacija mreže postavljena i objavljena od strane operatera sistema za prenos i distribuciju? Ako je tako, gde? Kako je obezbeđeno da su ta pravila zasnovana na objektivnim, transparentnim i nediskriminatorским kriterijumima? Da li postoje posebna pravila za proizvođače koji se nalaze u perifernim regionima i regionima sa niskom gustinom naseljenosti?

Pravila za snošenje troškova definišu koji deo troškova je pokriven od strane proizvođača koji žele da budu priključeni na mrežu, a koji deo je pokriven od operatera sistema za prenos ili distribuciju energije.

Pravila za podelu troškova definišu koliki iznos troška treba da bude podeljen između naknadno priključenih proizvođača, tako da svi proizvođači imaju koristi od pojačanja mreže ili novih linija.

Prema Zakonu o energetici definisane su dužnosti i obaveze operatera prenosnog sistema i operatera distributivnog sistema:

- 1) operator prenosnog sistema, prema članu 72. Zakona o energetici, je dužan da donese odluku o ceni za pristup prenosnom sistemu i ne pravi diskriminaciju između korisnika prenosnog sistema ili grupa korisnika sistema;
- 2) operator distributivnog sistema, prema članu 77. Zakona o energetici, je dužan da donese odluku o ceni za pristup distributivnom sistemu i objavi cene priključenja, kao i da ne pravi diskriminaciju između korisnika ili grupa korisnika distributivnog sistema.

Prema čl. 75. i 77. Zakona o energetici je određeno da ceo priključak, uključujući i merni uređaj, pripada prenosnom, odnosno distributivnom preduzeću koje je i odgovorno za njegovu izgradnju i održavanje, a troškove priključenja snosi podnosilac zahteva za priključenje, kako je predviđeno članom 132. Metodologija, koju je donela Agencija za energetiku Republike Srbije, bliže utvrđuje kriterijume i način određivanja troškova priključka elektroenergetskih objekata proizvođača na sistem za prenos i distribuciju električne energije u skladu sa propisima koji uređuju obavljanje energetske delatnosti i uslove isporuke električne energije.

Troškove priključka na prenosni, odnosno distributivni elektroenergetski sistem, snosi podnosilac zahteva za priključenje kako je predviđeno članom 132. Zakona o energetici. Visinu troškova utvrđuje energetske subjekt za prenos, odnosno distribuciju električne energije, u skladu sa metodologijom za utvrđivanje troškova priključka koju donosi Agencija za energetiku. Metodologijom se utvrđuju način i bliži kriterijumi za obračun troškova priključka (Metodologija je dostupna na internet prezentaciji Agencije za energetiku, www.aers.rs), a u zavisnosti od odobrene instalisane snage, mesta priključka, potrebe za izvođenjem radova ili potrebe za ugrađivanjem neophodne opreme i drugih objektivnih kriterijuma. Energetski subjekt, na čiji sistem se priključuje objekat, na osnovu te metodologije, donosi sopstveni akt u kome utvrđuje troškove priključka.

Tokom postupka dobijanja saglasnosti za priključenje i priključenja nije predviđeno davanje finansijskih depozita.

Prema postojećoj regulativi ne postoji razlika u ceni priključenja na prenosni odnosno distributivni sistem u različitim sredinama (mestima koja su slabo naseljena i naseljenim mestima).

(j) Molimo opišite kako se troškovi priključenja i tehničke adaptacije pripisuju proizvođačima i/ili operaterima sistema za prenos i/ili distribuciju? Kako operateri sistema za prenos i distribuciju mogu da povrate ove investicione troškove? Da li je u budućnosti planirana bilo kakva izmena ovih pravila snošenja troškova? Koje promene možete predvideti i koji rezultati se očekuju?

Postoji nekoliko opcija za troškove povezivanja na distributivnu mrežu. Države članice će izabrati jednu ili kombinaciju ovih. Prema "dubokoj" šemi naplate troškova povezivanja, investitor postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije snosi nekoliko troškove vezanih za infrastrukturu mreže (povezivanje na mrežu, ojačanje mreže i proširenje). Drugi pristup je "plitka" šema naplate troškova povezivanja, što znači da investitor snosi samo troškove povezivanja na mrežu, ali ne i troškove ojačavanja mreže i proširenja (ovo je ugrađeno u mrežne tarife i plaćeno od strane kupaca). Dalja varijanta je kada su svi troškovi povezivanja socijalizovani i pokriveni mrežnim tarifama.

U postupku izgradnje objekta, energetske subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije izdaje uslove za priključenje objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu. Uslovima za priključenje se definiše mogućnost priključenja objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu, odnosno definišu se elektroenergetski i tehnički uslovi potrebni za izradu glavnog projekta za izgradnju objekta. Tehničkim izveštajem se, na osnovu izvršene analize, utvrđuje da li postoje elektroenergetski i tehnički uslovi za eventualno buduće priključenje objekta prema podnetom zahtevu. Na osnovu tehničkog izveštaja, energetske subjekt na čiji se sistem priključuje objekat proizvođača izdaje akt o uslovima za priključenje investitoru izgradnje objekta, odnosno nadležnom organu.

Troškovi priključka se određuju na osnovu sledećih kriterijuma definisanih Odlukom o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 77/12, poglavlje III.1):

- 1) tehničkih karakteristika priključka;

- 2) vrste i obima radova koje je neophodno izvesti radi priključenja objekta na sistem za prenos, odnosno distribuciju električne energije i drugih uslova vezanih za izgradnju, odnosno izvođenje radova na priključku (određuje se na osnovu odobrene snage, naponskog nivoa mreže na koju se priključuje i udaljenosti od postojeće mreže, broj a faza, broj a mernih uređaja, vrste i preseka voda, vrste opreme, uređaja i materijala koji se ugrađuju saglasno tehničkim uslovima za priključenje utvrđenim tehničkim propisima i pravilima o radu prenosnog, odnosno distributivnog sistema, kao i potrebe za izradom, odnosno pribavljanjem projekta i druge dokumentacije za izgradnju priključka, odnosno izvođenje radova).

Troškovi priključka obuhvataju (Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 77/12, poglavlje III.2):

- 1) troškove opreme, uređaja i materijala;
- 2) troškove izvođenje radova;
- 3) troškove izrade projekta, pribavljanja potrebne dokumentacije i stvaranje drugih uslova za izgradnju priključka;
- 4) deo troškova sistema nastalih zbog priključenja objekta, a u zavisnosti od odobrene snage.

Vrste priključaka su (Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije, ("Službeni glasnik RS", broj 77/12, poglavlje IV):

- 1) tipski (pojedinačni i grupni tipski priključak), i
- 2) individualni priključak (odnosi se na objekte proizvođača električne energije).

Individualni priključak je svaki priključak kod koga, zbog složenosti, nije moguća tipizacija rešenja i uprošćavanje troškova izgradnje (Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 77/12, poglavlje IV.2). Pod individualnim priključkom podrazumevaju se:

- 1) priključak objekta proizvođača električne energije, i
- 2) priključak objekta kupca koji ne ispunjava uslove za tipski priključak utvrđene ovom metodologijom.

Ako individualni priključak, zbog tehničkih uslova priključenja, obuhvata i izgradnju elektroenergetskog objekta sistema isključivo za potrebe podnosioca zahteva, troškovi izgradnje priključka po ovom osnovu se utvrđuju u iznosu potrebnom za izgradnju ovog objekta prema snazi koju je zahtevao podnosilac zahteva odnosno za prvu veću standardizovanu nazivnu snagu transformatora i prvi veći standardizovani presek voda.

Određivanje troškova priključenja zavisi od vrste priključka i to:

	Opis troškova	Vrsta troška	
		Fiksni	Varijabilni
Individualni priključak			
1	Troškovi izgradnje individualnog priključka	+	+
2	Troškovi sistema nastalih zbog priključenja objekta	+	+

Dakle, proizvođač električne energije prema navedenoj metodologiji snosi samo troškove izgradnje priključka, dok je oslobođen troškova razvoja dela sistema ("plitka" šema). Sa druge strane kupac snosi i deo troškova razvoja dela sistema, ali se vremenom ovaj udeo smanjuje sa ciljem da se u narednom periodu izgubi, što bi značilo da bi i kupci plaćali priključak kao i proizvođači.

Opravdani investicioni troškovi operatora sistema se priznaju i povrat im se obezbeđuje kroz cenu za pristup sistemu.

(k) Da li postoje pravila za deljenje troškova između na početku i kasnije povezanih proizvođača? Ako ne, kako su uzete u obzir koristi za naknadno povezane proizvođače?

U postojećoj regulativi i procedurama koje su definisane za priključenje objekata na sistem za prenos i distribuciju električne energije nije predviđeno pripisivanje troškova između objekata proizvođača. Objekt proizvođača koji se naknadno priključuje nema obavezu da učestvuje u nadoknadi dela troškova koje je prethodno priključeni objekat snosio za individualni priključak. Individualni priključak za koje je troškove snosio prethodno priključeni objekat, posle izgradnje postaje vlasništvo sistema za prenos i distribuciju električne energije i novi objekat proizvođača se priključuje na već postojeću mrežu. Za novi objekat proizvođača ne postoji ni propis ni metodologija kojom se uzima u obzir korist koju je na ovaj način ostvario.

(l) Kako će se obezbediti da operateri sistema za prenos i distribucija pruže novim proizvođačima koji žele da se povežu neophodne informacije o troškovima, preciznom rasporedu za obradu njihovih zahteva i indikativni raspored za njihovo

povezivanje na mrežu?

Informacije o priključenju na sistem za prenos i distribuciju električne energije dostupne su na internet prezentacijama sledećih institucija:

- 1) Agencija za energetiku Republike Srbije (www.aers.rs);
- 2) JP Elektromreža Srbije (www.ems.rs);
- 3) Elektrosrbija d.o.o., Kraljevo (www.elektrosrbija.rs);
- 4) Jugoistok d.o.o., Niš (www.jugoistok.com);
- 5) Centar d.o.o., Kragujevac (www.edcentar.com);
- 6) Elektrodistribucija - Beograd d.o.o., Beograd (www.edb.co.rs), i
- 7) Elektrovojvodina d.o.o., Novi Sad (www.elektrovojvodina.co.rs).

Informacije o proceduri priključenja su dostupne i u Vodičima za investitore koji su izrađeni za potrebe Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine.

4.2.7. Funkcionisanje mreže električne energije **(član 16 (2) i Član 16. (7) i (8) Direktive 2009/28/EZ)**

(a) Kako je prenos i distribucija električne energije iz obnovljivih izvora zagarantovan od strane operatera sistema za prenos i distribuciju? Da li je obezbeđen prioritet ili garantovani pristup?

Podsticajne mere za korišćenje obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije obuhvataju obavezu otkupa ukupnog iznosa električne energije od povlašćenog proizvođača, podsticajnu otkupnu cenu po kojoj povlašćeni proizvođač ima pravo da prodaje javnom snabdevaču ukupni iznos proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda, preuzimanje balansne odgovornosti i troškova balansiranja povlašćenog proizvođača tokom podsticajnog perioda od strane javnog snabdevača, besplatno mesečno obaveštavanje povlašćenog proizvođača od strane nadležnog operatora sistema tokom podsticajnog perioda, pravo povlašćenog proizvođača da nakon isteka podsticajnog perioda sa javnim snabdevačem zaključi ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije po tržišnim uslovima na organizovanom tržištu električne energije u Republici Srbiji.

Javni snabdevač je obavezan da otkupi ukupni iznos proizvedene električne energije od povlašćenog proizvođača na osnovu ugovora o otkupu električne energije.

U skladu sa članom 60. Zakona o energetici, povlašćeni proizvođač električne energije ima prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema.

(b) Kako je obezbeđeno da operateri sistema za prenos, kada dodeljuju prioritete postrojenjima za proizvodnju električne energije daju prednost onima koji koriste obnovljive izvore energije?

Povlašćeni proizvođač električne energije ima prioritet pri otkupu električne energije, i to javni snabdevač mora da poštuje na osnovu ugovora o otkupu električne energije, prema članu 59. Zakona o energetici.

U skladu sa članom 60. Zakona o energetici, povlašćeni proizvođač električne energije ima prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema.

(c) Kakve se preduzimaju operativne mere u vezi sa mrežom i tržištem u cilju smanjenja ograničenja koja se javljaju pri preuzimanju električne energije iz obnovljivih izvora energije? Koje vrste mera se planiraju i kada se primena očekuje?

Prilikom struktuiranja tržišta i mreže koja omogućava preuzimanje energije iz promenljivih OIE izvora (prevashodno energije vetra), mogle bi da se primene mere koje mogu doprineti smanjenju pomenutih ograničenja. Takve mere su. razmena energije iz OIE u što je moguće bližem trenutku realnih potreba tržišta (usklađivanje prognoza proizvodnje od prethodnog dana sa potrebama koje nastaju u toku dana, kao i reprogramiranje generatora), agregacije tržišnih područja, obezbeđenje dovoljnog kapaciteta prekogranične interkonekcije i trgovine, poboljšanje saradnje susednih operatera sistema, korišćenje alata za poboljšanu komunikaciju i kontrolu, upravljanje na strani tražnje i aktivno učešće na strani potražnje na tržištima (kroz sisteme dvosmerne komunikacije - pametno merenje), povećanu distribuiranu proizvodnju i domaće skladištenje (npr. električni automobili) sa aktivnim upravljanjem distributivnih mreža (pametne mreže).

Planiranje rada elektroenergetskog sistema obuhvata poslove planiranja koji se odnose na vremenski period od jednog do godinu dana od godinu dana do jednog dana unapred. Najznačajnije aktivnosti koje se sprovode u okviru planiranja rada

elektroenergetskog sistema su: izrada godišnjeg, mesečnog i sedmičnog plana rada elektroenergetskog sistema, izrada dnevnog plana rada elektroenergetskog sistema, izrada planova isključenja u prenosnoj mreži; određivanje prekograničnih prenosnih kapaciteta.

JP EMS za dnevni plan rada koristi ENTSO - E Scheduling System (http://www.ems.rs/stranice/tehnicke_informacije/ess_inf.htm), koji ima za cilj da opiše balansno obračunski proces koji je uređen nacionalnim zahtevima u oblasti energetike i tržišta električne energije koja nalažu da svaki snabdevač mora biti izbalansiran. Na taj način obezbeđen je rad u različitim fazama balansno obračunskog procesa:

- 1) dan unapred ili faza planiranja;
- 2) unutar dana ili operativna faza;
- 3) dan posle ili faza obračuna.

Korišćenjem sistema upravljanja planiranja omogućeno je učesniku da ispuni zadatke koji su deo njegovih dužnosti. U zavisnosti od prethodno definisanih uloga učesnika planovi mogu biti prijavljeni, izmenjeni ili dogovoreni. Ovde su uključene odgovornosti definisane kroz ENTSO - E standarde i kroz pravila o radu prenosnog sistema i tržišna pravila. U skladu sa svojom balansnom odgovornošću, učesnik može da prijavi planove za entitete - proizvodnju i potrošnju - za koje je odgovoran ili je njihov vlasnik.

U skladu sa članom 60. Zakona o energetici, povlašćeni proizvođač električne energije ima prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema.

(d) Da li je regulatorni organ za oblast energetike obavešten o ovim merama? Da li ima nadležnost da prati i sprovodi primenu ovih mera?

Regulatorni organ za oblast energetike (Agencija za energetiku Republike Srbije) je obaveštena o navedenim merama (tačka (c)) i prati:

- 1) primenu pravila za raspodelu prekograničnih prenosnih kapaciteta u saradnji sa regulatornim telima drugih država;
- 2) primenu mehanizama za otklanjanje zagušenja u prenosnom, odnosno u transportnom sistemu;
- 3) vreme koje je potrebno operatoru sistema da izvrši priključenje na sistem, odnosno otklanjanje kvara u slučaju prekida isporuke;
- 4) objavljivanje podataka od strane operatora prenosnog i transportnog sistema u vezi sa prekograničnim kapacitetima i korišćenjem sistema;
- 5) način korišćenja rezervi u sistemu;
- 6) uslove i troškove za priključenje na prenosni ili distributivni sistem novih proizvođača električne energije, da bi se garantovala objektivnost, transparentnost i nediskriminacija, posebno imajući u vidu troškove i koristi od različitih tehnologija za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije.

(e) Da li su postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora integrisana u tržište električne energije? Možete li da nam opišete kako? Koje su njihove obaveze u pogledu učešća na tržištu električne energije?

Postrojenja za proizvodnju električne energije su integrisana u tržište električne energije u skladu sa članom 68. Zakona o energetici definisane su dužnosti i obaveze proizvođača električne energije, tako da mora da:

- 1) ispunjava uslove iz licence za obavljanje energetske delatnosti;
- 2) poštuje propise i pravila koji se odnose na rad prenosnog i distributivnog sistema i funkcionisanje tržišta, kao i propise koji se odnose na zaštitu konkurencije;
- 3) ponudi operatoru prenosnog, odnosno distributivnog sistema systemske usluge, u skladu sa tehničkim karakteristikama i pravilima o radu prenosnog i distributivnog sistema i pravilima o radu tržišta električne energije;
- 4) sa operatorima prenosnog i distributivnog sistema zaključi ugovor o pružanju sistemskih usluga, i
- 5) ponudi operatoru prenosnog sistema sav raspoloživi kapacitet za potrebe balansiranja i obezbeđivanja sigurnog rada sistema u skladu sa tehničkim karakteristikama i pravilima o radu prenosnog i distributivnog sistema i pravilima o radu tržišta električne energije.

(f) Koja su pravila za naplatu prenosa i tarife za distribuciju proizvođačima električne energije iz obnovljivih izvora

energije?

Pravila za naplatu prenosa i tarife za distribuciju proizvođačima električne energije definisane su sledećim aktima:

- 1) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za prenos električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 93/12);
- 2) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 105/12).

Proizvođači električne energije iz obnovljivih izvora energije ne plaćaju tarifu za prenos i distribuciju, odnosno za korišćenje sistema.

4.2.8. Integracija biogasa u mrežu prirodnog gasa **(član 16 (7) i član 16 (9) i (10) Direktive 2009/28/EZ)**

Regulativa u oblasti energetike u Republici Srbiji definiše prava i obaveze energetskih subjekata koji obavljaju energetska delatnost u vezi sa prirodnim gasom. U regulativi, proizvodnja biogasa za integrisanje u mrežu prirodnog gasa nije definisana kao energetska delatnost, tako da je potrebno da se u postojeću regulativu, Zakon o energetici, koja se odnosi na prirodni gas unese dopuna, kao i da se definiše da sve što se odnosi na prirodni gas važi i za biogas (biometan - kvalitetan i prečišćen biogas ili singas - sintezni gas). Istovremeno, u regulativi je potrebno definisati prava i obaveze energetskog subjekta koji obavlja delatnost proizvodnje biogasa za integrisanje u mrežu prirodnog gasa. Dodatno, potrebno je izraditi pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za biogas za integrisanje u mrežu prirodnog gasa.

Zakonom o cevovodnom transportu gasovitih i tečnih ugljovodnika i distribuciji gasovitih ugljovodnika ("Službeni glasnik RS", broj 104/09) propisani su uslovi za bezbedan i nesmetan cevovodni transport gasovitih i tečnih ugljovodnika, projektovanje i izgradnju, održavanje i korišćenje cevovoda i unutrašnjih gasnih instalacija. Članom 2. stav 1. tačka 9) ovog Zakona, definisano je da su gasoviti i tečni ugljovodnici: prirodni gas, biogas, gas iz postrojenja za gasifikaciju i njihove smeše.

(a) Kako je obezbeđeno da naplata tarifa za prenos i distribuciju ne diskriminiše gas iz obnovljivih izvora energije?

Zakon o energetici ne prepoznaje biogas kao posebnu kategoriju u sektoru gasa. Do kraja 2013. godine planirana je izmena Zakona o energetici koja će uvesti biogas kao posebnu kategoriju u sektoru gasa.

U skladu sa čl. 95. i 101. Zakona o energetici, operator transportnog sistema, i operator distributivnog sistema posluju u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminacije, poštujući uslove iz Zakona i propise donete na osnovu Zakona.

Agencija za energetiku Republike Srbije (u daljem tekstu: Agencija za energetiku) obezbeđuje nediskriminatorni pristup sistemima, kao i efektivnu konkurenciju i efikasno funkcionisanje tržišta električne energije i prirodnog gasa, prema članu 47. Zakona o energetici.

Tarife za transport i distribuciju se, u skladu sa Zakonom o energetici, određuju prema metodologiji za određivanje cene pristupa sistemu za transport prirodnog gasa, metodologijom za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju prirodnog gasa, metodologijom za određivanje troškova priključenja na sistem za transport i distribuciju, koje donosi Agencija za energetiku.

(b) Da li je obavljena bilo koja procena o potrebi da se proširi infrastruktura gasne mreže da bi se olakšala integracija gasa iz obnovljivih izvora? Šta je rezultat? Ako ne, da li će biti takve procene?

U Republici Srbiji mreža gasovoda sastoji se od magistralnih, dovodnih i razvodnih gasovoda i distributivnih gasnih mreža. Mreža gasovoda koju čine magistralni i razvodni gasovodi i objekti nalazi se u vlasništvu preduzeća JP "Srbijagas" i "Jugorosgas" a.d. (magistralni gasovod - deonica Pojate - Niš), a distributivne gasne mreže nalaze se u vlasništvu JP "Srbijagas", "Jugorosgas" i lokalnih distributera (33 distributera ima licencu za obavljanje ove delatnosti).

Nije obavljena posebna procena o potrebi da se proširi infrastruktura gasne mreže da bi se olakšala integracija gasa iz obnovljivih izvora, jer Zakon o energetici ne prepoznaje biogas kao posebnu kategoriju u sektoru gasa.

Osnovni pravci daljeg razvoja gasne privrede su definisani u Strategiji energetike Republike Srbije, Programu ostvarivanja strategije i Prostornom planu Republike Srbije. Na osnovu ovih dokumenata definisano je povećanje postojećeg

transportnog kapaciteta sa 6.100 na 6.800 miliona m³ godišnje, kao i projekti gasifikacije po regionima Republike Srbije. S obzirom da je u toku izrada nove Strategije energetike Republike Srbije do 2025. sa projekcijama do 2030. godine, očekuje se da će posle usvajanja Strategije biti donet i Program ostvarivanja strategije, i da će u navedenim dokumentima biti definisani novi planovi u pogledu proširivanja kapaciteta mreže.

Operator transportnog sistema je odgovoran za siguran i pouzdan rad transportnog sistema, kao i razvoj kojim se

obezbeđuje dugoročna sposobnost transportnog sistema da ispunji racionalne zahteve za transport, u skladu sa članom 96. Zakona o energetici. Istovremeno, operator transportnog sistema je dužan, prema članu 97. Zakona o energetici, da donese plan razvoja transportnog sistema za period od najmanje deset godina, i uskladi ga sa planom razvoja povezanih sistema i sa zahtevima za priključenje objekata skladišta, proizvođača i kupaca.

(c) Da li su objavljeni tehnički propisi o povezivanju na mrežu i priključnim tarifama za biogas? Gde su ta pravila objavljena?

Tehnički i drugi uslovi priključenja na transportni ili distributivni sistem utvrđuju se u skladu sa Zakonom o energetici, propisima donetim na osnovu ovog zakona, tehničkim i drugim propisima i pravilima o radu sistema na koji se objekat priključuje. Pravilima o radu transportnog sistema prirodnog gasa pored ostalog uređuje se i opseg kvaliteta, hemijskog sastava i drugih osobina prirodnog gasa koji se preuzima u sistem i isporučuje sa sistema.

Tehnička pravila za priključenje na mrežu definisana su pravilnicima. S obzirom da regulativa koja se odnosi na prirodni gas treba da bude primenjena i na biogas za integrisanje u mrežu prirodnog gasa, moguće je primeniti sledeću regulativu:

- 1) Zakon o cevovodnom transportu gasovitih i tečnih ugljovodonika i distribuciji gasovitih ugljovodonika ("Službeni glasnik RS", broj 104/09);
- 2) Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o uslovima za isporuku prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", broj 3/10);
- 3) Pravilnik o uslovima koji mora da ispunjava energetska subjekt za transport i distribuciju prirodnog gasa u pogledu stručnog kadra ("Službeni glasnik RS", broj 93/05);
- 4) Pravilnik o kriterijumima za svrstavanje kupaca prirodnog gasa u potrošačke grupe ("Službeni glasnik RS", broj 104/06).

Pored navedene regulative, u toku je rasprava o nacrtu pravilnika o tehničkim uslovima za bezbedan transport prirodnog gasa gasovodima pritiska većeg od 16 bar.

Republika Srbija, kao potpisnica Ugovora o osnivanju Energetske zajednici, na osnovu Odluke Ministarskog saveta ima obavezu da primeni listu opšte primenljivih standarda. Najveći deo ovih standarda Institut za standardizaciju je već usvojio kao SRPS standarde. Sva podzakonska akta Zakona o cevovodnom transportu čija je izrada u toku pozivaće se na usvojene standarde, a u samu regulativu biće ugrađene i neke preporuke iz DVGW radnih listova (listovi Nemačkog udruženja za gas i vodu - DVGW).

Zasada ne postoje posebne tarife za priključenje biogasa na gasnu mrežu.

4.2.9. Razvoj infrastrukture daljinskog grejanja i hlađenja **(član 16 (11) Direktive 2009/28/EZ)**

(a) Molimo vas da dostavite procenu potrebe za novom infrastrukturom daljinskog grejanja i hlađenja korišćenjem obnovljivih izvora energije i koji doprinose cilju za 2020. godinu. Na osnovu ove procene, da li postoje planovi da se takve infrastrukture promovišu u budućnosti? Koji su očekivani doprinosi velikih objekata na biomasu, solarnu i geotermalnu energiju u daljinskom grejanju i hlađenju?

Obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije spada u delatnost od opšteg interesa, odnosno u komunalne delatnosti (Zakon o energetici, član 13). Sticanje prava na obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije stiče se na dva načina, i to:

- 1) neposredno - poveravanjem prava na obavljanje komunalne delatnosti ili koncesijom na obavljanje delatnosti od opšteg interesa, i
- 2) posredno - ulaganjem u javno (komunalno) preduzeće, odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost.

Za obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije neophodno je pribaviti i licencu za obavljanje ove delatnosti koju izdaje nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Za postizanje ciljeva Direktive 2009/28/EZ, a koji se odnose na proizvodnju i korišćenje toplotne energije u zgradarstvu, predviđene su promene u sistemu daljinskog grejanja (zamena fosilnih goriva biomasom u postojećim toplanama, kao i korišćenje geotermalne energije), kao i izgradnja nove infrastrukture za grejanje i hlađenje koja koristi obnovljive izvore energije. U TE - TO Sremska Mitrovica se očekuje startovanje vrelovodnog kotla na biomasu (suncokretova ljuska) od 18 MW i toplotna energija će se isporučivati u sistem daljinskog grejanja (SDG).

4.2.10. Biogoriva i ostale biotečnosti - kriterijumi održivosti i provera usaglašenosti **(član 17 do 21 Direktive 2009/28/EZ)**

Sledeći deo Nacionalnog akcionog plana treba da objasni buduću strategiju država članica u pogledu ispunjenosti kriterijuma održivosti za biogoriva i biotečnosti i verifikaciju usaglašenosti sa šemom.

(a) Kako će se kriterijumi održivosti za biogoriva i biotečnosti sprovesti na nacionalnom nivou?

Da li postoji zakonodavstvo planirano za primenu. Kakva će biti institucionalna postavka?

U skladu sa članom 63. Zakona o energetici, Vlada na predlog ministarstva nadležnog za poslove energetike i životne sredine određuje kriterijume za održivu proizvodnju biogoriva.

Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine je formiralo radnu grupu od predstavnika nadležnih ministarstava koja će, na osnovu iskustava evropskih zemalja i rezultata i preporuka SuDES projekta (Održivi razvoj u energetskom sektoru, Instrument pretristupne pomoći program Evropske unije za Republiku Srbiju, koji je realizovan u toku 2011-2012. godine), doneti odluku o sistemu i kriterijumima koji će se primenjivati za ocenu održivosti biogoriva i biotečnosti. Radna grupa će izraditi odgovarajući akt o metodama i uslovima implementacije zahteva o održivosti u proizvodnji i korišćenju biogoriva koji će biti usklađen sa zahtevima Direktive 2009/28/EZ. U okviru pripreme akta o kriterijumima održivosti biće definisan i način sprovođenja postupka sertifikacije.

(b) Kako će se obezbediti da biogoriva i biotečnosti koja se računaju prema nacionalnom cilju za obnovljive izvore energije, prema nacionalnim obavezama za obnovljive izvore i/ili su kvalifikovani za finansijsku podršku u skladu sa kriterijumima održivosti utvrđenim u članu 17 (2) do (5) Direktive 2009/28/EZ?

Hoće li postojati nacionalna institucija/telo odgovorno za praćenje/proveru usklađenosti sa kriterijumima?

U aktu o metodama i uslovima implementacije zahteva o održivosti biogoriva i biotečnosti biće propisan i način dokazivanja i praćenja ispunjenosti kriterijuma održivosti. S obzirom da u prethodnom periodu nije postojala primena biogoriva, kao ni obaveza dodavanja biogoriva gorivima za motorna vozila, nije bila potrebna obaveza dokazivanja i praćenja ispunjenosti kriterijuma održivosti. Iz navedenih razloga nije ni imenovano telo koje bi bilo nadležno za poslove u ovoj oblasti.

(c) Ako će nacionalni organ/telo pratiti ispunjavanje kriterijuma, da li takav nacionalni organ/telo već postoji? Ako je tako, molimo da navedete. Ako ne, kada je predviđeno da se ustanovi?

U aktu o metodama i uslovima implementacije zahteva o održivosti biogoriva i biotečnosti biće imenovani ekonomski operator i nadležni telo. Ekonomski operator će biti dužan da sprovodi sistem masenog bilansa, i to:

- 1) omogućava mešanje sirovina ili biogoriva sa različitim karakteristikama održivosti;
- 2) zahteva informacije o karakteristikama održivosti i veličini konsignacija na koje se odnosi tačka 1, koja je dodeljena mešavini, i
- 3) omogućava da ukupna količina pojedinih sirovina povučenih iz mešavine, ima iste karakteristike održivosti, u istim količinama, kao ukupna količina svih sirovina koje su dodate u mešavinu.

Nadležno telo za sprovođenje monitoringa u vezi kvaliteta biogoriva i biotečnosti i ispunjenje kriterijuma održivosti će sprovesti sledeće aktivnosti:

- 1) preduzima mere da bi se osiguralo da ekonomski operator dostavlja pouzdane informacije, tako da su uvek dostupne na zahtev, podatke koji su bili upotrebljeni za razvoj informacija;
- 2) sprovodi monitoring kvaliteta goriva i smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte i zahteva od ekonomskog operatora da obezbedi adekvatan standard nezavisne provere dostavljenih informacija i da pokaže da je sve sprovedeno u skladu sa propisima;
- 3) verifikuje da su sistemi upotrebljeni od strane ekonomskog operatora, tačni, pouzdani i zaštićeni od zloupotreba. Istovremeno, evaluira učestalost i metodologiju uzimanja uzoraka, i pouzdanost podataka.

Dužnosti nadležnog tela biće definisane u aktu o njegovom osnivanju. Nadležno telo biće u obavezi da saraduje sa ministarstvom nadležnim za poslove energetike i životne sredine, kao i sa ministarstvom nadležnim za poslove finansija i privrede i ministarstvom nadležnim za poslove trgovine. Nadležno telo priprema, za ministarstvo nadležno za poslove životne sredine, izveštaj o sprovođenju monitoringa i ispunjenosti kriterijuma održivosti za biogoriva i biotečnosti i predlaže druge metode verifikacije. Na osnovu izveštaja, ministarstvo nadležno za poslove životne sredine vrši izveštavanje Evropske komisije o sprovođenju aktivnosti i primeni biogoriva i biotečnosti u skladu sa definisanim kriterijumima održivosti.

(d) Molimo vas da pružite informacije o postojanju nacionalnog zakona o zoniranju zemljišta i nacionalnog katastra za proveru usaglašenosti sa članom 17 (3) do (5) Direktive 2009/28/EZ. Kako finansijski operateri mogu da pristupe ovim informacijama?

Molimo vas da pružite informacije o postojanju pravila i razlika između različitih zemljišnih statusa, kao što su biodiverzitet

područja, zaštićenih područja, itd. i na nadležnom domaćem organu, koji će nadgledati ovaj katastar i promene u statusu zemljišta.

U Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u toku realizacija projekta Izrada katastra zemljišta. Katastar zemljišta će sadržati sledeće informacije:

- 1) kvalitet zemljišta (klasifikacija zemljišta);
- 2) podatke o vlasništvu;
- 3) namenu zemljišta;
- 4) kulture koje se uzgajaju na zemljištu, i
- 5) foto snimke zemljišta.

Izrada katastra zemljišta treba da bude završena 2014. godine i biće korišćen kao osnova za određivanje kriterijuma održivosti biogoriva i biotečnosti.

U dosadašnjem periodu, Republički geodetski zavod (www.rgz.gov.rs) je izradio bazu podataka katastra nepokretnosti u Republici Srbiji i formirana je preuzimanjem podataka koji se nalaze u službama za katastar nepokretnosti. Bazu podataka je moguće pretraživati preko broja parcele u okviru opštine i katastarske opštine odnosno i preko adrese nepokretnosti (ulica i kućni broj u okviru opštine). Katastar nepokretnosti sadrži podatke o zemljištu (naziv katastarske opštine, broj, oblik, površina, način korišćenja, bonitet, katastarska klasa i katastarski prihod katastarske parcele), zgradama, stanovima i poslovnim prostorijama, kao posebnim delovima zgrada (položaj, oblik, površina, način korišćenja, spratnost i sobnost) i drugim građevinskim objektima, kao i podatke o pravima na njima i nosiocima tih prava, teretima i ograničenjima.

Povezivanjem podataka iz katastra nepokretnosti i katastra zemljišta biće moguće da se ispune zahtevi iz člana 17 (3) do (5) Direktive 2009/28/EZ.

(e) Što se tiče zaštićenih područja, molimo vas da pružite informacije po kom nacionalnom, evropskom ili međunarodnom režimu zaštite su klasifikovana.

Oblast zaštite prirode normativno je regulisana Zakonom o zaštiti prirode i drugim zakonskim i podzakonskim aktima koji se neposredno ili posredno odnose na prirodu i prirodna dobra.

Na osnovu primenjenih mera institucionalne zaštite prirode površina zaštićenih područja u Republici Srbiji trenutno iznosi 522.120 ha, odnosno 5,91% teritorije Republike Srbije. Prostornim planom Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 88/10), predviđeno je da do 2015. godine bude zaštićeno oko 10% površine Republike Srbije, a da do 2021. godine oko 12% teritorije Srbije bude pod nekim vidom zaštite. Svi podaci o zaštićenim područjima dostupni su na sledećoj internet adresi <http://www.natureprotection.org.rs>. Pod zaštitom se nalaze 463 prirodna dobra: 5 nacionalnih parkova (158.986 ha), 16 parkova prirode (213.302 ha), 16 predela izuzetnih odlika (45.656 ha), 67 rezervata prirode (92.972 ha), 42 zaštićena prostora kulturno - istorijskih vrednosti (2.507 ha) i 317 spomenika prirode (7.681 ha).

(f) Kakva je procedura za promenu statusa zemlje? Ko prati i izveštava na nacionalnom nivou o promenama statusa zemlje? Koliko često se ažurira katastar zoniranja (mesečno, godišnje, polugodišnje, itd.)?

Namena zemljišta je određena planskim dokumentom. Planski dokumenti su prostorni plan Republike Srbije, Regionalni prostorni plan Autonomne pokrajine Vojvodine, prostorni plan jedinice lokalne samouprave i prostorni plan područja posebne namene.

Prostorni plan JLS donosi se za teritoriju JLS, i određuje smernice za razvoj delatnosti i namenu površina, kao i uslove za održivi i ravnomerni razvoj na teritoriji JLS, prema članu 19. Zakona o planiranju i izgradnji. Prostorni plan JLS donosi skupština JLS.

Posebno se donosi prostorni plan područja posebne namene, prema članu 21. Zakona o planiranju i izgradnji. Prostorni plan područja posebne namene donosi se za područje koje zbog prirodnih, kulturno - istorijskih ili ambijentalnih vrednosti, eksploatacije mineralnih sirovina, iskorišćenja turističkih potencijala i iskorišćenja hidropotencijala ili izgradnje objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva ili nadležni organ autonomne pokrajine, zahteva poseban režim organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora i koje je kao takvo određeno Prostornim planom Republike Srbije. Prostorni plan područja posebne namene donosi Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za poslove prostornog planiranja, a za područja koja se u celini nalaze na teritoriji autonomne pokrajine skupština autonomne pokrajine.

Poljoprivrednim zemljištem smatraju se njive, vrtovi, voćnjaci, vinogradi, livade, pašnjaci, ribnjaci, trstici i močvare, kao i drugo zemljište (vrtače, napuštena rečna korita, zemljišta obrasla niskim žbunastim rastinjem i drugo), koje po svojim prirodnim i ekonomskim uslovima može racionalno da se koristi za poljoprivrednu proizvodnju, prema članu 2. Zakona o poljoprivredi. Ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede vodi evidenciju o korišćenju poljoprivrednog zemljišta u skladu sa članom 32. Zakona o poljoprivredi. Za promenu namene zemljišta potrebno je pribaviti saglasnost ministarstva

nadležnog za poslove poljoprivrede. Promena namene šuma i šumskog zemljišta može da se vrši, prema članu 10. Zakona o šumama, u sledećim slučajevima: kada je to utvrđeno planom razvoja šumskog područja, ako to zahteva opšti interes utvrđen posebnim zakonom ili aktom Vlade, i radi izgradnje objekata za korišćenje ostalih izvora energije malih kapaciteta (male elektrane i drugi slični objekti, u smislu propisa kojim se uređuje oblast energetike). Promena namene zemljišta vrši se uz saglasnost nadležnog ministarstva, a na teritoriji autonomne pokrajine, uz saglasnost nadležnog organa autonomne pokrajine.

Način evidentiranja promene namene zemljišta biće definisan po završetku katastra zemljišta (videti tačku (d)) i svaka promena moraće da se evidentira u katastru zemljišta.

Odredbom člana 99. Zakona o šumama propisano je da se šume u javnoj svojini ne mogu davati u zakup. Šumsko zemljište u javnoj svojini može da se da u zakup do njegovog privođenja nameni utvrđenoj planovima gazdovanja šumama. Prema iznetom, ugovor o zakupu šumskog zemljišta u javnoj svojini je moguć i mora biti vremenski ograničen (najviše na 10 godina, jer se plan gazdovanja šumama donosi za period od 10 godina), ali se tim ugovorom ne može menjati namena šumskog zemljišta u građevinsko zemljište. Namena šumskog zemljišta je definisana planovima gazdovanja šumama, a u skladu sa članom 5. stav 4. Zakona o šumama, šumsko zemljište jeste zemljište na kojem se gaji šuma, zemljište na kojem je zbog njegovih prirodnih osobina racionalno gajiti šume, kao i zemljište na kome se nalaze objekti namenjeni gazdovanju šumama, divljači i ostvarivanju opštekorisnih funkcija šuma i koje ne može da se koristi u druge svrhe, osim u slučajevima i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom. Saglasnost za promenu namene šuma i šumskog zemljišta, koju donosi ministarstvo nadležno za poslove šumarstva na osnovu člana 10. stav 2. Zakona o šumama, a u vezi sa članom 10. stav 1. tačka 6) istog zakona dovodi do trajne promene šumskog zemljišta u građevinsko zemljište na kojem se izgrađuje trajni objekat - mašinska zgrada mini/male hidroelektrane (MHE). Zakon o šumama ne poznaje privremenu saglasnost za promenu namene šumskog zemljišta na najviše do 10 godina, radi izgradnje privremenog objekta - montažnog objekta mašinske zgrade MHE. Stoga, ugovor o zakupu šumskog zemljišta u javnoj svojini ne može biti dokaz o vlasništvu, odnosno pravu korišćenja šumskog zemljišta i na osnovu istog podneti zahtev za trajnu promenu namene šumskog zemljišta u javnoj svojini u građevinsko zemljište na kojem će se graditi trajni objekat, mašinska zgrada MHE. Takođe, odredba člana 22. Zakona o javnoj svojini ("Službeni glasnik RS", broj 72/11) propisuje da se davanje u zakup stvari u svojini Republike Srbije vrši po prethodnoj saglasnosti Republičke direkcije za imovinu Republike Srbije.

(g) Kakva je usklađenost sa dobrim agroekološkim praksama i drugim zahtevima za usaglašenost (traženo članom 17 (6) Direktive 2009/28/EZ) obezbeđena i verifikovana na nacionalnom nivou?

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede obavlja poslove koji se odnose na uspostavljanje efikasnog sistema zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta. Program zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta se odnosi na zaštitu, uređenje i korišćenje poljoprivrednog zemljišta; analizu stanja zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta; pripremu dokumentacije za objavljivanje konkursa o dodeli sredstava za zaštitu, uređenje i korišćenje poljoprivrednog zemljišta, ocenu projekata - programa, pripremu odluka i ugovora o korišćenju sredstava za zaštitu, uređenje i korišćenje poljoprivrednog zemljišta; pripremu rešenja o isplati sredstava i praćenje realizacije ovih projekata - programa; koordinaciju izrade i vođenja geografskog informacionog sistema o poljoprivrednom zemljištu. U okviru svojih aktivnosti realizovan je od 2006. godine i DREPR projekat (engleski tekst: Serbia Danube River Enterprise Pollution Reduction Project) sa ciljem da se uspostavi uvođenje dobre prakse i očuvanja životne sredine, a posebno smanjenje zagađenja vodotokova Dunava i njegovih pritoka nutrijentima.

(h) Da li nameravate da pomognete razvoj šeme(a) dobrovoljnoj "sertifikacije" za održivost biogoriva i biotečnosti kao što je opisano u drugom stavu člana 18 (4) Direktive 2009/28/EZ? Ako je tako, kako?

Trenutno nema planova za uvođenje dobrovoljne sertifikacione šeme.

4.3. Šeme podrške za promovisanje korišćenja OIE za proizvodnju električne energije koje se primenjuju u državama članicama ili grupi država članica

Šeme podrške mogu da budu regulatorne mere koje se donose sa namerom da omoguće ostvarivanje ciljeva i/ili obaveza u oblasti OIE. One mogu da obezbede finansijsku podršku za investicije za izgradnju postrojenja, ili za proizvedenu energiju u elektranama koje koriste OIE. Postoje, takođe, i tzv. meke mere podrške kao što su informisanje, obrazovanje, odnosno podizanje nivoa svesti kod građana o prednostima korišćenja OIE. Ovde je potrebno dati procenu regulatornih i finansijskih mera, bez razmatranja pomenutih mekih mera.

Molimo vas da opišete postojeće šeme sa pravnim referencama, detaljima, planiranim periodom primene (navodeći datum početka i kraja), uticajem koji je šema imala u prethodnom periodu primene, da li se planiraju nove šeme, ili izmene postojećih. Kakvi se rezultati očekuju?

Propis

Propisom se se smatra akt koji može da postavi cilj(eve) i obaveze u oblasti OIE. U slučaju da postoji takva obaveza molimo opišite je detaljno:

(a) Koji je pravni osnov za ove obaveze/ciljeve?

U skladu sa članom 6. Zakona o energetici, i članom 42. Zakona o Vladi doneta je Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o utvrđivanju programa ostvarivanja strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine koja se odnosila na OIE. U Uredbi je naveden cilj Republike Srbije da do kraja 2012. godine poveća učešće električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora za 2,2%, posmatrano u odnosu na ukupnu nacionalnu potrošnju električne energije u 2007. godini.

U skladu sa članom 4. Zakona o energetici, strategija razvoja energetike Republike Srbije (u daljem tekstu: strategija) definisana je kao akt kojim se utvrđuje energetska politika i planira razvoj u sektoru energetike. Strategijom se, između ostalog, određuju:

- 1) dugoročni ciljevi razvoja proizvodnih kapaciteta koji su u funkciji sigurnosti snabdevanja, uvažavajući tehnološke, ekonomske i kriterijume zaštite životne sredine;
- 2) pravci razvoja tržišta električne energije, i
- 3) pravci korišćenja energije iz obnovljivih i novih izvora i unapređenja energetske efikasnosti.

Ovaj akt se donosi za period od najmanje 15 godina. Na osnovu strategije donosi se program ostvarivanja strategije kojim se utvrđuju uslovi, način, dinamika i mere za ostvarivanje, u skladu sa članom 5. Zakona o energetici. Program ostvarivanja strategije se donosi na period od 6 godina, na predlog ministarstva nadležnog za poslove energetike.

S obzirom da je u toku izrada nove strategije energetike Republike Srbije do 2025. sa projekcijama do 2030. godine, očekuje se da će posle usvajanja strategije biti donet i program ostvarivanja strategije, i da će u navedenim dokumentima biti definisane nove obaveze u sektoru električne energije.

(b) Da li postoje bilo kakvi ciljevi koji se odnose na određene tehnologije?

U ovoj fazi, kada se priprema nova strategija razvoja energetike, ne postoje ciljevi koji se odnose na određene tehnologije za proizvodnju električne energije.

(c) Koje su konkretne obaveze/ciljevi godišnje (po tehnologiji)?

Ne postoje ciljevi definisani na godišnjem nivou.

(d) Ko treba da ispuni obavezu?

Ne postoje subjekti koji su u obavezi da ispune ciljeve koji su do sada usvojeni.

(e) Šta je posledica neispunjavanja?

Ne postoje nikakve mere za neispunjavanje.

(f) Da li postoji mehanizam za nadgledanje ispunjavanja?

U skladu sa članom 7. Zakona o energetici, ministarstvo nadležno za poslove energetike prati ostvarivanje programa, i vrši izveštavanje. Vlada podnosi Narodnoj skupštini godišnji izveštaj o sprovođenju strategije i programa ostvarivanja strategije, koji obuhvata postignute rezultate u poslednjoj godini u odnosu na ciljeve i ocenu efekata postignutih rezultata i uticaj na program u sledećoj godini.

(g) Da li postoji mehanizam za izmenu obaveza/ciljeva?

U skladu sa članom 7. Zakona o energetici, definisano je izveštavanje. Vlada podnosi Narodnoj skupštini godišnji izveštaj o sprovođenju strategije i programa ostvarivanja strategije, koji obuhvata i predlog mera za efikasnije sprovođenje i procenu potrebe za usklađivanjem programa/strategije sa realnim potrebama.

Finansijska podrška

Finansijska podrška se može klasifikovati na različite načine. Primeri su finansijska podrška za investicije, donacije kapitala, kredite sa malim kamatama, poreska oslobođenja ili umanjenja, povraćaj poreza, tenderske šeme, obaveze u oblasti obnovljivih izvora energije sa ili bez zelenih sertifikata (zeleni sertifikati kojima se trguje), "feed - in" tarife, "feed - in" premije, dobrovoljne šeme. Za svaku šemu koju koristite, molimo vas da date detaljan opis sa odgovorima na sledeća pitanja?

(a) Koji je naziv i kratak opis šeme?

Finansijska podrška je propisana Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13). Ovom uredbom bliže se propisuju kategorije povlašćenih proizvođača, mere podsticaja za proizvodnju električne energije, uslovi za njihovo ostvarivanje, način određivanja podsticajnog perioda, prava i obaveze koje iz tih mera proizlaze za povlašćene proizvođače i druge energetske subjekte i uređuje sadržina ugovora i predugovora o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača.

(b) Da li je to dobrovoljna ili obavezna šema?

To je dobrovoljna mera.

(c) Ko upravlja šemom? *(Telo koje primenjuje, organ za praćenje)*

Ministarstvo nadležno za poslove energetike, prema članu 61. Zakona o energetici, vodi registar povlašćenih proizvođača koji sadrži podatke i o proizvođačima koji imaju privremeni status povlašćenog proizvođača, i o povlašćenim proizvođačima kojima je status prestao.

(d) Koje su mere preduzete da se obezbedi dostupnost potrebnih budžeta/finansiranja za postizanje nacionalnog cilja?

Sredstva za podsticaj obezbeđuju krajnji kupci plaćanjem posebne naknade za podsticaj koja se plaća uz račun za pristup prenosnom, odnosno distributivnom sistemu i posebno se iskazuje prema članu 59. Zakona o energetici, i u skladu sa Uredbom o načinu obračuna i načinu raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13).

(e) Kako je obrađena dugoročna sigurnost i pouzdanost u ovoj šemi?

Prava i obaveze kupca i povlašćenog proizvođača uređuju se ugovorom, koji se zaključuje u pisanoj formi, na period od 12 godina, u skladu sa Zakonom o energetici, zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi, opštim uslovima za isporuku električne energije, pravilima rada distributivnog, odnosno prenosnog sistema, propisima kojima se bliže određuju uslovi za sticanje statusa povlašćenog proizvođača i kriterijumi za ocenu ispunjenosti tih uslova.

(f) Da li se šema periodično revidira? Kakvi mehanizmi povratne sprege ili prilagođavanja postoje? Kako je za sada šema optimizovana?

Šema se periodično revidira. Prethodna Uredba o merama podsticaja za proizvodnju električne energije korišćenjem obnovljivih izvora energije i kombinovanom proizvodnjom električne i toplotne energije ("Službeni glasnik RS", broj 99/09) primenjivala se od 1. januara 2010. godine do februara 2013. godine. Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13), usvojena u januaru 2013. godine primenjuje se od 4. februara 2013. i važi do 31. decembra 2015. godine.

(g) Da li se razlikuju podrške po tehnologiji?

U Uredbi o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije date su različite cene u zavisnosti od tehnologije (vrste elektrane), i instalisane snage elektrane. Za određivanje subvencionisanih cena korišćena je jedinstvena metodologija koja uvažava razlike u investicionim troškovima, operativnim troškovima i mogućnostima proizvodnje u zavisnosti od tipa elektrane i instalisane snage. Time svi investitori imaju realne i međusobno ujednačene uslove investiranja, uslove zarade i period otplate investicije, bez obzira koju tehnologiju koriste.

(h) Koji su očekivani uticaji u smislu proizvodnje energije?

Očekivani efekat je povećano interesovanje za ulaganje u izgradnju postrojenja koja koriste OIE za proizvodnju električne energije, električne i toplotne energije (kogeneracija), i veći udeo OIE u proizvodnji električne energije u narednom periodu. Doprinosi koji se očekuju od svake vrste tehnologije po godinama prikazani su u tabeli 10a i 10b.

(i) Da li je podrška uslovljena ispunjavanjem kriterijuma energetske efikasnosti?

Podrška je uslovljena ispunjavanjem kriterijuma energetske efikasnosti. U zavisnosti od vrste elektrane definisane su vrednosti najmanjeg ukupnog godišnjeg stepena korisnosti - Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

(j) Da li je to postojeća mera? Možete li navesti nacionalno zakonodavstvo koje to reguliše?

Da, to je postojeća mera i u skladu je sa Zakonom o energetici, a njeno sprovođenje je definisano Uredbom o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije i Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

(k) Da li je ovo planirana šema? Kada će ona biti u funkciji?

To je planirana šema i ona je već u primeni.

(l) Koji su datumi početka i završetka (trajanja) postavljeni za celu šemu?

Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije primenjuje se od 1. februara 2013. do 31. decembra 2015. godine.

(m) Da li postoje najmanje i najveće veličine sistema koji su prihvatljivi?

Za hidroelektrane je definisana maksimalna snaga koja iznosi 30 MW, odnosno u pojedinačnom proizvodnom objektu instalisane snage do 10 MW istovremeno proizvode električnu i toplotnu energiju sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije (Zakon o energetici, član 56).

(n) Da li je moguće za isti projekat da bude podržan od strane više od jedne mere podrške? Koje mere mogu da se kumuliraju?

Postojeća šema podrške ne zabranjuje dobijanje nekoliko vrsta podrške za isti projekat.

(o) Da li postoje regionalne/lokalne šeme? Ako postoje, molimo opišite detaljno koristeći iste kriterijume.

Ne postoje posebne regionalne/lokalne šeme.

Posebna pitanja za finansijsku podršku za investiranje:

(a) Šta je odobreno šemom? (*subvencije, donacije kapitala, krediti sa niskim kamatama, oslobođenja ili umanjenja, povraćaj poreza*)

Pored navedene uredbe, mere finansijske podrške obuhvataju i sledeće programe i mogućnosti:

1) Međunarodni izvori finansiranja:

- (1) Kjoto protokol - stupio je na snagu za Republiku Srbiju 17. januara 2008. godine. Republika Srbija pripada ne - aneks I zemljama, tako da je, u skladu sa nacionalnim interesima i na dobrovoljnoj osnovi, Mehanizam čistog razvoja (CDM) postao dostupan,
- (2) Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj (EBRD) - za zemlje Zapadnog Balkana raspoložive su dve kreditne linije za projekte energetske efikasnosti i korišćenja OIE: WeBSECLF (kreditna linija dostupna kroz kredite lokalnih banaka kao pomoć kompanijama za investiranje u projekte EE i OIE) i WeBSEDF (kreditna linija za finansiranje većih projekata, vrednosti od 1 do 6 M€ direktno od strane EBRD),
- (3) Nemačka razvojna banka (KfW) - kredit za biomasu je odobren Republici Srbiji za projekte u oblasti OIE, pre svega biomase, kao i bespovratna pomoć za smanjenje emisije štetnih gasova,
- (4) Fond Green for Growth - obezbeđuje sredstva za finansiranje malih i srednjih preduzeća i domaćinstava za projekte energetske efikasnosti i OIE,
- (5) međunarodna finansijska korporacija IFC - kreditna linija namenjena projektima OIE (biomasa, solarna energija i slično),
- (6) italijanska kreditna linija - namenjena za mala i srednja preduzeća za kupovinu opreme, tehnologija i rezervnih delova,
- (7) Evropska investiciona banka - finansiranje projekata malih i srednjih preduzeća (do 100% od vrednosti projekta) i infrastrukturnih projekata pokrenutih od strane lokalnih vlasti u oblasti energetike i zaštite životne sredine;

2) Domaći izvori finansiranja:

- (1) Fond za razvoj Republike Srbije - u ciljevima fonda je i podsticanje energetske efikasnosti,
- (2) Budžetski fond za unapređenje energetske efikasnosti osnovan je Zakonom o efikasnom korišćenju energije radi evidentiranja sredstava namenjenih finansiranju poslova efikasnog korišćenja energije - efikasnim korišćenjem obnovljivih izvora energije smatra se proizvodnja električne, odnosno toplotne energije, pod uslovom da se proizvedena električna, odnosno toplotna energija, koriste za sopstvene potrebe; Sredstva za finansiranje poslova u oblasti podsticanja upotrebe OIE za proizvodnju električne i toplotne energije za sopstvene potrebe definisana su članom 58. Zakona o efikasnom korišćenju energije,
- (3) Fond za razvoj Autonomne pokrajine Vojvodine - cilj fonda je da obezbedi podsticaje za privredne aktivnosti, povećanje zaposlenosti, povećanje kapaciteta na tehničkom nivou, poboljšanje iskorišćenosti postojećih kapaciteta, da obezbedi podsticaje za izvoz i uvoz supstitucija, da štedi energiju i obezbeđuje zaštitu životne sredine,

(4) Lokalni budžetski fondovi za životnu sredinu,

(5) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine - finansiranje projekta lokalne samouprave, javno komunalnih preduzeća i javnih preduzeća prema konkursima koji se raspisuju;

3) Međunarodne organizacije:

(1) Delegacija Evropske unije u Beogradu,

(2) Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP),

(3) Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID),

(4) Međunarodni višegradski fond,

(5) Švajcarska kancelarija za saradnju,

(6) Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GIZ),

(7) Okvirni program za konkurentnost i inovativnost (CIP).

(b) Ko može da ima koristi od ove šeme? Da li je ona navedena za određenu tehnologiju (e)?

Najveću koristi od navedenih šema - Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije i navedeni programi u tački (a) mogu da imaju domaća ili strana pravna lica koja grade elektrane na OIE i snabdevaju mrežu električnom energijom.

(c) Da li se zahtevi kontinuirano primaju i odobravaju ili postoje periodični pozivi? Ako postoje periodični pozivi, molimo vas opišite učestanost poziva i uslove?

Zahtevi upućeni ministarstvu nadležnom za poslove energetike, a koji se odnose na sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije - Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije, primaju se kontinuirano, dok za sve ostale šeme podrške koje su navedene u tački (a) postoje pozivi koji nisu periodični već se raspisuju u skladu sa donetom odlukom o pružanju podrške za konkretni program.

Specifična pitanja za sertifikate kojima se trguje:

(a) Da li postoji obavezan udeo električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u ukupnom snabdevanju?

U zakonodavstvu ne postoji akt kojim se propisuje obaveza koja se odnosi na udeo električne energije iz OIE u ukupnom snabdevanju koji proizvođač, trgovac ili potrošač električne energije treba da dostigne.

(b) Ko ima obavezu?

Niko nije obavezan.

(c) Da li postoje opsezi vezani za određene tehnologije?

Ne postoje opsezi vezani za određene tehnologije.

(d) Koje tehnologije su pokriveno od strane programa?

Nisu propisane tehnologije pokriveno od strane programa.

(e) Da li je međunarodna trgovina sertifikata dozvoljena? Koji su uslovi?

Garanciju porekla izdaje operator prenosnog sistema na zahtev proizvođača električne energije iz OIE i proizvođača električne energije iz kombinovane proizvodnje sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije, na osnovu podataka operatora na čiji sistem je objekat proizvođača priključen, javnog snabdevača i izjave podnosioca zahteva o korišćenju podrške, u skladu sa članom 53. Zakona o energetici. Garancija porekla izdata u drugim državama važi pod uslovima reciprociteta i u Republici Srbiji i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, prema članu 55. Zakona o energetici.

(f) Da li postoji najniža cena?

Ne postoji najniža cena.

(g) Da li postoji kazna za neispunjenje?

Ne postoji kazna za neispunjavanje.

(h) Koja je srednja cena za sertifikate? Da li je ona javno objavljena? Gde?

Nije definisana srednja cena za sertifikate.

(i) Koja je šema trgovine za sertifikate?

Šema trgovine za sertifikate nije definisana.

(j) Koliko dugo postrojenje može da učestvuje u šemi?

Nije definisano vreme učešća postrojenja u šemi.

Specifična pitanja za fiksne "feed - in" tarife:

(a) Koji su uslovi za dobijanje fiksne tarife?

Pravo na podsticajne mere ima povlašćeni proizvođač električne energije koji je sa javnim snabdevačem zaključio ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda, prema članu 4. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

(b) Da li postoji gornja granica ukupnog obima proizvodnje električne energije godišnje ili instaliranog kapaciteta koji ima pravo na tarifu?

Uredbom o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije definisana je maksimalna ukupna snaga elektrana, i to:

- 1) Maksimalna ukupna instalisana snaga elektrana na vetar za koju se može steći privremeni status povlašćenog proizvođača ograničava se na 500MW, a za status povlašćenog proizvođača ograničava se na 300MW do kraja 2015. godine, odnosno na 500MW do kraja 2020. godine, prema članu 5. Uredbe;
- 2) Maksimalna ukupna instalisana snaga solarnih elektrana za koju se može steći status povlašćenog proizvođača, odnosno privremeni status povlašćenog proizvođača ograničava se na 10MW, pri čemu je 2MW u elektranama na energiju sunčevog zračenja na objektima pojedinačne snage do 30kW, 2MW u elektranama na energiju sunčevog zračenja na objektima pojedinačne snage od 30kW do 500kW i 6MW u elektranama na energiju sunčevog zračenja na zemlji. Zbog dinamične promene investicionih troškova u solarne elektrane, maksimalna ukupna instalisana snaga solarnih elektrana se utvrđuje jednom godišnje, prema članu 6. Uredbe.

(c) Da li je to šema vezana za tehnologiju? Koji su nivoi tarifa za svaku?

Tarife se razlikuju u zavisnosti od vrste i snage elektrane za koju je proizvođač stekao status povlašćenog proizvođača. Vrsta elektrane i instalisana snaga određuju se aktom o sticanju statusa povlašćenog proizvođača električne energije - Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije. Vrste elektrana su bliže definisane u Uredbi o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

Prema članu 13. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13), podsticajne otkupne cene iznose:

Redni broj	Vrsta elektrane povlašćenog proizvođača	Instalisana snaga R (MW)	Podsticajna otkupna cena (c€/kWh)
1.	Hidroelektrana		
1.1		do 0,2	12,40
1.2		0,2-0,5	13,727-6,633* P
1.3		0,5-1	10,41
1.4		1-10	10,747-0,337* P
1.5		10-30	7,38
1.6	Na postojećoj infrastrukturi	do 30	5,9
2.	Elektrane na biomasu		
2.1		do 1	13,26
2.2		1-10	13,82-0,56*P
2.3		preko 10	8,22
3.	Elektrane na biogas		
3.1		do 0,2	15,66
3.2		0,2-1	16,498-4,188*R
3.3		preko 1	12,31

3.4	na biogas životinjskog porekla		12,31
4.	Elektrane na deponijski gas i gas iz postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda		6,91
5.	Elektrane na vetar		9,20
6.	Solarne elektrane		
6.1		Na objektu do 0,03	20,66
6.2		Na objektu 0,03-0,5	20,941-9,383*R
6.3		Na zemlji	16,25
7.	Geotermalne elektrane		
7.1		do 1	9,67
7.2		1-5	10,358-0,688*R
7.3		preko 5	6,92
8.	Elektrane na otpad		8,57
9.	Elektrane sa kombinovanom proizvodnjom na uglj	do 10	8,04
10.	Elektrane sa kombinovanom proizvodnjom na prirodni gas	do 10	8,89

(e) Koliko dugo su garantovane fiksne tarife?

Podsticajni period je 12 godina za sve elektrane povlašćenih proizvođača koje su puštene u pogon manje od 12 meseci pre potpisivanja ugovora o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem, odnosno podsticajni period od 12 godina umanjen za razliku između godine zaključenja ugovora i godine puštanja u pogon za sve druge elektrane povlašćenih proizvođača, prema članu 3. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

Podsticajne otkupne cene iz tačke (c) se utvrđuju na svake tri godine, i mogu se godišnje preispitivati. Zbog dinamične promene investicionih troškova za izgradnju solarnih elektrana, podsticajne otkupne cene za povlašćene proizvođače iz ove vrste elektrana se utvrđuju jednom godišnje, prema članu 18. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

(f) Da li su predviđene bilo kakve promene tarifa u šemi?

Redovna godišnja korekcija podsticajnih otkupnih cena zbog inflacije u evro zoni vršiće se u februaru svake godine, počevši od 2014. godine. Korigovane podsticajne otkupne cene primenjuju se od 1. marta svake godine na sve buduće ugovore između povlašćenog proizvođača i javnog snabdevača, kao i na preostali deo podsticajnog perioda u svim ugovorima o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije koji su zaključeni pre korekcije, a posle stupanja na snagu uredbe, prema članu 14. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije.

Specifična pitanja za feed - in premije:

(a) Koji su uslovi za sticanje premija?

U važećoj regulativi nisu definisane *feed - in* premije. Uslovi za sticanje premija nisu utvrđeni.

(b) Da li postoji ograničenje u ukupnoj količini električne energije koja se proizvodi na godišnjem nivou ili instalisanom kapacitetu za ostvarivanje premija?

Ne postoje ograničenja u ukupnoj količini energije ili instalisanom kapacitetu.

(c) Da li je to alternativa fiksnim tarifama?

To nije alternativa fiksnim tarifama.

(d) Da li je šema vezana za tehnologiju? Koje su premije za svaku?

S obzirom da šema nije definisana, ne postoji ni veza sa različitim tehnologijama.

(e) Da li postoji donji i/ili gornji iznos premije? Molimo Vas navedite.

Ne postoji donji i/ili gornji iznos premije.

(f) Za koji period su garantovane premije?

Nije definisan period za garantovane premije.

(g) Da li su predviđene bilo kakve promene tarifa u šemi?

Ne postoje planovi u vezi uvođenja/promene tarifa u šemi.

Specifična pitanja za raspisivanje tendera:

(a) Koja je učestanost raspisivanja tendera i veličina tendera?

Šema podrške nije organizovana preko tendera.

(b) Koje su tehnologije navedene?

Nema posebno definisanih tehnologija.

(c) Da li je ona integrisana u razvoj mreže?

Nije integrisana u razvoj mreže.

4.4. Šeme podrške za promovisanje korišćenja energije iz obnovljivih izvora u grejanju i hlađenju koje primenjuju države članice ili grupe država članica

Molimo Vas da pratite strukturu tačke 4.3 i primenite pitanja za podršku merama predviđenim za obnovljive izvore energije u sektoru grejanja i hlađenja. Molimo obratite pažnju na sledeće dodatne tačke:

(a) Kako su šeme podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora energije prilagođene da podstaknu korišćenje CHP (kombinovane proizvodnje toplote i električne energije) iz obnovljivih izvora energije?

Nema posebno prilagođenih šema podrške za električnu energiju iz OIE koje su prilagođene da podstaknu korišćenje CHP.

(b) Koje šeme podrške su na snazi da podstaknu korišćenje daljinskog grejanja i hlađenja korišćenjem obnovljivih izvora energije?

Mere podrške za korišćenje daljinskog grejanja i hlađenja korišćenjem OIE propisuju se aktom nadležnog organa jedinice lokalne samouprave, prema članu 62. Zakona o energetici.

(c) Koje šeme podrške su na snazi da podstaknu korišćenje individualnog (male snage) grejanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije?

Mere finansijske podrške obuhvataju i sledeće programe i mogućnosti:

1) Međunarodni izvori finansiranja:

- (1) Fond Green for Growth - obezbeđuje sredstva za finansiranje domaćinstava za projekte energetske efikasnosti i OIE,
- (2) međunarodna finansijska korporacija IFC - kreditna linija namenjena projektima OIE (biomasa, solarna energija i slično);

2) Domaći izvori finansiranja:

- (1) Fond za razvoj Republike Srbije, i
- (2) Budžetski fond za unapređenje energetske efikasnosti osnovan je Zakonom o efikasnom korišćenju energije radi evidentiranja sredstava namenjenih finansiranju poslova efikasnog korišćenja energije - efikasnim korišćenjem obnovljivih izvora energije smatra se proizvodnja električne, odnosno toplotne energije, pod uslovom da se proizvedena električna, odnosno toplotna energija, koriste za sopstvene potrebe; Sredstva za finansiranje poslova u oblasti podsticanja upotrebe OIE za proizvodnju električne i toplotne energije za sopstvene potrebe definisana su članom 58. Zakona o efikasnom korišćenju energije,
- (3) Fond za razvoj Autonomne pokrajine Vojvodine - cilj fonda je da obezbedi podsticaje za privredne aktivnosti, povećanje zaposlenosti, povećanje kapaciteta na tehničkom nivou, poboljšanje iskorišćenosti postojećih kapaciteta, da obezbedi podsticaje za izvoz i uvoz supstitucija, da štedi energiju i obezbeđuje zaštitu životne sredine,
- (4) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine - finansiranje projekata lokalne samouprave, javno

komunalnih preduzeća i javnih preduzeća prema konkursima koji se raspisuju.

(d) Koje šeme podrške su na snazi da podstaknu korišćenje grejanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije u industrijskim primenama?

Mere finansijske podrške obuhvataju i sledeće programe i mogućnosti:

1) Međunarodni izvori finansiranja:

- (1) Nemačka razvojna banka (KfW) - kredit za biomasu je odobren Republici Srbiji za projekte u oblasti OIE, pre svega biomase, kao i bespovratna pomoć za smanjenje emisije štetnih gasova,
- (2) Fond Green for Growth - obezbeđuje sredstva za finansiranje malih i srednjih preduzeća za projekte energetske efikasnosti i OIE,
- (3) međunarodna finansijska korporacija IFC - kreditna linija namenjena projektima OIE (biomasa, solarna energija i dr.),
- (4) italijanska kreditna linija - namenjena za mala i srednja preduzeća za kupovinu opreme, tehnologija i rezervnih delova,
- (5) Evropska investiciona banka - finansiranje projekata malih i srednjih preduzeća (do 100% od vrednosti projekta) i infrastrukturnih projekata pokrenutih od strane lokalnih vlasti u oblasti energetike i zaštite životne sredine;

2) Domaći izvori finansiranja:

- (1) Fond za razvoj Republike Srbije - u ciljevima fonda je i podsticanje energetske efikasnosti,
- (2) Budžetski fond za unapređenje energetske efikasnosti osnovan je Zakonom o efikasnom korišćenju energije radi evidentiranja sredstava namenjenih finansiranju poslova efikasnog korišćenja energije - efikasnim korišćenjem obnovljivih izvora energije smatra se proizvodnja električne, odnosno toplotne energije, pod uslovom da se proizvedena električna, odnosno toplotna energija, koriste za sopstvene potrebe; Sredstva za finansiranje poslova u oblasti podsticanja upotrebe OIE za proizvodnju električne i toplotne energije za sopstvene potrebe definisana su članom 58. Zakona o efikasnom korišćenju energije,
- (3) Fond za razvoj Autonomne pokrajine Vojvodine - cilj fonda je da obezbedi podsticaje za privredne aktivnosti, povećanje zaposlenosti, povećanje kapaciteta na tehničkom nivou, poboljšanje iskorišćenosti postojećih kapaciteta, da obezbedi podsticaje za izvoz i uvoz supstitucija, da štedi energiju i obezbeđuje zaštitu životne sredine,
- (4) Lokalni budžetski fondovi za životnu sredinu,
- (5) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine - finansiranje projekata lokalne samouprave, javnih komunalnih preduzeća i javnih preduzeća prema konkursima koji se raspisuju.

4.5. Šeme podrške za promovisanje korišćenja energije iz obnovljivih izvora u saobraćaju koje primenjuju države članice ili grupe država članica

Molimo pratite strukturu tačke 4.3 i primenite pitanja koja se odnose na mere podrške propisane za obnovljive izvore energije u sektoru saobraćaja. Molimo napravite razliku po vidovima saobraćaja (kao što su drumski saobraćaj, saobraćaj van puteva).

Molimo obraditi sledeće dodatne tačke:

(a) Koje su konkretne obaveze/ciljevi godišnje (po gorivu ili tehnologiji)?

U Uredbi o izmenama i dopunama uredbe o utvrđivanju programa ostvarivanja strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine definisan je cilj i dinamika zastupljenosti biogoriva u saobraćaju, i to:

- 1) 2010. godina - 0,76% (računato u odnosu na energetske sadržaj);
- 2) 2011. godina - 1,52% (računato u odnosu na energetske sadržaj);
- 3) 2012. godina - 2,28% (računato u odnosu na energetske sadržaj).

S obzirom da se, do sada u Republici Srbiji, biogoriva nisu koristila u sektoru saobraćaja (osim veoma malih količina koje su distribuirane na samo nekoliko stanica za snabdevanje gorivom motornih vozila i koje proizvođači biodizela koriste za

sopstvene potrebe) i da nije ostvaren postavljeni cilj definisan Uredbom, definisaće se novi ciljeve za period do 2020. godine.

(b) Da li postoji razlika podrške prema vrsti goriva ili tehnologije? Da li postoji posebna podrška biogorivima koja ispunjavaju uslove iz člana 21 (2) Direktive?

U skladu sa članom 63. Zakona o energetici, definisano je da Vlada bliže propisuje obavezni udeo biogoriva u sektoru saobraćaja i mere za njegovo dostizanje. U narednom periodu ministarstvo nadležno za poslove energetike treba da pripremi akt (regulativu) o obaveznom udelu biogoriva u sektoru saobraćaja koji treba da sadrži sledeće:

- 1) definicije biogoriva;
- 2) minimalan udeo biogoriva plasiran od strane distributera na domaće tržište (po godinama i po vrsti goriva - motorni benzin/etanol, dizel gorivo/biodizel);
- 3) pravila za proračun i utvrđivanje ispunjenosti postavljenih ciljeva;
- 4) način izveštavanja o zastupljenosti biogoriva u sektoru saobraćaja;
- 5) mere za podsticanje proizvodnje i korišćenja biogoriva u sektoru saobraćaja, i
- 6) nadležnosti, nadzor i kaznene odredbe.

S obzirom na mogućnosti proizvodnje biogoriva, provere kvaliteta, mogućnosti za namešavanje sa gorivima naftnog porekla, u periodu do 2015. godine kada je prema ovom Akcionom planu predviđeno uvođenje biogoriva, potrebno je sprovesti čitav niz aktivnosti. Pored odgovarajuće regulative koja propisuje obavezni udeo biogoriva, potrebno je usvojiti i novi Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva bioporekla koji bi zamenio trenutno važeći Pravilnik ("Službeni list SCG", broj 23/06), sa ciljem da se vrste i kvalitet biogoriva i biotečnosti (uključujući i kvalitet etanola i HBU - hidrogenizovana biljna ulja) usklade sa važećim propisima u Evropskoj uniji i odgovarajućim (SRPS) EN standardima.

Takođe, biće razmotrena mogućnost prelaska gradskog i prigradskog javnog saobraćaja, kao i u sektoru poljoprivrede, na upotrebu isključivo OIE, prvenstveno biogoriva, čime se znatno jednostavnije može dostići ciljni udeo obnovljivih izvora energije u BFPE u saobraćaju. Podrška široj upotrebi javnog prevoza će se ogledati u podizanju kvaliteta javnog prevoza, sufinansiranju javnog prevoza iz cene neobnovljivih izvora energije, realizaciji promotivnih mera, itd.

4.6. Konkretno mere za promociju korišćenja energije iz biomase

Biomasa ima važnu ulogu kao primarna energija u sva tri sektora: grejanje i hlađenje, proizvodnja električne energije i saobraćaj.

Nacionalna strategija biomase je ključna za planiranje uloge i interakcije između krajnjih načina korišćenja energije i interakcije sa drugim ne - energetske sektorima. Stoga države članice moraju da procene svoje domaće potencijale i povećanu mobilizaciju domaćih i uvoznih resursa biomase. Uticaj na i interakciju sa drugim ne - energetske sektorima (kao hrana i prehrambena industrija, industrija celuloze i papira, građevinarstvo, industrija nameštaja, itd) treba da se analizira.

4.6.1. Snabdevanje biomasom: i domaća i trgovina (kupljena)

Pod ovom tačkom Države članice treba da procene ponudu domaće raspoložive biomase i potrebu za uvozom.

Treba napraviti razliku između biomase (A) iz šumarstva - (1) direktno i (2) indirektno snabdevanje; (B) iz poljoprivrede i ribarstva - (1) direktno obezbeđena i (2) nusproizvodi/obrađeni usevi i (C) iz otpada - (1) biorazgradiva frakcija komunalnog čvrstog otpada, (2) biorazgradiva frakcija industrijskog otpada i (3) kanalizacioni mulj. Podaci su potrebni za gore pomenute prve potkategorije, a više informacija je opciono. Međutim skupljene vrednosti će odražavati sledeću kategorizaciju i dati informacije u jedinicama u Tabeli 7. Uloga uvoza (EU i van EU) i izvoza (ako je moguće, EU i van EU) mora se prikazati.

Imajte na umu da drveni briketi i peleti mogu biti ili od direktnog snabdevanja ili indirektnog snabdevanja iz šumarstva. Ako je informacija o peletima uključena u tabelu, trebalo bi da odredite da li sirovine dolaze od direktnog ili indirektnog snabdevanja.

U slučaju biogasa i biogoriva količina sirove sirovine treba da bude navedena u Tabeli 7, a ne količina obrađene sirovine. Podrazumeva se da je za uvoz i izvoz količinu sirovina biomase za biogoriva teže ustanoviti, a procene mogu biti neophodne. Alternativno, ako su podaci o uvozu dati na osnovu uvoza biogoriva, to mora biti navedeno u tabeli.

Tabela 7: Snabdevanje biomasom u 2009. godini (noviji raspoloživi podaci)

Sektor porekla		Količina domaćeg resursa	Uvoz		Izvoz	Neto količina	Primarna proizvodnja energije (ktoe)
			EU	ne-EU	EU/ne-EU		
A) Biomasa iz šumarstva	<i>Od čega:</i>						
	1. neposredno snabdevanje drvene biomase iz šuma i drugog pošumljenog zemljišta za proizvodnju energije						1.059 ⁵
	<i>Opciono - ako su informacije dostupne možete dalje razraditi količinu sirovina koje pripadaju ovoj kategoriji:</i>						
	a) seča šume b) ostaci od seče šume (vrhovi, granje, kora, panjevi) c) ostaci upravljanja pejzažima (drvena biomasa iz parkova, vrtova, drvoreda, žbunja) d) ostalo (molimo definišite)						
4 :	2. posredno snabdevanje drvnom biomasom za proizvodnju energije						
	<i>Opciono - ako su informacije dostupne možete dalje razraditi količinu sirovina koje pripadaju ovoj kategoriji:</i>						
	a) ostaci iz pilana, obrade drveta, industrije nameštaja (kora, piljevina); b) nusproizvodi iz industrije celuloze i papira (crna tečnost, terpentin); c) obrađeno drvo - gorivo; d) potrošačko reciklirano drvo (reciklirano drvo za proizvodnju energije, drveni otpad iz domaćinstava); e) ostalo (molimo definišite).						
B) Biomasa iz poljoprivrede i ribarstva:	<i>Od čega:</i>						
	1. poljoprivredni usevi i proizvodi iz ribarstva neposredno obezbeđeni za proizvodnju energije						
	<i>Opciono - ako su informacije dostupne možete dalje razraditi količinu sirovina koje pripadaju ovoj kategoriji:</i>						
	a) obradivi usevi (žitarice, uljarice, šećerna repa, silažni kukuruz); b) plantaže; c) brzorastuća stabla (short rotation trees); d) drugi energetske usevi (trave); e) alge; f) ostalo (molimo definišite).						
	2. Poljoprivredni nusproizvodi/prerađeni ostaci i nusproizvodi ribarstva za proizvodnju energije						
	<i>Opciono - ako su informacije dostupne možete dalje razraditi:</i>						

	a) slama;						
	b) đubrivo;						
	c) životinjska mast;						
	d) meso i koštano brašno;						
	e) pogača nus-proizvod (uključujući pogaču od zrna uljarica i pogaču posle ceđenja maslinovog ulja - za energetske svrhe);						
	f) biomasa iz voćarstva (uključujući ljuske, jezgro);						
	g) nusproizvodi ribarstva;						
	h) iseći od loze, maslina, voćki;						
	i) ostalo (molimo definišite).						
	<i>Od čega:</i>						
C) Biomasa iz otpada:	1. Biorazgradiva frakcija gradskog čvrstog otpada uključujući biootpad (biorazgradivi otpad iz dvorišta i parkova, hrana i kuhinjski otpad iz domaćinstava, restorana, pripreme hrane i maloprodajnih objekata i sličan otpad iz postrojenja za preradu hrane) i deponijski gas.						
	2. Biorazgradiva frakcija industrijskog otpada (uključujući papir, karton, palete).						
	3. Kanalizacioni mulj.						

Navedite na osnovu čega je izračunata biorazgradiva frakcija čvrstog komunalnog i industrijskog otpada.

Molimo objasnite faktor pretvaranja/metodologiju obračuna korišćenu gore za pretvaranje količine raspoloživih resursa primarne energije.

Jedan od najznačajnijih elemenata korišćenog metodološkog koncepta je terensko istraživanje koje je sprovedeno u domaćinstvima, industrijskim preduzećima za preradu drveta, kreča, proizvodnju goriva od drvne biomase, pomoću upitnika. Pored navedenog, terensko istraživanje je, takođe, sprovedeno u brojnim komercijalnim objektima (restorani, pekare, pečenjare, automehaničarske radionice, turistički objekti) i javnim objektima (škole, zdravstveni centri, ambulante i objekti Srpske pravoslavne crkve).

Za potrebe određivanja potrošnje ogrevnog drveta u domaćinstvima, uzorak je definisan u iznosu od 5% od broja domaćinstava koja koriste čvrsta goriva za grejanje u Republici Srbiji, što je 36.946 domaćinstava, od kojih 20.725 ili 56,1% u urbanim područjima i u ruralnim područjima 16.221 ili 43,9%. Veličina izabranog uzorka bila je dovoljno reprezentativna za proučavanje trenutne situacije u pogledu potrošnje čvrstih goriva i određivanje količine za potrebe grejanja domaćinstava u Srbiji. U odnosu na ukupan broj domaćinstava u Republici Srbiji koji iznosi 2.521.190 prema poslednjem popisu stanovništva, odabrani broj domaćinstava u uzorku za popunjavanje upitnika iznosio je 1,46%.

Na ovaj način, u istraživanje su bile uključene sve najznačajnije grupe potrošača drvne biomase u svim regionima u Republici Srbiji, sa ciljem da se dobije ukupna potrošnja i učešće pojedinih kategorija potrošača.

Za potrebe preračunavanja biomase koja se koristi u tone ekvivalentne nafte (toe) uvedene su sledeće pretpostavke:

- 1) potrošnja biomase je određena za svaku od pomenutih kategorija, a zatim je izvršeno i određivanje potrošnje biomase prema vrstama koje se koriste;
- 2) sadržaj vlage ogrevnog drveta iznosi 35%.

Molimo navedite na osnovu čega je izračunata biorazgradiva frakcija čvrstog komunalnog otpada i industrijskog otpada.

Komunalni otpad u Republici Srbiji definisan je prema EU Katalogu otpada - oznaka 20, Komunalni otpadi (kućni otpad i slični komercijalni i industrijski otpadi), uključujući odvojeno sakupljene frakcije. Količine komunalnog otpada na godišnjem nivou su proračunate na osnovu merenja otpada u referentnim jedinicama lokalne samouprave. Na osnovu rezultata tih merenja može se usvojiti da gradsko stanovništvo generiše prosečno 1 kg komunalnog otpada po stanovniku na dan, dok

seosko stanovništvo prosečno generiše 0,7 kg otpada/stanovniku/dan. U Beogradu se dnevno generiše 1,2 kg otpada/stanovniku. Na osnovu popisa, gradsko stanovništvo čini 57%, dok je 43% seoskog stanovništva. U proseku, stanovnik Republike Srbije generiše 0,87 kg komunalnog otpada/dan (318 kg/godišnje).

Molimo koristite Tabelu 7a za davanje procenjenog doprinosa korišćenja energije iz biomase u 2015. i 2020. (prema kategorizaciji korišćenju u Tabeli 7).

4 Biomasa iz šumarstva takođe treba da obuhvati biomasu iz industrija zasnovanih na šumarstvu. Pod kategorijom biomasa iz šumarstva, proizvedena čvrsta goriva, kao što je sečka, peleti i briketi treba da budu uključena u odgovarajuće potkategorije porekla.

5 Podatak se odnosi na potrošnju biomase u energetske svrhe u 2009. godini. Prema mišljenju dobijenom od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, količine raspoložive šumske biomase još uvek nisu precizno određene jer postoji dosta činilaca koji su neophodni za realno planiranje, a koji još uvek nisu poznati. Pored ostalog, nije dovoljno poznata ni stvarna potrošnja drveta za energetske potrebe. Ona je različitim studijama procenjavana, ali je i veoma promenljiva, jer se stanovništvo usled ekonomske krize opredeljuje za drvo kao pristupačan energent. Pouzdani podaci postoje za prirast šuma kojim je ograničen ukupan obim mogućih seča. Ukoliko se sagledaju proizvodni potencijali šuma i sadašnja potrošnja drveta (koja se uglavnom odnosi na ogrevno drvo i drvo za primarnu preradu), kao i mogućnosti za nova pošumljavanja i podizanje namenskih zasada za proizvodnju biomase, može se odrediti potencijalna količina drveta koja može biti upotrebljena kao biomasa. Međutim, teško je odrediti koliko zaista iznose proizvodni potencijali za šumsku biomasu, ali postoje značajne mogućnosti za buduću proizvodnju.

Tabela 7a: Procenjeno snabdevanje biomasom iz domaćih izvora u 2015. i 2020.

Sektor porekla		2015		2020	
		Očekivana količina iz domaćih izvora	Proizvodnja primarne energije (ktoe)	Očekivana količina iz domaćih izvora	Proizvodnja primarne energije (ktoe)
A) Biomasa iz šumarstva:	1. neposredno snabdevanje drvnom biomasom iz šuma i drugog pošumljenog zemljišta za proizvodnju energije	6	1.011	-	1.200
	2. posredno snabdevanje drvnom biomasom za proizvodnju energije				
B) Biomasa iz poljoprivrede i ribarstva:	1. poljoprivredni usevi i proizvodi iz ribarstva neposredno obezbeđeni za proizvodnju energije		95		468
	2. Poljoprivredni nusproizvodi/prerađeni ostaci i nusproizvodi ribarstva za proizvodnju energije				
C) Biomasa iz otpada:	1. Biorazgradiva frakcija gradskog čvrstog otpada uključujući biootpad (biorazgradivi otpad iz dvorišta i parkova, hrana i kuhinjski otpad iz domaćinstava, restorana, pripreme hrane i maloprodajnih objekata i sličan otpad iz postrojenja za preradu hrane) i deponijski gas				5
	2. Biorazgradiva frakcija industrijskog otpada (uključujući papir, karton, palete)				
	3. Kanalizacioni mulj				

Tabela 8: Trenutno korišćenje poljoprivrednog zemljišta za proizvodnju useva posvećenih energiji u 2009.

Poljoprivredno zemljište korišćeno za uzgajanje određenih energetske zasade	Površina (ha)
1. Korišćeno zemljište za brzorastuće zasade (vrba, topola)	-
2. Korišćeno zemljište za druge energetske zasade kao što su trave (reed canary grass, switch grass, Miscanthus), kineska šećerna trska	-

6 Zvanični podatak iz Nacionalne inventure šuma kazuje da ukupan godišnji prirast svih šuma u Republici Srbiji iznosi oko 9 miliona m³. Prema Zakonu o šumama ne bi trebalo da se koristi više od 70% godišnjeg prirasta.

4.6.2. Mere za povećanje dostupnosti biomase, uzimajući u obzir i druge korisnike biomase (sektor poljoprivrede i šumarstva)

Mobilizacija novih izvora biomase

Uzimajući u obzir da se sve mere agrarne politike odnose na unapređenje poljoprivredne proizvodnje i prerade, može se reći da sve one utiču na povećanje biomase za energetske potrebe jer se odnose na uvećanje obradivih površina, prinosa i broja grla stoke. Takođe, država daje podsticaje za nabavku određene poljoprivredne mehanizacije kojima se unapređuje obrada zemljišta i poljoprivrednih kultura. Svim ovim merama podrške utiče se na povećanje raspoložive biomase. U mere podrške su uključena i davanja po jedinici obradive površine koja se koriste za unapređenje ratarske proizvodnje.

Spisak mera podrške nije uvek isti i za svaku godinu se priprema poseban set uredbi kojima se uređuje politika podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Mere podrške treba da postanu stalna praksa koja se neće menjati svake godine, već periodično, odnosno da se definišu u određenom vremenskom periodu (npr. u periodu od 5 godina). Ove mere podrške mogu da budu definisane (usvojene) na različitim nivoima i od strane različitih institucija - nadležno ministarstvo, APV ili JLS.

(a) Molimo navedite koliko je zemlje degradirano

Uključujući površinske rudarske kopove i jalovišta, procenjuje se da površina degradiranog zemljišta iznosi negde oko 35.000 ha.

U narednom periodu, u skladu sa aktivnostima opisanim u tački 4.2.10 (d), biće dobijeni detaljni podaci i o degradiranom zemljištu (lokacija, površina, vrsta, stepen degradacije).

(b) Molimo navedite koliko ima neiskorišćene obradive zemlje

Ukupna površina nekorišćenog obradivog zemljišta iznosi 250.000 ha, što predstavlja 4,9% od ukupnog obradivog zemljišta.

(c) Da li su planirane bilo kakve mere za podsticanje da se neiskorišćene obradive zemlje, degradiranog zemljišta, itd. koriste za energetske svrhe?

Trenutno, ne postoji plan da se izdvoje podsticajne mere za namensko korišćenje neiskorišćenog obradivog zemljišta, degradiranog zemljišta itd. u energetske svrhe.

U narednom periodu, planira se definisanje i uvođenje u redovnu praksu podsticajnih mera za namensko korišćenje zemljišta u energetske svrhe, uz uspostavljanje kontrole i izveštavanja. Prilikom utvrđivanja mera podsticaja, definisaće se kriterijumi prema kojima će se definisati namena i kvalitet zemljišta koji se koristi i/ili koji bi se mogao koristiti za proizvodnju biomase (šumske i poljoprivredne) za energetske potrebe, uz definisanje svih ostalih uslova i parametara.

Istovremeno, definisaće se i uspostaviće se sistem kontrole, praćenja i izveštavanja. Pri definisanju i uspostavljanju sistema kontrole biće imenovane i nadležne inspekcijske službe za praćenje uvedenih mera.

(d) Da li je planirano korišćenje energije od određenog već raspoloživog primarnog materijala (kao što je životinjsko đubrivo)?

U skladu sa raspoloživim podacima, planirana je izgradnja i puštanje u rad nekoliko elektrana za proizvodnju energije iz biogasa.

(e) Da li postoji posebna politika koja promovise proizvodnju i korišćenje biogasa? Koje vrste namene se promovišu (lokalna, daljinsko grejanje, mreža biogasa, integracija u mrežu prirodnog gasa)?

Ne postoji posebna politika za promociju proizvodnje i korišćenja biogasa. Za elektrane na biogas, kao i za druge obnovljive izvore energije definisane su određene mere podsticaja. U Uredbi o merama podsticaja za proizvodnju električne energije korišćenjem obnovljivih izvora energije definisane su mere podsticaja i za elektrane na biogas. Mere podsticaja, odnosno otkupna cena, su definisane u zavisnosti od instalisane snage i to za tri kategorije: do 0,2 MW, od 0,2 do 1 MW i preko 1 MW.

Svi projekti koji se realizuju ili čija se realizacija planira, predviđaju lokalno korišćenje biogasa.

(f) Koje mere su planirane za poboljšanje tehnike upravljanja šumama kako bi se povećalo izdvajanje biomase iz šuma na održivi način? (4): Kako će se poboljšati upravljanje šumama u cilju povećanja budućeg rasta? Koje mere su planirane da se postigne maksimalno izdvajanje postojeće biomase koja se već može koristiti u praksi?

Upravljanje i gazdovanje šumskim resursima, definisano je Zakonom o šumama ("Službeni glasnik RS", br. 30/10 i 93/12), gde je navedeno da je sistem gazdovanja šumama definisan planovima gazdovanja šumama (Plan razvoja šumskog područja, Osnova gazdovanja šumama i Program gazdovanja šumama). Ovim dokumentima obezbeđena je trajnost i održivost gazdovanja šumama, što u osnovi znači da se ne seče preko dozvoljene granice, odnosno preko 70% od godišnjeg prirasta. Obezbeđenju održivog gazdovanja i upravljanja šumama doprinosi i sertifikacija državnih šuma (po FSC sertifikacionoj šemi). Mogući problemi su prepoznati u privatnim šumama, gde je potrebno unaprediti sisteme gazdovanja i povećati kontrolnu funkciju, jer se većina drvnih energenata dobija iz privatnih šuma. Smatra se da nije potrebno povećati korišćenje šuma, već kroz sistem podsticaja razviti tržište koje će na adekvatan i unapređen način bolje iskoristiti postojeću količinu drvne biomase kao energenta. Povećanjem energetske efikasnosti i unapređenjem korišćenja drvne biomase (peći i kotlovi sa većim stepenom korisnosti), postigli bi se dvostruki pozitivni efekti, u smislu smanjenja korišćenja drvnih energenata, uz povećanu efikasnost, čime bi veći deo ostao za ostale tržišne potrebe. Na taj način bi se amortizovala povećana tražnja proizvođača drvnih peleta za industrijske potrebe (pelete dobijene mlevenjem ogревноg drveta i drvnog/šumskog ostatka), kao i snabdevanje domaćeg tržišta energentima na bazi drveta (ogревно drvo, peleti, briketi, drvna sečka i ćumur). Istovremeno, smanjio bi se i pritisak na šumu kao strateški resurs, što bi još više doprinelo unapređenju održivog gazdovanja šumama.

Uticaj na druge sektore

(a) Kako će se pratiti uticaj korišćenja energije biomase na druge sektore zasnovane na poljoprivredi i šumarstvu? Koji su očekivani uticaji? (Ako je moguće, molimo dostavite podatke i o kvantitativnim efektima) Da li je praćenje ovih uticaja planirano u budućnosti?

Trenutno ne postoji precizno, zvanično praćenje korišćenja biomase za energetske potrebe. Podaci kojima se danas raspolaže, u najvećoj meri su bazirani na istraživanjima i studijama koje su bile sprovedene u naučno - istraživačke svrhe ili za potrebe naručioca - Studija za potrebe Energetske zajednice (engleski naziv: Biomass Consumption Survey for Energy Purposes in the Energy Community, Republic of Serbia National Report - Energy Community, Center for Renewable Energy Sources and Saving, Athens, 2011). U Studiji koja je realizovana za potrebe Energetske zajednice, potrošnja biomase je određena na osnovu usvojenog modela i prema odgovarajućoj anketi u kojoj su učestvovala domaćinstva, industrija i tercijarni sektor (škole i bolnice). Ovako dobijeni podaci su predstavljali osnovu za određivanje potrošnje biomase, ali do sada nije uspostavljen sistem koji bi pratio korišćenje biomase u energetske svrhe na nivou opština, čime bi se mogla postići veća preciznost, a dobijeni podaci bi se mogli klasifikovati u vidu baze podataka koja bi se stalno ažurirala. Ova baza trebalo bi da omogući praćenje uticaja korišćenja biomase za energetske potrebe na druge sektore.

Može se očekivati da će korišćenje biomase za energetske svrhe imati jak uticaj na druge sektore koji se oslanjaju na sektor poljoprivrede, ali je teško predvideti u kolikoj meri i na koji način. To u velikoj meri zavisi od toga koji tip biomase i na koji način će se koristiti (npr. ukoliko se koristi slama za proizvodnju briketa, to ne utiče direktno na proizvodnju hrane, ali s obzirom na to da se masa uklanja sa zemlje, ne zaorava se i ne vraća nazad u zemlju, osiromašuje se sastav zemljišta, čime se negativno utiče na buduće prinose).

U vezi sa šumarskim sektorom, praćenje korišćenja biomase za energetske potrebe vrši se uglavnom preko statistike u kontekstu korišćenja (seče) ogревноg drveta. Pošto se takav vid praćenja pokazao kao nedovoljno tačan, jer su ogromne razlike u podacima dobijenim direktnim istraživanjem na terenu u poređenju sa podacima zvanične statistike, jedini način da se obezbedi adekvatno praćenje korišćenja biomase, jeste da se uspostavi efikasna saradnja između relevantnih institucija, u prvom redu između zvanične statistike, Uprave za šume i Šumarskog fakulteta. Na nivou ovih institucija bi se definisala metodologija sprovođenja istraživanja, prikupljanja, obrade i publikovanja podataka. S obzirom da u navedenim institucijama postoje odgovarajući kadrovi i da su određena istraživanja obavljena u toku realizacije FAO projekta, tako da će biti razmotreno da se stečena iskustva i obučeni kadrovi na ovaj način stave u funkciju budućeg praćenja učešća drvne biomase za energetske potrebe Srbije.

U prilog predloženom konceptu praćenja potrošnje drvne biomase za energetske potrebe je i sledeća činjenica: prema podacima zvanične statistike učešće energije iz drvne biomase u finalnoj potrošnji energije u 2010. godini iznosi oko 3%, dok se direktnim istraživanjem na terenu došlo do učešća od preko 13%. Dakle, značaj sektora šumarstva (uključujući i drvnu industriju) u energetskom kontekstu uopšte nije zanemarljiv i treba se adekvatno kvantifikovati u širem kontekstu.

Istovremeno, sa definisanjem metodologije za šumsku biomasu, potrebno je izvršiti definisanje metodologije za praćenje korišćenja biomase iz poljoprivrede. Za definisanje metodologije u oblasti poljoprivredne biomase potrebno je da budu uključeni predstavnici zvanične statistike, nadležnog ministarstva za poslove poljoprivrede i pokrajinskog sekretarijata, kao i Poljoprivrednog fakulteta.

(b) Kakav razvoj se očekuje u drugim sektorima zasnovanim na poljoprivredi i šumarstvu koji bi mogli imati uticaja na upotrebu energije? *Na primer da li bi poboljšana efikasnost/produktivnost mogla da poveća ili smanji količine nusproizvoda dostupnih za energetske korišćenje?*

Povećana produktivnost će uticati i na povećanje raspoložive biomase, pre svega u situacijama gde bi se uvela rotacija dve ili više kultura u toku godine. Precizna predviđanja nije moguće dati jer se može očekivati paralelni razvoj dva scenarija - rast cena biomase i rast cena poljoprivrednih proizvoda. Takođe, značajan uticaj imaće i politika podsticaja (u Srbiji se još uvek podsticaji određuju na godišnjem nivou pa je teško predvideti kakve će mere podrške biti sledeće godine, a samim tim i njihov uticaj na oslanjajuće sektore, i obrnuto).

Evidentno je da će se trend povećanja tražnje za drvnom biomasom i biomasom iz poljoprivrede nastaviti, što nužno vodi ka potrebi povećanja efikasnosti/produktivnosti, ne samo u energetskom, već i u ostalim kontekstima. Apsolutno je potrebno uvesti adekvatne standarde i referentne laboratorije za biomasu (drvena goriva i goriva dobijena iz poljopoprivredne biomase), jer samo na taj način će se sprečiti tržišni haos i uvesti red u ovu strateški izuzetno značajnu oblast. Izuzetno je važno da se uvede adekvatna međusektorska saradnja (šumarstvo, poljoprivreda, drvena industrija, finansije, trgovina, životna sredina itd), definiše sistem i način funkcionisanja tržišta, podsticaji, ali i proizvodnja i potrošnja svih vrsta energenata dobijenih iz biomase generalno. Uvođenjem berze biomase (naročito važno za poljoprivrednu biomasu) bi se omogućilo regulisanje tržišta.

Potrebno je uticati na tržište drugačijim pristupom, u smislu da se, kroz adekvatnu standardizaciju, izbegne dosadašnja neregularna preprodaja, i umesto prodaje drvnih energenata na m³ ili kg, uvede prodaja zasnovana na energetskoj vrednosti drvne/poljoprivredne biomase.

U narednom periodu potrebno je više pažnje obratiti i mogućnostima korišćenja energetskih plantaža, što bi još više smanjilo pritisak na prirodnu šumu kao resurs.

Shodno navedenom, adekvatne i sinhronizovane podsticajne mere više sektora (finansije, trgovina, životna sredina, poljoprivreda, šumarstvo itd), samo bi još više doprinele da se obezbede održivi tržišni mehanizmi i postigne veći nivo konkurentnosti u bliskoj budućnosti.

4.7. Planirano korišćenje statističkih transfera između država članica i planirano učešće u zajedničkim projektima sa drugim državama članicama i trećim državama.

U ovom potpoglavlju mora da bude opisana očekivana upotreba mehanizama saradnje između država članica i država članica i trećih država. Ove informacije treba da se oslanjaju na one date u dokumentu predviđanja na koji se poziva u članu 4 (3) Direktive 2009/28/EZ.

4.7.1. Proceduralni aspekti

(a) Opišite nacionalne procedure (korak po korak) uspostavljene ili koje će biti uspostavljene, za uređenje statističkog transfera ili zajedničkog projekta (uključujući nadležne organe i dodirne tačke).

U narednom periodu biće pripremljeno uputstvo o proceduri za zajednički projekat energije iz OIE u sektoru električne energije i sektoru grejanja i hlađenja. Uputstvo o zajedničkom projektu treba da definiše sledeće:

- 1) nadležno ministarstvo za izradu sporazuma o zajedničkom projektu (ministarstvo nadležno za poslove energetike);
- 2) uslove za prenos i količine energije iz OIE koji su predmet zajedničkog projekta;
- 3) proceduru za usvajanje sporazuma o zajedničkom projektu, i
- 4) metodologiju izveštavanja podataka o zajedničkom projektu u skladu sa ugovorom koji se odnosi na projekat, i izveštavanje Komisije.

(b) Opišite sredstva kojima privatna lica mogu da predlažu i učestvuju u zajedničkim projektima ili sa državama članicama i trećim državama.

Procedura nije ni propisana, a ni predložena.

(c) Dajte kriterijume za određivanje kada se statistički transferi ili zajednički projekti mogu koristiti.

Kriterijumi za određivanje mogućnosti korišćenja statističkih transfera ili zajedničkih projekata nisu propisani. Ovi kriterijumi treba da budu definisani posebnim aktom. Razmatranje korišćenja statističkih transfera ili zajedničkih projekata treba da bude usaglašeno sa Strategijom energetike i Programom ostvarivanja strategije.

(d) Koji će biti mehanizam za uključivanje i drugih zainteresovanih država članica u zajedničkom projektu?

Procedura za zaključivanje međunarodnih sporazuma u skladu sa zakonom biće definisana u narednom periodu.

(e) Da li ste spremni da učestvujete u zajedničkim projektima u drugim državama članicama? Koliko instalisane snage/struje ili toplote proizvedene godišnje nameravate da podržite? Kako planirate da obezbedite šeme podrške za takve projekte?

Republika Srbija će na osnovu ciljeva definisanih novom strategijom energetike (čija je izrada u završnoj fazi, i sa kojom je Akcioni plan u potpunosti usklađen), proceniti i doneti odluku o učešćima u zajedničkim projektima. Za odluku o učešću u

zajedničkim projektima biće neophodno stalno praćenje učešća OIE u BFPE i poređenje sa definisanim ciljevima u akcionom planu. U akcionom planu je prikazana ova vrsta projekata sa državama sa kojima su, u trenutku izrade akcionog plana, bili ratifikovani Međunarodni sporazum o ovakvoj vrsti saradnje.

S obzirom na planove o diversifikovanom korišćenju OIE kako bi se obezbedila sigurnost snabdevanja, realizacija zajedničkih projekata biće usmerena na hidropotencijal.

4.7.2. Procenjena višak proizvodnje obnovljive energije u odnosu na indikativnu putanju koja bi mogla da se prenese na druge države članice

Podaci o procenjenom višku proizvodnje energije iz OIE u odnosu na indikativnu putanju prikazani su u Tabeli 9.

4.7.3. Procenjeni potencijal za zajedničke projekte

(a) U kojim sektorima možete da ponudite razvoj korišćenja obnovljive energije na vašoj teritoriji radi zajedničkih projekata?

U sektoru električne energije.

(b) Da li je navedena tehnologija koja se razvija? Koliko instalisane snage/električne energije ili toplote se proizvodi godišnje?

Hidroenergija, komunalni otpad i animalni otpad.

(c) Kako će biti identifikovane lokacije za zajedničke projekte? (Na primer, mogu li lokalne i regionalne vlasti ili promoteri da preporučuju lokacije? Ili, može li svaki projekat da učestvuje, bez obzira na svoju lokaciju?)

Nije definisana procedura po kojoj je moguće identifikovati lokacije za zajedničke projekte.

(d) Da li ste svesni potencijala za zajedničke projekte u drugim državama članicama ili u trećim državama? *U kom sektoru? Kolikog kapaciteta? Šta je planirana podrška? Za koje tehnologije?*

Nisu razmatrane mogućnosti za zajedničke projekte u drugim državama.

(e) Da li imate bilo kakav prioritet u pogledu podržavanja određene tehnologije? Ako je tako, koji?

Nisu identifikovane tehnologije koje je potrebno podržati.

4.7.4. Procenjena potražnja za obnovljivom energijom koja treba da bude zadovoljena drugim sredstvima osim domaće proizvodnje

Potražnja za OIE koja treba da bude zadovoljena van domaće proizvodnje nije procenjena.

5. PROCENE UTICAJA NACIONALNOG AKCIONOG PLANA ZA OBNOVLJIVE IZVORE ENERGIJE

5.1. Ukupan očekivani doprinos od svake tehnologije za obnovljive izvore za zadovoljenje obaveznih ciljeva za 2020. i indikativna privremena putanja za udele energije iz obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije, grejanju i hlađenju i saobraćaju.

Doprinos svake od tehnologija obnovljivih izvora putanji i ciljevima za 2020. u sektorima proizvodnje električne energije, grejanja i hlađenja i saobraćaja treba proceniti dajući mogući budući scenario, bez nužnog uspostavljanja bilo kakvog cilja ili obaveze za tehnologiju.

Za elektroenergetski sektor, treba navesti i očekivani (akumulirani) instalisani kapacitet (u MW) i godišnju proizvodnju (GWh) za svaku tehnologiju. Za hidroelektrane, treba napraviti razliku između postrojenja manjih od 1MW, između 1 i 10MW, i preko 10MW instalisane snage. Za solarnu energiju, detalji treba da budu posebno dati za doprinose od fotonaponskih sistema i sistema sa prikupljanjem solarne energije (toplotnih). Podaci o energiji vetra treba da budu navedeni odvojeno za postrojenja na kopnu i na moru.

Za biomasu, treba napraviti razliku između čvrste, gasovite i tečne biomase za proizvodnju električne energije.

Prilikom procene sektora grejanja i hlađenja, procene i instalisanog kapaciteta i proizvodnje treba dati za geotermalne i solarne tehnologije, tehnologije toplotnih pumpi i biomase, sa presekom za poslednju kategoriju na čvrstu, gasovitu i tečnu

biomasu. Doprinos toplana za daljinsko grejanje koje koriste obnovljive izvore energije treba proceniti.

Doprinos različitih tehnologija cilju za obnovljive energije u sektoru saobraćaja treba da bude naznačen za obična biogoriva (i za bioetanol i za biodizel), biogoriva od otpada i ostataka, biogoriva iz ne - prehrambenih celuloznih materijala, iz ligno - celuloznih materijala, biogas, električne energije iz obnovljivih izvora i vodonika koji potiče iz obnovljivih izvora energije.

U slučaju da imate procene o razvoju upotrebe određenih tehnologija po regionima, molimo da ih navedete?

Tabela 9. Procenjeni višak i/ili manjak u proizvodnji obnovljivih izvora energije u poređenju sa indikativnom putanjom koji se može preneti u/iz zemalja članica EnZ (ktoe)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Procenjeni višak u planskom (strateš) dokumentu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Procenjeni višak u NAPOIE	0	0	0	0	0	0	0	3,0	8,9	16,2	23,7	32,1
Procenjeni manjak u planskom dokumentu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Procenjeni manjak u NAPOIE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 9a: Procenjena finansijska sredstva za svaku tehnologiju koja koristi OIE u proizvodnji električne energije za ostvarenje planiranih udela energije iz novih kapaciteta do 2020. godine u sektoru električne energije

Vrsta OIE	(MW)	(GWh)	Specifični investicioni troškovi* (€/ kW)	Cena prema planiranom instalisanom kapacitetu do 2020. (miliona €)
HE (preko 10 MW)	250	1108	1819	454,8
MHE (do 10 MW)	188	592	2795	525,5
Elektrane na energiju vetra	500	1000	1417	708,5
Elektrane na energiju sunca	10	13	2500	25,0
Biomasa - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	100	640	4522	452,2
Biogas (stajnjak) - elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	30	225	4006	120,2
Geotermalna energija	1	7	4115	4,1
Otpad	3	18	4147	12,4
Deponijski gas	10	50	2000	20,0
UKUPNO planirani kapacitet	1092	3653	-	2.322,6

* *Pretpostavljene vrednosti koje su korišćene za proračun vrednosti trenutno važećih "fid-in" tarifa.*

Tabela 9b: Procenjena finansijska sredstva za svaku tehnologiju koja koristi OIE u proizvodnji toplotne energije za ostvarenje planiranih udela energije iz novih kapaciteta do 2020. godine u sektoru grejanja i hlađenja

Vrsta OIE	(ktoe)	Specifični investicioni troškovi (€/kWt)	Investicioni troškovi (miliona €)
Biomasa - toplotna energija iz elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	45	Obuhvaćeno kroz troškove u sektoru struje (Tabela 9a)	Uključeno u troškove investicija u sektoru struje (Tabela 9a)
Biomasa (SDG)	29	400*	37,52
Biogas (stajnjak) - toplotna energija iz elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	10	Obuhvaćeno kroz troškove u sektoru struje (Tabela 9a)	Uključeno u troškove investicija u sektoru struje (Tabela 9a)
Geotermalna energija	10	1500*	29,08
Energija sunca	5**	930***	43,6
Biomasa u individualnim domaćinstvima	50	250*	44,87
UKUPNO	149	-	155,0

* *Izvor podataka - Financing Renewable Energy in the European Energy Market, Page 14 (Ecofys 2011 by order of: European Commission, DG Energy)*

** *1,5 ktoe za potrebe potrošne tople vode u bolnicama; 3,5 ktoe za potrebe grejanja potrošne tople vode u domaćinstvima.*

*** *Cena izražena po m2 solarnih kolektora, izvor podataka - Financing Renewable Energy in the European Energy Market, Page 14 (Ecofys 2011 by order of: European Commission, DG Energy)*

Sektor biogoriva - finansijska procena za dostizanje cilja

Neophodna sredstva za ostvarivanja cilja u sektoru biogoriva zavisice, u najvećoj meri od kretanja cena biogoriva. Cene biogoriva prate cene naftnih derivata, njihov trend je nepredvidljiv. Trend cena za prethodni period prikazan je na slici 5. Imajući u vidu da će se u skladu sa Direktivom 2009/28/EZ u ostvareni udeo u sektoru saobraćaja računati samo biogoriva koja ispunjavaju kriterijume održivosti, te da Srbija trenutno ne raspolaže sa kapacitetima za proizvodnju biogoriva iz biomase 2. generacije, u ovom trenutku nije moguće dati finansijsku procenu u pogledu ostvarivanja cilja u ovom sektoru.

Slika 5: Svetske cene biogoriva u periodu od 2000. do 2012. godine (izvor podataka "Studija o biogorivima" NIS)

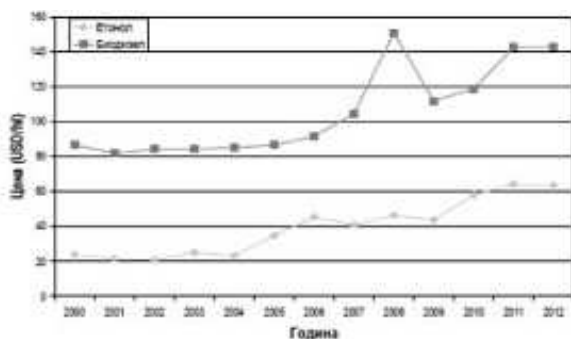

Tabela 10a: Procena ukupnog doprinosa (instalirani kapacitet, bruto proizvodnja električne energije) koji se očekuje od svake tehnologije na obnovljivu energiju za ispunjenje obavezujućih ciljeva u 2020. i indikativna trajektorija za učešće energije iz obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije 2010-2014⁷

7 Prikazani podaci odnose se na realizovane proizvodnje u 2009, 2010. i 2011. godini, u skladu sa Energetskim bilansima Republike Srbije

	2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh
Hidro	2224	10276	2249	11885	2249	8659	2249	9437	2251	11056	2264	11109
<1MW	4	11	12	20	12	16	12	28	14	27	27	108
1MW-10 MW	12	31	29	113	29	84	29	98	29	110	29	116
>10MW	2208	10234	2208	11752	2208	8559	2208	9311	2208	10919	2208	10885
reverzibilne	614	603	614	687	614	583	614	577	614	514	614	603
Geotermalna energija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Solarna energija	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	4
fotonaponska	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
elektrana sa koncentradorom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energija plime, talasa, okeana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energija vetra	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	30	75
na kopnu	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	30	75
izvan kopna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Biomasa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
čvrsta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
biogas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
biotečnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO	2224	10276	2249	11885	2249	8659	2249	9437	2253	11060	2297	11189
od čega elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Procena ukupnog doprinosa (instalirani kapacitet, bruto proizvodnja električne energije) koji se očekuje od svake tehnologije na obnovljivu energiju za ispunjenje obavezujućih ciljeva u 2020. i indikativna trajektorija za učešće energije iz obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije 2015-2020

	2009		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh
Hidro	2224	10276	2271	10922	2286	11078	2336	11276	2386	11197	2521	11358	2662	11416
<1MW	4	11	34	103	49	148	69	208	89	224	114	332	164	460
1MW-10 MW	12	31	29	110	29	110	29	102	29	87	29	87	40	140
>10MW	2208	10234	2208	10709	2208	10819	2238	10966	2268	10886	2378	10939	2458	10815

reverzibilne	614	603	614	603	614	603	614	603	614	603	614	603	614	640
Geotermalna energija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7
Solarna energ.	0	0	5	7	6	9	8	11	10	14	10	14	10	13
fotonaponska	0	0	5	7	6	9	8	11	10	14	10	14	10	13
elektrana sa koncentradorom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energija plime, talasa, okeana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energija vetra	0	0	300	600	300	585	300	630	400	1000	500	1250	500	1000
na kopnu	0	0	300	600	300	585	300	630	400	1000	500	1250	500	100
izvan kopna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Biomasa	0	0	0	0	0	0	10	66	15	99	38	267	143	945
čvrsta	0	0	0	0	0	0	10	66	15	99	20	132	100	640
biogas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	135	43	305
biotečnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO	2224	10276	2576	11529	2592	11671	2654	11983	2811	12310	3069	12889	3316	13381
od čega elektrane sa kombinovanom proizvodnjom	0	0	0	0	0	0	10	66	15	99	20	132	100	150

Tabela 11: Procena ukupnog doprinosa (finalna potrošnja energije) koji se očekuje od svake tehnologije na obnovljivu energiju za ispunjavanje obavezujućih ciljeva u 2020. i indikativna trajektorija za učešće obnovljivih izvora u sektoru grejanja i hlađenja 2010-2020

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	ktoe				ktoe	ktoe	ktoe	ktoe	ktoe	ktoe	ktoe	ktoe
Geotermalna (bez niskotemperaturske geotermalne toplote korišćene u toplotnim pumpama)	5	6	6	6	6	7	8	8	9	9	10	10
Solarna energija	0	0	0	0	0	0	1	2	3	4	5	5
Biomasa	1054	1025	1034	1037	1025	1036	1066	1082	1115	1130	1137	1152
čvrsta	1054	1025	1034	1037	1025	1036	1066	1082	1115	1130	1133	1142
biogas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	10
biotečnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obnovljiva energija iz toplotnih pumpi:												
- od čega aerotermalna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- od čega goetermalna												
- od čega hidrotermalna												
UKUPNO	1059	1031	1040	1043	1031	1043	1075	1092	1127	1143	1152	1167
od čega daljinsko grejanje	0	0	0	0	0	0	5	5	10	15	20	25
od čega biomasa u domaćinstvima	994	965	889	891	894	907	934	951	980	992	994	1001

Tabela 12: Procena ukupnog doprinosa koji se očekuje od svake od tehnologija na obnovljivu energiju za ispunjavanje obavezujućih ciljeva u 2020. i indikativne trajektorije za učešće energije iz obnovljivih izvora u sektoru saobraćaja 2010-2020

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bioetanol/bio-ETBE [ktoe]										9	13	25
Udeo biogoriva (2) (član 21.2)												
Uvoz (3) [%]										40	40	57
Biodizel [ktoe]							34	74	117	150	190	220
Udeo biogoriva (4) (član 21.2)												
Uvoz (5) [%]										42	54	60
Vodonik od OIE [ktoe]												
Obnovljiva električna energija [ktoe]												
Drumski saobraćaj [ktoe]												
Van drumski saobraćaj [ktoe]												
Ostalo (biogas, biljna ulja i sl.) navesti [ktoe]												
Udeo biogoriva (6) (član 21.2)												

UKUPNO [ktoe]							34	74	117	159	203	246
---------------	--	--	--	--	--	--	----	----	-----	-----	-----	-----

5.2. Ukupan doprinos očekivan od energetske efikasnosti i mera uštede energije za ispunjenje obaveznih ciljeva za 2020. i indikativna privremena putanja za udele energije iz obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije, grejanju i hlađenju i saobraćaju.

Očekivani ukupni doprinos mera energetske efikasnosti i mera uštede energije na postizanje obavezujućih ciljeva za 2020. godinu i trajektorije za udele energije iz OIE u proizvodnji električne energije, grejanju i hlađenju i saobraćaju prikazani su u Tabeli 1, Poglavlje 2.

5.3. Procena uticaja (opciono)

Procenjeni finansijski uticaji prikazani su u podnaslovu 5.1 tabele 9a i 9b.

5.4. Priprema Nacionalnog plana za obnovljive izvora energije i praćenje njegovog sprovođenja

(a) Kako su regionalni i/ili lokalni organi vlasti i/ ili gradovi uključeni u izradu ovog akcionog plana? Da li su uključeni ostali akteri?

Nacionalni akcioni plan za obnovljive energije je pripremljen u skladu sa članom 52. Zakona o energetici. Ovaj dokument je istovremeno pripreman sa strategijom energetike Republike Srbije do 2025. godine sa projekcijama do 2030. godine, i usaglašen je sa važećom domaćom regulativom u oblasti energetike i zaštite životne sredine, kao i u oblasti građevinarstva i urbanizma, prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Nacionalni akcioni plan je usaglašen i sa merama energetske efikasnosti, odnosno sa Prvim akcionim planom za energetske efikasnost Republike Srbije.

U pripremi Nacionalnog akcionog plana za OIE učestvovala je radna grupa sastavljena od predstavnika ministarstava, pokrajinskih sekretarijata i javnih preduzeća. Za pripremu i usvajanje akcionog plana bile su organizovane javne rasprave sa predstavnicima lokalnih i regionalnih institucija čije su aktivnosti povezane sa OIE, kao i sa različitim organizacijama iz državnog i privatnog sektora.

(b) Da li postoje planovi za razvoj regionalnih/lokalnih strategija za obnovljive izvore energije? Ako je tako, molimo objasnite? U slučaju da su relevantne nadležnosti prenete na regionalne/lokalne nivoe, koji mehanizam će obezbediti usklađenost sa nacionalnim ciljem?

U narednom periodu, u okviru aktivnosti na uspostavljanju energetske menadžera na lokalnom/regionalnom nivou biće posvećena pažnja i aktivnostima u oblasti OIE. Izuzetno je značajno da korišćenje OIE bude planirano i praćeno na lokalnom nivou jer je proizvodnja energije za grejanje i hlađenje u nadležnosti jedinica lokalne samouprave, kao i donošenje akata o merama podrške u ovom sektoru.

(c) Molimo objasnite obavljenu javnu raspravu za pripremu ovog Akcionog plana.

Nacrt nacionalnog akcionog plana predstavljen je na javnoj prezentaciji decembra 2012. godine, a objavljen je i na internet prezentaciji Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine. Istovremeno, dostavljen je zvanično svim nadležnim ministarstvima i institucijama na mišljenje. Na osnovu sugestija i komentara koji su dobijeni, pripremljena je konačna verzija dokumenta.

(d) Molimo navedite vašu nacionalnu nadležnu instituciju/nacionalni organ ili telo odgovorno za praćenje Akcionog plana za obnovljive izvore energije?

Ministarstvo nadležno za poslove iz oblasti energetike prati sprovođenje Nacionalnog akcionog plana, prema članu 52. Zakona o energetici.

(e) Da li imate sistem za praćenje, uključujući indikatore za pojedine mere i instrumente, za praćenje sprovođenja Akcionog plana za OIE? Ako je tako, molimo dajte više detalja o tome?

Ministarstvo nadležno za poslove iz oblasti energetike prati sprovođenje Nacionalnog akcionog plana i o tome dostavlja Vladi godišnji izveštaj, prema članu 52. Zakona o energetici. Procena ostvarenja postavljenih ciljeva u Nacionalnom akcionom planu za prethodnu godinu će koristiti indikatore u skladu sa međunarodnom metodologijom za izveštavanje u međunarodnim sporazumima i na nivou EU.

Obavezni indikatori za praćenje implementacije Nacionalnog akcionog plana za OIE su:

- 1) udeo OIE u bruto finalnoj potrošnji energije;
- 2) udeo OIE u potrošnji energije u sektoru grejanja i hlađenja;
- 3) udeo OIE u potrošnji energije u sektoru električne energije;
- 4) udeo OIE u potrošnji energije u sektoru saobraćaja;
- 5) ukupna godišnja potrošnja energije u sektoru grejanja i hlađenja;
- 6) ukupna godišnja potrošnja energije u sektoru električne energije;
- 7) ukupna godišnja potrošnja energije u sektoru saobraćaja;
- 8) godišnja potrošnja sredstava za promociju EE i OIE.

6. PREGLED REGULATIVE IZ OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE

I. Osnovni međunarodni propisi

Br.	Naziv	Opis
I.1	Zakon o ratifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajednice između Evropske Zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu, u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta Bezbednosti Ujedinjenih nacija ("Službeni glasnik RS", broj 62/06)	Ratifikuje se Ugovor o osnivanju Energetske zajednice između Evropske zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, potpisan 25. oktobra 2005. godine u Atini, u originalu na engleskom jeziku.
I.2	Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane ("Službeni glasnik RS", broj 83/08)	Potvrđuje se Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane i Republike Srbije, sa druge strane, koji je potpisan 29. aprila 2008. godine u Luksemburgu, na srpskom i zvaničnim jezicima Evropske unije.
I.3	Zakon o potvrđivanju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine ("Službeni glasnik RS", broj 38/09)	Potvrđuje se Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine, sačinjena 25. juna 1998. godine u Arhusu (Danska), u originalu na engleskom, francuskom i ruskom jeziku.
I.4	Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije ujedinjenih nacija o promeni klime, sa aneksima ("Službeni glasnik RS", broj 2/97)	
I.5	Zakon o potvrđivanju Kjoto protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime ("Službeni glasnik RS", br. 88/07 i 38/09)	Potvrđuje se Kjoto Protokol uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime, sačinjen u Kjotu 11. decembra 1997. godine na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku.

II. Osnovni propisi Republike Srbije

Br.	Naziv	Opis
II.1	Zakon o ministarstvima ("Službeni glasnik RS", broj 72/12)	Ovim zakonom obrazuju se ministarstva i posebne organizacije i utvrđuje njihov delokrug. Posebne organizacije mogu se obrazovati i njihov delokrug može se utvrditi i posebnim zakonom.
II.2	Zakon o državnoj upravi ("Službeni glasnik RS", br. 79/05, 101/07 i 95/10)	Državna uprava je deo izvršne vlasti Republike Srbije koji vrši upravne poslove u okviru prava i dužnosti Republike Srbije. Državnu upravu čine

		ministarstva, organi uprave u sastavu ministarstava i posebne organizacije.
II.3	Zakonom o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine ("Službeni glasnik RS", broj 6/02)	Ovim zakonom bliže se određuju nadležnosti autonomne pokrajine, naročito u oblastima u kojima Republika uređuje sistem. Ovim zakonom uređuju se i određena pitanja koja se odnose na osnivanje, organizaciju i rad organizacionih jedinica republičkih fondova i zavoda na teritoriji autonomne pokrajine.
II.4	Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SRJ", br. 33/97 i 31/01 i "Službeni glasnik RS", broj 30/10)	Po ovom zakonu dužni su da postupaju državni organi kad u upravnim stvarima, neposredno primenjujući propise, rešavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizičkog lica, pravnog lica ili druge stranke, kao i kad obavljaju druge poslove utvrđene ovim zakonom.
II.5	Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti ("Službeni glasnik RS", broj 39/09)	Ovim zakonom uređuje se način propisivanja tehničkih zahteva za proizvode i donošenje tehničkih propisa, ocenjivanje usaglašenosti proizvoda sa propisanim tehničkim zahtevima, obaveze isporučioaca proizvoda i vlasnika proizvoda u upotrebi, važenje inostranih isprava o usaglašenosti i znakova usaglašenosti, obaveštavanje o tehničkim propisima i postupcima ocenjivanja usaglašenosti i vršenje nadzora nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donetih na osnovu ovog zakona.
II.6	Zakon o trgovini ("Službeni glasnik RS", br. 53/10 i 10/13)	Ovim zakonom uređuju se uslovi i način za obavljanje i unapređenje trgovine na jedinstvenom tržištu Republike Srbije, kao i zaštita tržišta, zaštita od nepoštene tržišne utakmice i nadzor. Trgovina se vrši pod uslovima i na način uređen ovim zakonom i drugim propisima kojima se uređuje promet robe i usluga, kao i dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom.
II.7	Zakon o tržišnom nadzoru ("Službeni glasnik RS", broj 92/11)	Ovim zakonom uređuje se oblast tržišnog nadzora koju vrše nadležni organi tržišnog nadzora u propisanom delokrugu, opšta pravila za sprovođenje aktivnosti i preduzimanje mera tržišnog nadzora, saradnja organa tržišnog nadzora i carinskog organa, razmena informacija i komunikacija sa zainteresovanim stranama, opšta načela za primenu znaka usaglašenosti, planiranje i praćenje aktivnosti tržišnog nadzora i koordinacija u toj oblasti.
II.8	Zakon o akcizama ("Službeni glasnik RS", br. 22/01, 73/01, 80/02, 43/03, 72/03, 43/04, 55/04, 135/04, 46/05, 101/05 - dr. zakon, 5/09, 31/09, 101/10, 43/11, 101/11, 93/12, 119/12 i 47/13)	Ovim zakonom uređuje se oporezivanje akcizama. Akcizama se oporezuju proizvodi utvrđeni ovim zakonom.
II.9	Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službeni glasnik RS", br. 41/09 i 10/13)	Ovim zakonom uređuju se ciljevi poljoprivredne politike i način njenog ostvarivanja, vrste podsticaja u poljoprivredi, uslovi za ostvarivanje prava na podsticaje, evidentiranje i izveštavanje u poljoprivredi, integrisani poljoprivredni informacioni sistem, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.
II.10	Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", br. 30/10 i 93/12)	Ovim zakonom uređuje se pravni status voda, integralno upravljanje vodama, upravljanje vodnim objektima i vodnim zemljištem, izvori i načini finansiranja vodne delatnosti, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, kao i druga pitanja značajna za upravljanje vodama.
II.11	Uredba o visini naknade za korišćenje voda, zaštitu voda i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka za 2013. godinu	Ovom uredbom utvrđuje se visina naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka u

	("Službeni glasnik RS", broj 16/13)	skladu sa kriterijumima utvrđenim Zakonom o vodama.
II.12	Pravilnik o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih uslova ("Službeni glasnik RS", broj 74/10)	Ovim pravilnikom propisuje se sadržina i obrazac zahteva za izdavanje vodnih akata, i to: vodnih uslova, vodne saglasnosti i vodne dozvole, kao i sadržina mišljenja koje javno vodoprivredno preduzeće i republička organizacija nadležna za hidrometeorološke poslove izdaje u postupku izdavanja vodnih uslova
II.13	Zakon o javnim preduzećima ("Službeni glasnik RS", broj 119/12)	Javno preduzeće je preduzeće koje obavlja delatnost od opšteg interesa, a koje osniva država, odnosno jedinica lokalne samouprave ili autonomna pokrajina. Javno preduzeće se osniva i posluje u skladu sa ovim zakonom, zakonom kojim se uređuju uslovi i način obavljanja delatnosti od opšteg interesa i zakonom kojim se uređuje pravni položaj privrednih društava.
II.14	Zakon o javnoj svojini ("Službeni glasnik RS", broj 72/11)	Ovim zakonom uređuje se pravo javne svojine i određena druga imovinska prava Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave.
II.15	Zakon o privrednim društvima ("Službeni glasnik RS", br. 36/11 i 99/11)	Ovim zakonom uređuje se pravni položaj privrednih društava, a naročito njihovo osnivanje, upravljanje, statusne promene, promene pravne forme, prestanak i druga pitanja od značaja za njihov položaj, kao i pravni položaj preduzetnika. Odredbe ovog zakona primenjuju se i na oblike obavljanja privredne delatnosti koji su osnovani i posluju u skladu sa posebnim zakonom, osim ako je tim zakonom drugačije propisano.
II.16	Zakon o komunalnim delatnostima ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)	Ovim zakonom određuju se komunalne delatnosti i uređuju opšti uslovi i način njihovog obavljanja. Komunalne delatnosti u smislu ovog zakona su delatnosti pružanja komunalnih usluga od značaja za ostvarenje životnih potreba fizičkih i pravnih lica kod kojih je jedinica lokalne samouprave dužna da stvori uslove za obezbeđenje odgovarajućeg kvaliteta, obima, dostupnosti i kontinuiteta, kao i nadzor nad njihovim vršenjem. Komunalne delatnosti su delatnosti od opšteg interesa. U komunalne delatnosti ubraja se i proizvodnja i distribucija toplotne energije, koja predstavlja delatnost od opšteg ekonomskog interesa u smislu propisa o zaštiti potrošača. Skupština jedinice lokalne samouprave može kao komunalne odrediti i druge delatnosti od lokalnog interesa i propisati uslove njihovog obavljanja.
II.17	Zakon o javno privatnom partnerstvu i koncesijama ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)	Ovim zakonom uređuju se: uslovi i način izrade, predlaganja i odobravanja projekata javno - privatnog partnerstva; određuju subjekti nadležni, odnosno ovlašćeni za predlaganje i realizaciju projekata javno - privatnog partnerstva; prava i obaveze javnih i privatnih partnera; oblik i sadržina ugovora o javno - privatnom partnerstvu sa ili bez

		elemenata koncesije i pravna zaštita u postupcima dodele javnih ugovora; uslovi i način davanja koncesije, predmet koncesije, subjekti nadležni, odnosno ovlašćeni za postupak davanja koncesije, prestanak koncesije; zaštita prava učesnika u postupcima dodele javnih ugovora; osnivanje, položaj i nadležnost Komisije za javno privatno partnerstvo, kao i druga pitanja od značaja za javno - privatno partnerstvo, sa ili bez elemenata koncesije, odnosno za koncesiju.
II.18	Zakon o šumama ("Službeni glasnik RS", br. 30/10 i 93/12)	Ovim zakonom uređuje se očuvanje, zaštita, planiranje, gajenje i korišćenje šuma, raspolaganje šumama i šumskim zemljištem, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, kao i druga pitanja značajna za šume i šumsko zemljište.

III. Zakonska regulativa koja uređuje oblasti energetskih delatnosti (električna energija - toplotna energija - biogoriva)

Br.	Naziv	Opis
III.1	Zakon o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 80/11 - ispravka, 93/12 i 124/12)	Ovim zakonom uređuju se ciljevi energetske politike i način njenog ostvarivanja, uslovi za pouzdanu, sigurnu i kvalitetnu isporuku energije i energenata, i uslovi za sigurno snabdevanje kupaca, uslovi za izgradnju novih energetskih objekata, uslovi i način obavljanja energetskih delatnosti, način organizovanja i funkcionisanja tržišta električne energije i prirodnog gasa, prava i obaveze učesnika na tržištu, zaštita kupaca energije i energenata, način, uslovi i podsticaji za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije, prava i dužnosti državnih organa, položaj, način finansiranja, poslovi i druga pitanja od značaja za rad Agencije za energetiku Republike Srbije u izvršavanju ovog zakona, kao i nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.
III.2	Zakon o efikasnom korišćenju energije ("Službeni glasnik RS", broj 25/13)	Ovim zakonom uređuju se uslovi i način efikasnog korišćenja energije i energenata u sektoru proizvodnje, prenosa, distribucije i potrošnje energije; politika efikasnog korišćenja energije; sistem energetskog menadžmenta; označavanje nivoa energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije; minimalni zahtevi energetske efikasnosti u proizvodnji, prenosu i distribuciji električne i toplotne energije i isporuci prirodnog gasa; finansiranje, podsticajne i druge mere u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za prava i obaveze fizičkih i pravnih lica u vezi sa efikasnim korišćenjem energije.
III.3	Odluka o utvrđivanju Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine ("Službeni glasnik RS", broj 44/05)	Utvrđuje se Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine koja je odštampana uz ovu odluku i čini njen sastavni deo.
III.4	Uredba o utvrđivanju Programa ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine ("Službeni glasnik RS", br. 17/07, 73/07, 99/09 i 27/10)	U Uredbi o utvrđivanju Programa ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine ("Službeni glasnik RS", br. 17/07, 73/07 i 99/09), u Programu ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine, menjanju se odeljci:

		<p>1. površinska eksploatacija uglja; 2. podzemna eksploatacija uglja; 3. naftna privreda; 4. transport nafte; 5. gasna privreda; 6. hidroelektrane; 7. termoelektrane i termoelektrane - toplane; 8. elektrodistribucija; 9. prenos električne energije; 10. gradske toplane i individualne kotlarnice; 11. industrijska energetika; 12. energetska efikasnost; 14. fond za energetska efikasnost i 15. zaštita životne sredine.</p>
III.5	Uredba o uslovima isporuke električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 107/05)	<p>Ovom uredbom propisuju se bliži uslovi isporuke električne energije, kao i mere koje se preduzimaju u slučaju da je ugrožena sigurnost isporuke električne energije kupcima usled poremećaja u funkcionisanju elektroenergetskog sistema ili poremećaja na tržištu električne energije na teritoriji Republike Srbije i to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uslovi i način davanja odobrenja za priključenje na prenosni, odnosno distributivni elektroenergetski sistem; 2) uslovi i način priključenja privremenih objekata, gradilišta i objekata u probnom radu na prenosni odnosno distributivni elektroenergetski sistem; 3) mere koje se preduzimaju u slučaju kratkotrajnih poremećaja usled havarija i drugih nepredviđenih situacija zbog kojih je ugrožena sigurnost funkcionisanja elektroenergetskog sistema, kao i zbog nepredviđenih i neophodnih radova na održavanju elektroenergetskih objekata ili neophodnih radova na proširenju elektroenergetskog sistema, kao i drugi uslovi i mere za snabdevanje kupaca električnom energijom; 4) mere koje se preduzimaju u slučaju nastupanja opšte nestašice električne energije zbog okolnosti iz člana 76. Zakona o energetici; 5) uslovi i način obustave isporuke električne energije; 6) uslovi i način racionalne potrošnje i štednje električne energije; 7) uslovi i način preduzimanja mera i utvrđivanje redosleda ograničenja isporuke električne energije, kao i mere štednje i racionalne potrošnje električne energije u slučaju opšte nestašice električne energije; 8) uslovi snabdevanja objekata kupaca kojima se ne može obustaviti isporuka električne energije zbog neizvršenih obaveza za isporučenu električnu energiju ili u drugim slučajevima; 9) način obračuna i naplate električne energije; 10) način regulisanja međusobnih odnosa između isporučioaca i kupca kome se ne može obustaviti isporuka električne energije;

		<p>11) način merenja isporučene električne energije;</p> <p>12) način obračuna neovlašćeno preuzete električne energije;</p> <p>13) način obaveštavanja kupaca u slučajevima iz tač. 3), 4), 5), 6) i 7).</p>
III.6	Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	Ovom uredbom se bliže propisuju uslovi i postupak sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, sadržinu zahteva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, dokazi o ispunjavanju uslova za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, minimalni stepen iskorišćenja primarne energije u elektranama sa kombinovanom proizvodnjom u zavisnosti od vrste osnovnog goriva i instalisane snage, maksimalnu ukupnu instalisanu snagu vetroelektrana i solarnih elektrana za koje se može steći povlašćen, odnosno privremeni povlašćeni status proizvođača električne energije, obaveze povlašćenog proizvođača i način kontrole ispunjavanja propisanih obaveza, kao i sadržinu i način vođenja Registra povlašćenih proizvođača električne energije.
III.7	Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	Ovom uredbom bliže se definišu kategorije povlašćenih proizvođača električne energije, propisuju mere podsticaja, uslovi za njihovo ostvarivanje, način određivanja podsticajnog perioda, prava i obaveze koje iz tih mera proizlaze za povlašćene proizvođače i druge energetske subjekte i uređuje sadržinu ugovora i predugovora o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača.
III.8	Uredba o načinu obračuna i načinu raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	Ovom uredbom propisuje se način obračuna, način naplate, odnosno plaćanja i prikupljanja sredstava po osnovu naknade, kao i način raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije.
III.9	Uredba o visini posebne naknade za podsticaj u 2013. godini ("Službeni glasnik RS", broj 8/13)	Ovom uredbom utvrđuje se visina posebne naknade za podsticaj u 2013. godini.
III.10	Uredba uslovima za isporuku prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", br. 47/06, 3/10 i 48/10)	<p>Ovom uredbom propisuju se bliži uslovi isporuke prirodnog gasa, kao i mere koje se preduzimaju u slučaju da je ugrožena sigurnost isporuke prirodnog gasa kupcima usled poremećaja u funkcionisanju transportnog, odnosno distributivnog sistema ili poremećaja na tržištu prirodnog gasa na teritoriji Republike Srbije, i to:</p> <p>1) uslovi i način davanja odobrenja za priključenje na transportni, odnosno distributivni sistem prirodnog gasa;</p> <p>2) mere koje se preduzimaju u slučaju kratkotrajnih poremećaja usled havarija i drugih nepredviđenih situacija zbog kojih je ugrožena sigurnost funkcionisanja transportnog, odnosno distributivnog sistema prirodnog gasa, kao i zbog neophodnih radova na održavanju energetskih objekata ili neophodnih radova na proširenju sistema, kao i drugi uslovi i mere za snabdevanje kupaca prirodnim gasom;</p>

		<p>3) mere koje se preduzimaju u slučaju nastupanja opšte nestašice prirodnog gasa, zbog okolnosti iz člana 76. Zakona o energetici;</p> <p>4) uslovi i način obustave isporuke prirodnog gasa;</p> <p>5) uslovi i način racionalne potrošnje i štednje prirodnog gasa;</p> <p>6) uslovi i način preduzimanja mera i redosled ograničenja isporuke prirodnog gasa, kao i mere štednje i racionalne potrošnje prirodnog gasa u slučaju opšte nestašice prirodnog gasa;</p> <p>7) uslovi snabdevanja objekata kupaca kojima se ne može obustaviti isporuka prirodnog gasa zbog neizvršenih obaveza za isporučeni prirodni gas ili u drugim slučajevima;</p> <p>8) način regulisanja međusobnih odnosa između isporučioaca i kupca kome se ne može obustaviti isporuka prirodnog gasa;</p> <p>9) način merenja isporučenog prirodnog gasa;</p> <p>10) način obračuna neovlašćeno preuzetog prirodnog gasa;</p> <p>11) način obaveštavanja kupaca u slučajevima iz tač. 2), 3), 4), 5) i 6).</p>
III.11	Pravilnik o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole ("Službeni glasnik RS", br. 23/06 i 113/08)	Ovim pravilnikom propisuju se bliži kriterijumi za izdavanje energetske dozvole, sadržina zahteva i način izdavanja energetske dozvole, kao i sadržina registra izdatih energetskih i dozvola koje su prestale da važe.
III.12	Pravilnik o bližim uslovima i sadržini zahteva za izdavanje, izmenu i oduzimanje licence za obavljanje energetskih delatnosti i o načinu vođenja registra izdatih i oduzetih licenci ("Službeni glasnik RS", broj 31/13)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi u pogledu stručnog kadra za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja u energetskim objektima, odnosno za obavljanje poslova na održavanju objekata za transport i distribuciju prirodnog gasa i rukovaoce u tim objektima, način izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti, način vođenja registra izdatih i oduzetih licenci.
III.13	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva naftnog porekla ("Službeni glasnik RS", broj 123/12)	Ovim pravilnikom propisuju se tehnički i drugi zahtevi koje moraju da ispunjavaju tečna goriva naftnog porekla koja se koriste kao goriva za motore sa unutrašnjim sagorevanjem i kao energetska goriva koja se stavljaju u promet na tržište Republike Srbije, kao i način ocenjivanja usaglašenosti tečnih goriva.
III.14	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva bioporekla ("Službeni list SCG", broj 23/06)	Ovim pravilnikom propisuju se tehnički i drugi zahtevi koje moraju da ispune tečna goriva bioporekla koja se koriste kao energetska goriva i goriva za dizel motore.
III.15	Pravilnik o rokovima, sadržaju i načinu dostavljanja podataka o nabavci i prodaji nafte, derivata nafte, biogoriva i komprimovanog prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", broj 22/13)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju rokovi, sadržaj i način dostavljanja podataka od strane energetskih subjekata koji obavljaju delatnost proizvodnje i trgovine naftom, derivatima nafte, biogorivima i komprimovanim prirodnim gasom i trgovine motornim i drugim gorivima na stanicama za snabdevanje vozila.
III.16	Pravilnik o energetske efikasnosti zgrada ("Službeni glasnik RS", broj 61/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju energetska svojstva i način izračunavanja toplotnih svojstava objekata visokogradnje, kao i energetske zahtevi za nove i postojeće objekte.

		<p>Odredbе ovog pravilnika ne primenjuju se na: zgrade za koje se ne izdaje građevinska dozvola; zgrade koje se grade na osnovu privremene građevinske dozvole, kao i zgrade koje se grade na osnovu građevinske dozvole za pripremne radove; radionice, proizvodne hale, industrijske zgrade koje se ne greju i ne klimatizuju; zgrade koje se povremeno koriste tokom zimske i letnje sezone (manje od 25% vremena trajanja zimske odnosno letnje sezone).</p>
III.17	Pravilnik o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetskeim svojstvima zgrada ("Službeni glasnik RS", br. 61/11 i 3/12)	<p>Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi, sadržina i način izdavanja sertifikata o energetskeim svojstvima zgrada.</p> <p>Sertifikat je dokument koji sadrži izračunate vrednosti potrošnje energije u okviru određene kategorije zgrada, energetski razred i preporuke za poboljšanje energetskeih svojstava zgrade (energetski pasoš).</p>
III.19	Zakon o cevovodnom transportu gasovitih i tečnih ugljovodonika i distribuciji gasovitih ugljovodonika ("Službeni glasnik RS", broj 104/09)	Ovim zakonom uređuju se uslovi za bezbedan i nesmetan cevovodni transport gasovitih i tečnih ugljovodonika i distribuciju gasovitih ugljovodonika, projektovanje i izgradnja, održavanje i korišćenje cevovoda i unutrašnjih gasnih instalacija.
III.20	Kriterijumi i merila za određivanje visine naknade za obavljanje energetskeih delatnosti ("Službeni glasnik RS", br. 76/11 i 1/13)	Primenom navedenih kriterijuma i merila i na osnovu merila u skladu sa elementima koji su njima utvrđeni određuje se naknada koju energetski subjekti plaćaju za licencu za obavljanje energetskeih delatnosti.
III.21	Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za prenos električne energije ("Službeni glasnik RS", br. 93/12 i 123/12)	Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeog subjekta koji obavlja delatnost prenosa električne energije i upravljanja prenosnim sistemom, kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun i način obračuna usluge prenosa električne energije, tarife za obračun cene pristupa sistemu za prenos električne energije i način njihovog izračunavanja, kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju operator prenosnog sistema dostavlja Agenciji za energetiku Republike Srbije.
III.22	Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 105/12)	Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeog subjekta koji obavlja delatnost distribucije električne energije i upravljanja distributivnim sistemom, kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun i način obračuna usluge distribucije električne energije, tarife za obračun cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije i način njihovog izračunavanja, kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju operator sistema dostavlja Agenciji za energetiku Republike.
III.23	Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene električne energije za javno snabdevanje ("Službeni glasnik RS", broj 93/12)	Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeog subjekta koji obavlja delatnost javnog snabdevanja električnom energijom, kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun i način obračuna električne energije za javno snabdevanje, tarife za obračun cene električne energije za javno snabdevanje i način njihovog izračunavanja,

		<p>kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju javni snabdevač dostavlja Agenciji za energetiku Republike Srbije.</p>
III.24	<p>Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za transport i distribuciju prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", broj 77/12)</p>	<p>Ovom metodologijom utvrđuju se način i bliži kriterijumi za obračun troškova priključenja objekta proizvođača i krajnjeg kupca prirodnog gasa na sistem za transport prirodnog gasa (radnog pritiska većeg od 16 bara), odnosno distributivni sistem (radnog pritiska 16 bara i nižeg), u zavisnosti od mesta priključenja, odobrenog kapaciteta, potrebe za izvođenjem radova, potrebe za ugrađivanjem neophodne opreme, uređaja i materijala, drugih objektivnih kriterijuma, kao i način, postupak i rokove za dostavljanje podataka i dokumentacije Agenciji za energetiku Republike Srbije.</p>
III.25	<p>Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za transport prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", br. 93/12 i 123/12)</p>	<p>Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeg subjekata koji obavlja delatnost transporta i upravljanja transportnim sistemom za prirodni gas (u daljem tekstu: operator transportnog sistema), kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun (u daljem tekstu: tarifni elementi) i način obračuna usluge transporta prirodnog gasa, tarife za obračun cene pristupa sistemu za transport prirodnog gasa i način njihovog izračunavanja, kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju operator transportnog sistema dostavlja Agenciji za energetiku Republike Srbije.</p>
III.26	<p>Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene prirodnog gasa za javno snabdevanje ("Službeni glasnik RS", broj 93/12);</p>	<p>Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeg subjekta koji obavlja delatnost javnog snabdevanja električnom energijom (u daljem tekstu: javni snabdevač), kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun (u daljem tekstu: tarifni elementi) i način obračuna električne energije za javno snabdevanje, tarife za obračun cene električne energije za javno snabdevanje i način njihovog izračunavanja, kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju javni snabdevač dostavlja Agenciji za energetiku Republike Srbije.</p>
	<p>Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju prirodnog gasa ("Službeni glasnik RS", broj 123/12)</p>	<p>Ovom metodologijom se određuju uslovi i način utvrđivanja maksimalne visine prihoda energetskeg subjekta koji obavlja delatnost distribucije i upravljanja distributivnim sistemom za prirodni gas (u daljem tekstu: operator sistema), kriterijumi i pravila za raspodelu tog prihoda, elementi za obračun (u daljem tekstu: tarifni elementi) i način obračuna usluge distribucije prirodnog gasa, tarife za obračun cene pristupa sistemu za distribuciju prirodnog gasa i način njihovog izračunavanja, kao i način, postupak i rokovi za dostavljanje dokumentacije i vrsta dokumentacije koju operator sistema dostavlja Agenciji za energetiku Republike Srbije.</p>
III.27	<p>Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije ("Službeni glasnik RS", broj 77/12)</p>	<p>Ovom metodologijom se bliže utvrđuju kriterijumi i način određivanja troškova priključka energetskeg objekata proizvođača i objekata kupaca na sistem za prenos, odnosno distribuciju električne energije, u skladu sa propisima kojima se uređuju obavljanje energetskeg delatnosti i uslovi isporuke</p>

		električne energije.
III.28	Pravila o promeni snabdevača ("Službeni glasnik RS", broj 93/12)	Ovim pravilima uređuju se uslovi i postupak promene snabdevača električnom energijom i prirodnim gasom koji krajnjeg kupca snabdevaju na osnovu ugovora o prodaji sa potpunim snabdevanjem, kao i prava i obaveze snabdevača i operatora sistema u postupku promene snabdevača.

IV. Rudarstvo i geološka istraživanja

Br.	Naziv	Opis
IV.1	Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)	Ovim zakonom uređuju se mere i aktivnosti mineralne politike i način njenog ostvarivanja, uslovi i način izvođenja geoloških istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa, istraživanja geološke sredine, kao i geološka istraživanja radi prostornog i urbanističkog planiranja, projektovanja, izgradnje objekata i sanacije terena, način klasifikacije resursa i rezervi mineralnih sirovina i podzemnih voda, eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa, izgradnja, korišćenje i održavanje rudarskih objekata, postrojenja, mašina i uređaja, izvođenje rudarskih radova, upravljanje rudarskim otpadom, postupci sanacije i rekultivacije napuštenih rudarskih objekata, kao i nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.
IV.2	Uredbu o visini i načinu plaćanja naknade za primenjena geološka istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa za 2013. godinu ("Službeni glasnik RS", broj 118/12)	Ovom uredbom utvrđuje se visina i način plaćanja naknade za vršenje primenjenih geoloških istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa, za 2013. godinu.
IV.3	Pravilnik o utvrđivanju godišnjih programa osnovnih geoloških istraživanja za 2013. godinu ("Službeni glasnik RS", broj 29/13)	Ovim pravilnikom utvrđuje se godišnji program osnovnih geoloških istraživanja iz oblasti: osnovnih geoloških istraživanja za izradu geoloških karata, hidrogeoloških istraživanja, inženjerskogeoloških istraživanja, istraživanja mineralnih sirovina i geoloških istraživanja.
IV.4	Uredba o visini naknade za korišćenje nemetaličnih sirovina za dobijanje građevinskog materijala za 2013. godinu ("Službeni glasnik RS", broj 118/12)	ovom uredbom utvrđuje se visina naknade za korišćenje nemetaličnih sirovina za dobijanje građevinskog materijala za 2013. godinu. Nemetalične sirovine za dobijanje građevinskog materijala u smislu ove uredbe su: tehničko - građevinski kamen, arhitektonsko - građevinski kamen, gline i sirovine za opekarsku i keramičku industriju, sirovine za cementnu industriju i industriju kreča, kalcijum - karbonatna sirovina i kvarcni pesak.
IV.5	Uredba o načinu plaćanja naknade za korišćenje mineralnih sirovina i geotermalnih resursa za 2013. godinu ("Službeni glasnik RS", broj 118/12)	ovom uredbom bliže se uređuje način plaćanja naknade za korišćenje mineralnih sirovina i geotermalnih resursa za 2013. godinu koju plaća nosilac eksploatacije kojem je odobreno korišćenje mineralnih sirovina i geotermalnih resursa.
IV.6	Pravilnik o kriterijumima na osnovu kojih se određuje potencijalnost područja u pogledu pronalaženja mineralnih sirovina ("Službeni glasnik RS", broj 51/96)	Ovim pravilnikom utvrđuju se kriterijumi na osnovu kojih se određuje potencijalnost područja u pogledu pronalaženja mineralnih sirovina u okviru osnovnih geoloških istraživanja.
IV.7	Pravilnik o sadržini projekta geoloških istraživanja i elaborata o rezultatima geoloških istraživanja ("Službeni glasnik RS", broj 51/96)	Ovim pravilnikom bliže se određuje sadržina projekata geoloških istraživanja i elaborata o rezultatima geoloških istraživanja.

IV.8	Pravilnik o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi podzemnih voda i vođenju evidencije o njima ("Službeni list SFRJ", broj 34/79)	Ovim pravilnikom propisuju se jedinstveni kriterijumi za utvrđivanje rezervi podzemnih voda, uslovi za razvrstavanje u kategorije i klase, metode proračunavanja, način evidentiranja i sadržaj elaborata o klasifikaciji, kategorizaciji i proračunavanju rezervi podzemnih voda.
IV.9	Pravilnik o sadržini rudarskih projekata ("Službeni glasnik RS", broj 27/97)	Ovim pravilnikom propisuje se sadržina rudarskih projekata, i to: 1) glavnog, dopunskog i uprošćenog rudarskog projekta za eksploataciju čvrstih mineralnih sirovina; 2) glavnog i dopunskog rudarskog projekta za eksploataciju ležišta nafte, prirodnog gasa i geotermalne energije i uprošćenog rudarskog projekta za izradu pojedinih bušotina za naftu, gas i podzemne vode, kao i za nadzemne objekte za eksploataciju, pripremu i transport nafte, gasa i vode; 3) glavnog rudarskog projekta za trajnu obustavu radova na eksploataciji mineralnih sirovina.
IV.10	Pravilnik o načinu vršenja rudarskih merenja ("Službeni glasnik RS", broj 40/97)	Ovim pravilnikom propisuje se način vršenja rudarskih merenja i čuvanja originala planova i karata, kao i način izrade rudarskih planova, vođenja meračkih knjiga i internog katastra nepokretnosti rudnika.
IV.11	Pravilnik o sadržini dugoročnog programa eksploatacije ležišta mineralnih sirovina i godišnjih planova izvođenja rudarskih radova ("Službeni glasnik RS", broj 27/97)	Ovim pravilnikom propisuje se sadržina dugoročnog programa eksploatacije ležišta mineralnih sirovina i godišnjih planova izvođenja rudarskih radova. Dugoročni program eksploatacije ležišta mineralnih sirovina i godišnji planovi izvođenja rudarskih radova izrađuju se na osnovu podataka o utvrđenim količinama i kvalitetu mineralnih sirovina i uslova eksploatacije.
IV.12	Pravilnik o uslovima za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina ("Službeni glasnik RS", br. 40/97 i 32/98)	Ovim pravilnikom propisuju se uslovi za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina. Stručni poslovi u smislu ovog pravilnika, su poslovi: 1) rukovanja rudarskim mašinama i postrojenjima u procesu eksploatacije čvrstih mineralnih sirovina, nafte i gasa; 2) spasavanja u jamama i na eksploatacionim poljima nafte i gasa; 3) rukovanje eksplozivnim sredstvima i miniranja; 4) montaže i održavanje mašina, električnih uređaja i instalacija u jamama ugroženim eksplozivnim jamskim gasom ili opasnom ugljenom prašinom ili na objektima za istraživanje i eksploataciju nafte i gasa i slojnih voda, koji su ugroženi eksplozivnim zemnim gasom.
IV.13	Pravilnik o uslovima i kriterijumima za ustupanje izvođenja geoloških istražnih radova i dodelu sredstava za izvođenje tih radova ("Službeni glasnik RS", broj 51/96)	Ovim pravilnikom bliže se određuju način, uslovi i kriterijumi za ustupanje izvođenja geoloških istražnih radova i dodelu sredstava za finansiranje izvođenja tih radova.

IV.14	Pravilnik o uslovima i načinu vršenja tehničkog pregleda rudarskih objekata ("Službeni glasnik RS", broj 40/97)	Ovim pravilnikom propisuju se uslovi i način vršenja tehničkog pregleda rudarskih objekata, uređaja, postrojenja, opreme i instalacija koji pripadaju tom objektu ili su u njega ugrađeni ili dela rudarskog objekta koji predstavlja tehničko - tehnološku celinu i kao takav može se samostalno koristiti.
IV.15	Pravilnik o uslovima i visini troškova za izdavanje licence za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu ("Službeni glasnik RS", broj 29/06)	Ovim pravilnikom propisuju se uslovi i visina troškova za izdavanje licenci: 1) pravnom licu ili preduzetniku za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu; 2) pravnom licu i odgovornom licu za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i ispitivanja uslova radne okoline.
IV.16	Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita za obavljanje stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina ("Službeni glasnik RS", br. 21/96 i 47/96)	Ovim pravilnikom uređuju se uslovi, način i program polaganja stručnog ispita za obavljanje stručnih poslova tehničkog rukovođenja, izrade rudarskih projekata, rukovođenja rudarskim merenjima i izradom rudarskih planova, rukovođenja poslovima zaštite na radu, stručnog nadzora pri eksploataciji mineralnih sirovina, kao i drugih stručnih poslova za čije je obavljanje kao uslov propisano ovlašćenje za obavljanje tih poslova.
IV.17	Pravilnik o sadržini studije izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralnih sirovina ("Službeni glasnik RS", broj 108/06)	Ovim pravilnikom bliže se uređuje sadržina studije izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralnih sirovina.

V. Zakonska regulativa iz oblasti prostornog planiranja

Br.	Naziv	Opis
V.1	Zakon o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 81/09 - ispravka, 64/10 - odluka US, 24/11, 121/12 i 42/13)	Ovim zakonom uređuje se: uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata; vršenje nadzora nad primenom odredaba ovog zakona i inspekcijски nadzor; druga pitanja od značaja za uređenje prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i za izgradnju objekata.
V.2	Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine ("Službeni glasnik RS", broj 88/10)	Prostornim planom Republike Srbije od 2010. do 2020. godine utvrđuju se dugoročne osnove organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora Republike Srbije u cilju usaglašavanja ekonomskog i socijalnog razvoja sa prirodnim, ekološkim i kulturnim potencijalima i ograničenjima na njenoj teritoriji.
V.3	Regionalni prostorni plan Autonomne pokrajine Vojvodine ("Službeni list APV", broj 22/11)	Regionalnim prostornim planom Autonomne Pokrajine Vojvodine, utvrđene su dugoročne osnove organizacije, uređenja korišćenja i zaštite prostora Autonomne Pokrajine Vojvodine u cilju usaglašavanja ekonomskog i socijalnog razvoja sa prirodnim, ekološkim i kulturnim potencijalima i ograničenjima na njenoj teritoriji.
V.4	Pravilnik o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole ("Službeni glasnik RS", broj 3/10)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina informacije o lokaciji i sadržina lokacijske dozvole.
V.5	Pravilnik o sadržini i načinu izdavanja građevinske dozvole ("Službeni glasnik RS", broj 93/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina i način izdavanja građevinske dozvole.
V.6	Pravilnik o sadržini načinu vršenja tehničkog pregleda objekata i izdavanju upotrebne dozvole ("Službeni glasnik RS", broj 93/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina i način vršenja tehničkog pregleda objekta, kao i tehnički pregled pojedinih radova koji se vrše u toku građenja objekta i izdavanje upotrebne

		dozvole.
V.7	Pravilnik o projektu izvedenog objekta, odnosno tehničkoj dokumentaciji o izdavanju odobrenja za izgradnju i upotrebne dozvole ("Službeni glasnik RS", broj 79/06)	
V.8	Pravilnik o sadržini i obimu prethodnih radova, prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti ("Službeni glasnik RS", broj 1/12)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina, obim i način izrade prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti za izgradnju objekata.
V.9	Pravilnik o uslovima i postupku za izdavanje i oduzimanje licence za odgovornog urbanistu, projektanta, izvođača radova i odgovornog planera ("Službeni glasnik RS", br. 116/04 i 69/06)	Ovim pravilnikom uređuju se uslovi i postupak za izdavanje i oduzimanje licence za odgovornog urbanistu, projektanta i izvođača radova, kao i za odgovornog planera.
V.10	Pravilnik o načinu, postupku i sadržini podataka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje licence za izradu tehničke dokumentacije i licence za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, kao i o uslovima za oduzimanje tih licenci ("Službeni glasnik RS", broj 114/04)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju način, postupak i sadržina podataka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje licence za izradu tehničke dokumentacije i licence za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, kao i uslovi za oduzimanje tih licenci.
V.11	Pravilnik o sadržini i načinu vršenja tehničke kontrole glavnih projekata ("Službeni glasnik RS", broj 93/11)	Ovim pravilnikom utvrđuje se sadržina i način vršenja tehničke kontrole glavnih projekata za građenje objekata, glavnih projekata rekonstrukcije, adaptacije i sanacije, projekata izvedenog objekta kada se izrađuje za potrebe legalizacije objekata i glavnih projekata izgrađenih po propisima drugih zemalja, kao i glavnih projekata, odnosno pojedinih delova glavnih projekata čija je tehnička kontrola već izvršena, a od dana izvršene tehničke kontrole do podnošenja zahteva za izdavanje građevinske dozvole propisi u toj oblasti su izmenjeni ili su prestali da važe.
V.12	Pravilnik o minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata odnosno radova ("Službeni glasnik RS", broj 93/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju minimalni garantni rokovi za pojedine vrste objekata, odnosno radova na tim objektima.
V.13	Pravilnik o metodologiji i proceduri realizacije projekata od značaja za Republiku Srbiju ("Službeni glasnik RS", broj 1/12)	Ovim pravilnikom se bliže propisuje metodologija i procedura realizacije projekata za izgradnju objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva, odnosno autonomna pokrajina.
V.14	Pravilnik o sadržini i načinu izrade tehničke dokumentacije za objekte visokogradnje ("Službeni glasnik RS", broj 15/08)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina i način izrade tehničke dokumentacije za izgradnju objekata visokogradnje.
V.15	Pravilnik o sadržini i načinu osmatranja tla i objekta u toku građenja i upotrebe ("Službeni glasnik RS", broj 93/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina i način osmatranja ponašanja tla i objekta u toku građenja i upotrebe objekta.
V.16	Pravilnik o uslovima, načinu vođenja i pristupa, kao i o sadržini Registra investitora ("Službeni glasnik RS", broj 55/10)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi, način vođenja i pristupa, kao i sadržina Registra investitora.

VI. Zakonska regulativa iz oblasti zaštite životne sredine

Br.	Naziv	Opis
VI.1	Zakon o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09)	Ovim zakonom uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji.

VI.2	Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 88/10)	Ovim zakonom uređuju se uslovi, način i postupak vršenja procene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu, radi obezbeđivanja zaštite životne sredine i unapređivanja održivog razvoja integrisanjem osnovnih načela zaštite životne sredine u postupak pripreme i usvajanja planova i programa.
VI.3	Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09)	Ovim zakonom uređuje se postupak procene uticaja za projekte koji mogu imati značajne uticaje na životnu sredinu, sadržaj studije o proceni uticaja na životnu sredinu, učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, prekogranično obaveštavanje za projekte koji mogu imati značajne uticaje na životnu sredinu druge države, nadzor i druga pitanja od značaja za procenu uticaja na životnu sredinu.
VI.4	Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04 i 36/09)	Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak izdavanja integrisane dozvole za postrojenja i aktivnosti koja mogu imati negativne uticaje na zdravlje ljudi, životnu sredinu ili materijalna dobra, vrste aktivnosti i postrojenja, nadzor i druga pitanja od značaja za sprečavanje i kontrolu zagađivanja životne sredine.
VI.5	Uredba o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", broj 114/08)	Ovom uredbom utvrđuje se Lista I Projekti za koje je obavezna procena uticaja na životnu sredinu, i Lista II Projekti za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu, koje su odštampane uz ovu uredbu i čine njen sastavni deo.
VI.6	Uredba o vrstama i aktivnosti postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola ("Službeni glasnik RS", broj 84/05)	Ovom uredbom propisuju se vrste aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola.
VI.7	Pravilnik o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", broj 69/05)	Ovim pravilnikom bliže se određuje sadržina zahteva za odlučivanje o potrebi procene uticaja i sadržina zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu.
VI.8	Pravilnik o sadržini studije o proceni uticaja a životnu sredinu ("Službeni glasnik RS", broj 69/05)	Ovim pravilnikom se propisuje sadržina studije o proceni uticaja na životnu sredinu.
VI.9	Zakonom o upravljanju otpadom ("Službeni glasnik RS", broj 88/10)	Ovim zakonom uređuju se: vrste i klasifikacija otpada; planiranje upravljanja otpadom; subjekti upravljanja otpadom; odgovornosti i obaveze u upravljanju otpadom; organizovanje upravljanja otpadom; upravljanje posebnim tokovima otpada; uslovi i postupak izdavanja dozvola; prekogranično kretanje otpada; izveštavanje o otpadu i baza podataka; finansiranje upravljanja otpadom; nadzor, kao i druga pitanja od značaja za upravljanje otpadom. Upravljanje otpadom je delatnost od opšteg interesa.
VI.10	Pravilnik o uslovima i načinu sakupljanja, transporta, skladištenja i tretmana otpada koji se koristi kao sekundarna sirovina ili za dobijanje energije ("Službeni glasnik RS", broj 98/10)	Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi i način sakupljanja, transporta, skladištenja i tretmana otpada koji se koristi kao sekundarna sirovina ili za dobijanje energije.
VI.11	Pravilnik o uslovima, načinu i postupku upravljanja otpadnim uljima ("Službeni glasnik RS", broj 71/10)	Ovim pravilnikom propisuju se uslovi, način i postupak upravljanja otpadnim uljima koja su neupotrebljiva za svrhu za koju su prvobitno bila namenjena. Odredbe ovog pravilnika ne odnose se na upravljanje otpadnim uljima koja sadrže halogene, polihlorovane bifenile (PCB), polihlorovane terfenile (PCT) ili pentahlorofenole iznad 50 mg/kg ulja.

VI.12	Pravilnik o načinu razvrstavanja i postupanja sa sporednim proizvodima životinjskog porekla, veterinarsko - sanitarnim uslovima za izgradnju objekata za sakupljanje, preradu i uništavanje sporednih proizvoda životinjskog porekla, načinu sprovođenja službene kontrole i samokontrole, kao i uslovima za stočna groblja i jame grobnice ("Službeni glasnik RS", broj 31/11)	Ovim pravilnikom bliže se propisuje način razvrstavanja, postupanja sa sporednim proizvodima životinjskog porekla, metode njihove prerade, higijenski uslovi, način njihovog utovara, pretovara i istovara, veterinarsko - sanitarni uslovi za izgradnju objekata, oblik i sadržina evidencije koja se vodi u objektima za sakupljanje, preradu i uništavanje sporednih proizvoda životinjskog porekla, postupak sa sporednim proizvodima u izuzetnim slučajevima, način sprovođenja službene kontrole i samokontrole, kao i uslovi za stočna groblja i jame grobnice i način zakopavanja i spaljivanja sporednih proizvoda životinjskog porekla.
VI.13	Zakon o zaštiti vazduha ("Službeni glasnik RS", br. 36/09 i 10/13)	Ovim zakonom uređuje se upravljanje kvalitetom vazduha i određuju mere, način organizovanja i kontrola sprovođenja zaštite i poboljšanja kvaliteta vazduha kao prirodne vrednosti od opšteg interesa koja uživa posebnu zaštitu. Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na zagađenja prouzrokovana radioaktivnim materijama, industrijskim udesima i elementarnim nepogodama.
VI.14	Zakon o zaštiti prirode ("Službeni glasnik RS", br. 36/09, 88/10 i 91/10 - ispravka)	Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine. Priroda kao dobro od opšteg interesa za Republiku Srbiju uživa posebnu zaštitu u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonima.